

Aktivitet Hibrid INCA

KONFERENCË
NDËRKOMBËTARE

“Roli i Infermierëve në Shërbimin
e Kujdesit Shëndetësor Parësor
Përballë Sfidave të Reja
Shëndetësore”

2 Mars 2022
TIRANA – ALBANIA

International Nursing Conference Albania

INCA

Libri i Abstrakteve

Në lidhje me UISH	03
Rreth INCA 2022	04
Komiteti Shkencor	05
Komiteti Organizativ	06
Fjala Përshëndetëse	07
Programi i Konferencës	08
Lektorët Kyç	15
Sesionet Lektorët Kyç -Abstraktet	18
Sesionet Paralele-Abstraktet	25

Rreth UISH

Urdhri i Infermierit të Shqipërisë (UISH) është Ent publik jobuxhetor, i cili përfaqëson interesat e përbashkëta të profesioneve: infermier/e, mami, fizioterapeft/e, teknik/e laborator, teknik/e imazherie, logopedist/e si dhe rregullon marrëdhëniet ndërmjet tyre, në funksion të publikut, është i pavarur, profesional, i depolitizuar, i hapur për të gjithë anëtarët, pavarësisht nga përkatësitë e tyre racore, etnike, fetare apo politike.

Vizioni i UISH:

Mbështet, investon për të udhëhequr profesionet e kujdesit shëndetësor duke ofruar shëndet për të gjithë.

Impakti Global – Siguroni ekspertizë, në mënyrë aktive dhe të rregullt, në nivele të larta globale ose rajonale shëndetësore, arsimore, sociale, rregullore,

Fuqizimi i anëtarësisë – në tre shtylla : Praktika Profesionale, rregulloret e planifikimit, Mirëqenia Sociale-Ekonomike për të adresuar sfidat kryesore në nivelet rajonale dhe kombëtare.

Lidershipi strategjik – Siguroni udhëheqje strategjike për të avancuar profesionet e kujdesit për të përmbushur nevojat aktuale dhe të ardhshme të popullatës, sistemeve shëndetësore (përfshirë shëndetin dhe kujdesin social).

Rritja innovative – Identifikon, siguron dhe zgjeron kompetencave dhe të ardhurat nga gjenerimi i mundësive, në përputhje me vlerat tona, për të arritur qëllimet e UISH.

<https://urdhriinfermierit.org/>

Urdhëri i Infermierëve të Shqipërisë (UISH) organizon “**Konferencën Ndërkombëtare “Roli i Infermierëve në Shërbimin e Kujdesit Shëndetësor Parësor Përballë Sfidave të Reja Shëndetësore (INCA)”** – e planifikuar të mbahet më 2 Mars 2022 në Tiranë, Albania.

Ky aktivitet shkencor i formatit hibrid me versione onsite dhe virtuale dhe do të lejojë pjesëmarrës të cilët, për një larmi arsyesh, nuk mund të jenë në gjendje të bashkohen në konferencë në Tiranë fizikisht.

Tema e konferencës është rreth shërbimit shëndetësor parësor dhe rolin e infermierëve përballë sfidave të reja shëndetësore.

Roli i shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor Parësor për të arritur qëllimin global, në veçanti integrimin e ndërhyrjeve efektive është thelbësor. Për më shumë se dyzet vjet Kujdesi Parësor Shëndetësor (SHPK) është njohur si gurthemeli i një sistemi shëndetësor efektiv dhe të përgjegjshëm. Deklarata e Alma-Ata e vitit 1978 riafirmoi të drejtën për nivelin më të lartë të arritshëm të shëndetit, me barazinë, solidaritetin dhe të drejtën për shëndetin si vlerat e saj thelbësore. Infermierët kanë një rol kryesor në kujdesin parësor në zgjerimin, lidhjen dhe koordinimin e kujdesit. Por gjithashtu nevoja për të forcuar rolin e infermierëve në ekipin profesional të kujdesit shëndetësor parësor duhet të merret në konsideratë duke krijuar modele të reja të shërbimeve të kujdesit që plotësojnë nevojat më të ngutshme të identifikuar në nivelin e komunitetit, të tilla si parandalimi dhe kontrolli i sëmundjeve jo-ngjitëse, kujdesi në shtëpi për të moshuarit, modele të kujdesit përmes teknologjisë dixhitale, veçanërisht në zonat e thella etj. Shekulli i 21-të dhe pandemia e COVID-19 shtuan kërkesat për kujdes për shkak të barrës në rritje të sëmundjeve kronike afatgjatë dhe sëmundjeve të shumta, duke vendosur sistemet shëndetësore dhe personelin shëndetësor në të gjithë botën përballë sfidave të reja.

Kjo konferencë ndërkombëtare do të jetë e para në llojin e saj që do të fokusohet tërësisht në shërbimin dhe kujdesin shëndetësor parësor. Gjithashtu, konferenca synon të trajtojë aspektin social të infermierisë, pasi disiplina e infermierisë është më shumë se kujdes, është një vlerë shoqërore dhe pandemia COVID-19 theksoi më tej aspektin social të profesionit të infermierit.

Programi i konferencës është një kombinim i prezantimeve kryesore (nga lektorë të huaj dhe vendas), prezantimeve orale nga infermierë profesionistë dhe studentë të infermierisë, dhe prezantimi i posterëve virtual, i cili shërben si një platformë për shkëmbim të njohurive dhe diskutimeve rreth sfidave që ata hasin në praktikën e përditshme të infermierisë në shërbimin shëndetësor parësor.

Si një nga ngjarjet shkencore më të rëndësishme të Infermierisë, konferenca ndërkombëtare “**INCA 2022**” është mundësia e çdo profesionisti shëndeti që të ndaj punën dhe të ndërtoj profilin profesional në një skenë ndërkombëtare, në një nga forumet më të respektuara të Infermierisë në vendet e Ballkanit Perëndimor dhe më gjerë.

**PhD candidate
Blerina Duka**
Presidentja
Urdhëri I Infermierëve
të Shqipërisë, AL

Naser Rustemaj
Presidenti
Oda e
Infermierëvetë
Kosovës

PhD Idriz Sopjani
Kolegji AAB Kosovë

Anduela Vaso
Urdhëri I
Infermierëve Qarku
Tiranë, AL

Mirva Hoxha
Universiteti Aldent, AL

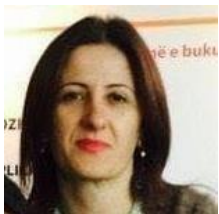
**Msc. Valbona
Dibra** Universiteti i
Shkodrës, Luigj
Gurakuqi, AL

Dr. Julian Kraja
Universiteti i Shkodrës,
Luigj Gurakuqi, AL

**PhD Naime
Brajshori** Kolegji
Heimerer,
Kosovë

Dr. Vjollca Ndreu
Universiteti i
Mjekësisë Tiranë,
AL

PhD Emiljano Pjetri
Universiteti i
Shkodrës, Luigj
Gurakuqi, AL

Sabri Skenderi
Urdhëri I
Infermierëvetë
Shqipërisë, AL

Enkelelda Gjini
Universiteti
Katolik Zoja e
Këshillit të Mirë,
Tiranë, AL

**PhD Juliana
Xhindoli**
Universiteti i
Vlorës Ismail
Qemali, AL

Dr. Enkelelda Sinaj
Universiteti i Mjekësisë
Tiranë, AL

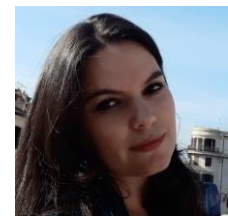
**Dr. Elona
Gaxhja**
Universiteti
Aleksander
Xhuvani,
FSHMT, Elbasan, AL

**Dr. Albana
Gjyzari**
Universiteti i
Mjekësisë
Tiranë, AL

**Sajmira
Aderaj**
Family/Com
munity
Nursing Care
Specialist
Health for All
Project,
Tiranë, AL

**Dr. Fatjona
Kamberi**
Universiteti i
Vlorës Ismail
Qemali, AL

Blerina Duka
Presidentja
Urdhëri I Infermierëve
të Shqipërisë,
AL

Etleva Sokoli
Urdhëri I Infermierëve
Qarku Kukës, AL

Enkeleda Sinaj
Universiteti i Mjekësisë
Tiranë, AL

Elona Gaxhja
Universiteti Aleksander
Xhuvani, FSHMT
Elbasan, AL

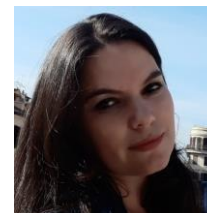
Enkeleda Gjini
Universiteti Katolik Zoja
e Këshillit të Mirë,
Tiranë, AL

Alta Arapi
Urdhëri I Infermierëve
të Shqipërisë, AL

Xhemajl Dugolli
Oda e Infermierëve
të Kosovës

Fatjona Kamberi
Universiteti i Vlorës
"Ismail Qemali", AL

Data të Rëndësishme

✓ **Afati i fundit për dorëzimin e abstrakteve dhe punimin e plotë**
20 Shtator 2021

✓ **Njoffimi i pranimit**
Brenda 10 ditëve pas aplikimit

✓ **Afati i regjistrimit të hershëm**
Deri 1 Shkurt 2022

✓ **Data e Konferencës**
2 Mars 2022

✓ **Afati i fundit i regjistrimit**
20 Shkurt 2022

✓ **Vendi i Konferencës**
Tiranë, Albania

Të nderuar pjesëmarrës,

Në emër të Komitetit Organizativ, ju uroj mirëseardhjen në Konferencën Ndërkombëtare “Roli i Infermierëve në Shërbimin e Kujdesit Shëndetësor Parësor Përballë Sfidave të Reja Shëndetësore” – e cila do të zhvillohet më 2 Mars 2022 në Tiranë, Albania. Do të jetë e para në llojin e saj që do të fokusohet tërësisht në shërbimin dhe kujdesin shëndetësor parësor. Programi i konferencës është një kombinim i prezantimeve kryesore (nga Lektorë të huaj dhe Vendas), prezantimeve orale nga infermierë profesionistë, studentë të infermierisë, dhe prezantimi i posterëve virtual, i cili shërben si një platformë për shkëmbim të njohurive, diskutimeve rreth sfidave që ata hasin në praktikën e përditshme të infermierisë në shërbimin shëndetësor parësor.

Qellimi i konferencës është eksplorimi, mobilizimi, rritja e ndërgjegjësimit me sfidat me të cilat përballen infermieret e kujdesit shëndetësor parësor në kohën e ndryshimit të nevojave shëndetësore dhe pandemisë.

Falenderoj të gjithë pjesëmarrësit për kontributin e tyre!

Faleminderit!

Blerina Duka
Presidentja
Urdhëri i Infermierëve të Shqipërisë,
AL

2 Mars 2022
Hotel Plaza
Tirana ALBANIA

***“Roli i Infermierëve në Shërbimin e Kujdesit Shëndetësor
Parësor Përballë Sfidave të Reja Shëndetësore”***

International Nursing Conference Albania
INCA 2022

Ora	Veprimtaria
7.30-8.30	Regjistrimi në Konferencë
8.30-9.45	Ceremonia e hapjes së konferencës
9.45-10.00	Pushim/Kafe
10.00-10.20	Lektori Kyç 1 Flaka Siqeca , INSPIRE project, University of Basel, Switzerland <i>Implementation of an integrated care model for home-dwelling older adults (INSPIRE)</i>
10.20-10.40	Lektori Kyç 2 Alida Ramaj , Berner Bildungszentrum Pflege, Bern, Switzerland HAS THE TIME OF NURSING DIRECTORATES IN ALBANIA COME? <i>Several years of experience in Germany and Switzerland compared to Albania.</i>
10.40-11.00	Lektori Kyç 3 Mieke Deschodt , The Katholieke Universiteit Leuven, Belgium <i>Effective primary healthcare teams: what can we learn from the evidence and international best-practices?</i>
11.00-11.20	Lektori Kyç 4 Gennaro Rocco , Centre of Excellence for Nursing Scholarship of OPI Rome Italy <i>Il processo di cambiamento strategico nel promuovere la ricerca nei servizi territoriali</i>
11.20-11.40	Lektori Kyç 5 Ippolito Notarnicola , Center of Excellence for Culture and Nursing Research of the Order of Nursing Professions in Rome (OPI Rome) <i>Il ruolo e le competenze infermieristiche. Nuove sfide per i sistemi sanitari più che mai</i>
11.40-12.00	Lektori Kyç 6 Alessandro Stievano , Centre of Excellence for Nursing Scholarship of OPI Rome – Italy <i>Infermiere di famiglia e di comunità: proposte per un nuovo welfare. Una ricerca del CECRI</i>
12.00 -12.20	Lektori Kyç 7 Janette Ribaut , MScN, Research Assistant, PhD Student, University of Basel, Switzerland, SMILe team <i>Reshaping nursing roles by implementing and testing an ehealth facilitated, integrated care model considering the pandemic-induced condition – the SMILe project</i>
12.20-12.30	Diskutime- Pyetje dhe Përgjigje
12.30-13.30	Pushim kafe/dreke Poster prezantimet

Ora	Veprimtaria	Sesionet Paralele
13.30-17.30	Ora	Tema Referuesi
	Moderatorë: Sajmira Adëraj & Babeta Rexhepi	
Salla 1: Rimodelimi i Infermierisë në shërbimet e kujdesit parësor shëndetësor	13.30-13.50	PO1 VLERËSIMI I ROLEVE DHE FUNKSIONEVE TË INFERMIERËVE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR NË SHQIPËRI KUNDREJT AXHENDËS KOMBËTARE SHËNDETËSORE Sajmira Adëraj
	13.50-14.10	PO2 PROGRAMI I ORIENTIMIT TË INFERMIEREVE TË FAMILJES TË SAPOPUNËSUARA NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR: EKSPERIENCA E QENDRËS SHËNDETËSORE PATOS Eriselda Marko
	14.10-14.30	PO3 ROLI DHE RËNDËSIA E INFERMIERËVE NË KUJDESIN PARËSOR SHËNDETËSOR Muhamet Kadrija
	14.30-14.50	PO4 KËNDVËSHTRIME MBI ARSYET E EMIGRIMIT TË INFERMIERËVE NË SHQIPËRI Luljeta Habilaj
	14.50-15.10	PO5 ROLI I INFERMIERIT TË FAMILJES NË OFRIMIN E KUJDESIT SHËNDETËSOR NË BANESË - PËRSHKRIM I NJË PROJEKTI PILOT NË FIER DHE DIBËR Sajmira Adëraj, Joelle Troxler
	15.10-15.30	PO6 NEVOJA PËR TË FORCUAR KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR NË SHQIPËRI NË KONTEKST TË PANDEMISË SË COVID-19 Rezarta Stena
	15.30-15.50	PO7 ROLI DHE SFIDAT E INFERMIERËVE QË PUNOJNË NË SHËRBYMIN PARËSOR, GJATË FUSHATËS SË VAKSINIMIT NDAJ COVID-19, NË RRETHIN E ELBASANIT Elona Hasalla
	15.50-16.10	PO8 KOMPETENCAT INFERMIERORE THEMELORE NE USHTRMIN E FUNKSIONEVE TË INFERMIERIT NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR Albana Poloska
	16.10-16.30	PO9 PËRDITËSIMI I KOMPETENCAVE INFERMIERORE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR NË SHQIPËRI; TRANSFORMIMI I ROLEVE PËRMES EDUKIMIT TË PËRSHTATUR Jonila Gabrani
	16.30-16.50	PO10 KËNAQËSIA NË PUNË DHE NIVELET E MOTIVIMIT MIDIS INFERMIERËVE QË PUNOJNË NË QENDRA TË KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR NË TIRANË DHE PATOS Anxhela Luzi
	16.50-17.10	PO11 RËNDËSIA E “GRUPIT TË KOLEGEVE”, SI NJË FORMË EDUKIMI PËR PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR Babeta Rexhepi
17.10-17.30	Diskutime	

Ora	Veprimtaria	Sesionet Paralele
13.30-17.30	Ora Moderatorë: Enkeleda Gjini & Elona Gaxhja	Tema Referuesi
Salla 2: Pandemia e COVID-19 dhe Sfidat e Kujdesit Shëndetësor Parësor	13.30-13.50	PO1 VAKSINIMI DHE DILEMAT NË PROFESIONISTËT E SHËNDETIT GJATË PANDEMISË COVID-19 Anila Cake
	13.50-14.10	PO2 VAKSINIMET E FËMIJËRISË: QËNDRIMET, SJELLJET, BESIMET, HEZITIMI, BESIMI DHE PERCEPTIMET PRINDËRIT DHE OFRUESIT E KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR Enkeleda Gjini
	14.10-14.30	PO3 VLERËSIMI PSIKOMETRIK I SHKALLËS SË KOMPETENCËS PROFESIONALE TË INFERMIERISË MIDIS INFERMIERËVE DHE STUDENTËVE TË INFERMIERISË ITALIANË Prendi Emanuela
	14.30-14.50	PO4 PËRJETIMI I STRESIT TEK PUNONJËSIT E SHËNDETËSISË GJATË PANDEMISË SË COVID-19 Shqipe Luta
	14.50-15.10	PO5 SFIDAT PSIKOLOGJIKE TË INFERMIERËVE DHE PROFESIONISTËVE TË TJERË, TË KUJDESIT PARËSOR GJATË PANDEMISË COVID-19 Klara Hysenaj
	15.10-15.30	PO6 ROLI I INFERMIERIT DHE NDIHMA GJATË PANDEMISË Saemira Durmishi
	15.30-15.50	PO7 ROLI DHE SFIDAT E INFERMIERËVE NË VIJËN E PARË KUNDËR 'BETEJËS NGA COVID-19; NJË DISKUTIM TEORIKO-SHKENCOR Elona Gaxhja
	15.50-16.10	PO8 VËSHTIRËSITË DHE SFIDAT INFERMIERORE GJATË VALËS SË PARË TË PANDEMISË SË COVID-19 Vjolanda Islamaj
	16.10-16.30	PO9 NDIKIMI I COVID-19 NË KUJDESIN SHËNDETËSOR DHE MENAXHIMIN E SËMUNDJES NË PACIENTË KRONIK ME HYPERTENSION ARTERIAL Erda Tozaj
	16.30-16.50	PO10 SI DHE SA NDIKON STRESI NE PERSONAT ME COVID-19? Blenora Kapaj
	16.50-17.10	PO11 VLERËSIMI I NEVOJAVE TË PACIENTËVE TUMORALE NË QYTETIN E VLORËS NË FAZË TË AVANCUAR TË SËMUNDJES Juljana Xhindoli
17.10-17.30	Diskutime	

Ora	Veprimtaria	Sesionet Paralele	Referuesi
13.30-17.30	Ora Moderatorë: Enkeleda Sinaj & Veronika Duci	Tema	
Salla 3: Aspekti social i infirmierisë në kuadër të kujdesit ndaj sëmundjeve kronike dhe pandemisë	13.30-13.50	PO1 IMPAKTI I COVID-19 NË TË SËMURËT KRONIK Brunilda Elezi	
	13.50-14.10	PO2 KUJDESI SOCIAL - SHENDETËSOR I INFERMIERIT NE PANDEMINE COVID-19 Klajdi Belishta	
	14.10-14.30	PO3 KUJDESI INFERMIEROR I PACIENTËVE PAS DALJES SË TYRE NGA SPITALI: PËRPARËSITË DHE PROBLEMET LIDHUR ME VAZHDIMËSINË E KUJDESIT INFERMIEROR Elona Prifti Zhiva	
	14.30-14.50	PO4 ROLI I INFERMIERËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR NË EDUKIMIN E PACIENTËVE ME HIPERTENSION Ilda Taka	
	14.50-15.10	PO5 NDIKIMI I COVID-19 NË KUJDESIN PËR SËMUNDJET KRONIKE: NJË STUDIM I PIKËPAMJEVE NGA PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETËSOR Glodiana Sinanaj	
	15.10-15.30	PO6 NËN-SPECIALITETET E KUJDESIT NË KOHË PANDEMIE Skënder Dule	
	15.30-15.50	PO7 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR SHËRBIM SHËNDETËSOR NË BANESË NË ZONËN E DIBRËS DHE FIERIT Cristina Vladu, Veronika Duci	
	15.50-16.10	PO8 REHABILITIMI I PACIENTIT POST COVID-19 Enkeleda Sinaj	
	16.10-16.30	PO9 GRUPI I KOLEGËVE- MJET EFIÇENT PËR RRIJTEN E ROLIT TË INFERMIERIT TË FAMILJES NË MENAXHIMIN E SËMUNDJEVE KRONIKE NË KSHP Eljona Troka	
	16.30-16.50	PO10 ROLI I INFERMIERIT NË PARANDALIMIN E STROKE NËPËRMJET PROMOVIMIT DHE EDUKIMIT SHËNDETËSOR Erald Çoçka	
	16.50-17.10	PO11 ROLI INFERMIEROR NË PACIENTËT DIABETIKË TË INFEKTUAR ME COVID -19 Albana Sula	
	17.10-17.30	Diskutime	

Ora	Veprimtaria	Sesionet Paralele
13.30-17.30	Ora Moderatorë: Fatjona Kamberi & Elona Dhëmbo	Tema Referuesi
Salla 4: Sfidat e edukimit në vazhdim, trajnimin profesional dhe praktikës infermiore të bazuar në evidencë	13.30-13.50	PO1 PERSPEKTIVA GJINORE NË KURRIKULAT UNIVERSITARE: RASTI I VLERËSIMIT TË NEVOJAVE PËR INTEGRIMIN E ASPEKTEVE GJINORE NË PROGRAMIN “MASTER PROFESIONAL NË INFERMIERI FAMILJE Elona Dhëmbo
	13.50-14.10	PO2 SFIDAT NË KRYERJEN E KËRKIMIT INFERMIEROR GJATË PANDEMISË - RASTI I QENDRËS KËRKIMORE TË SHËNDETIT PUBLIK Fatjona Kamberi
	14.10-14.30	PO3 NDIKIMI I NGARKESËS PAMORE NË SHËNDETIN OKULAR TEK STUDENTËT E UAL GJATË SESIONIT TË PROVIMEVE Mirva Hoxha
	14.30-14.50	PO4 SINDROMA BURNOUT TEK PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETSOR NË SHËRBIMIN E PEDIATRISË TË SPITALIT RAJONAL VLORË Rezarta Lalo
	14.50-15.10	PO5 ROLI I IMAZHERISË GJATË PANDEMISË COVID-19 Elona Dybeli
	15.10-15.30	PO6 VLERËSIMI I NJOHURIVE TE STAFI INFERMIEROR NË KUJDESIN PËR PLAGËT NGA DEKUBITUSET Emirjona Kiçaj
	15.30-15.50	PO7 EFIKASITETI I RELAKSIMIT TË APLIKUAR PËR STRESIN TEK STAFI INFERMIEROR Jonida Mustafaraj
	15.50-16.10	PO8 ZAKONET E USHQYERJES GJATË KARANTINËS NGA PANDEMIA E COVID-19 Brunilda Subashi
	16.10-16.30	PO9 RËNDËSIA E PËRFSHIRJES SË MODULEVE TË FARMAKOVIGJILENCËS NË EDUKIMIN INFERMIEROR Mitilda Gugu
	16.30-16.50	PO10 PERCEPTIMET E STUDENTËVE TË INFERMIERISË NDAJ PROFESIONIT TË TYRE Rudina Çercizaj
	16.50-17.10	PO11 VAKSINIMI. RËNDËSIA E VAKSINIMIT NË PARANDALIMIN E SËMUNDJEVE INFEKTIVE Liljana Gjoni
17.10-17.30	Diskutime, Pyetje dhe Përgjigje	
17.30-18.00	Vlerësimi i aktivitetit nga pjesëmarrësit Shpërndarja e Certifikatave Mbyllja e Konferencës	

E-POSTER PREZANTIMET

Nr	Tema	Referuesi
<u>eP1</u>	ANALIZA E KULTURËS SË FYTIT DHE INCIDENCA E INFEKSIONEVE TË TRAKTIT TË SIPËRM RESPIRATOR NË RRETHIN E VLORËS Stiliana Brokaj	
<u>eP2</u>	A KA EFEKTE REHABILITIMI FIZIK TE PACIENTËT ME SKLEROZË MULTIPLE? - STUDIM KRAHASUES Evis Allushi, Vasilika Prifti, Sonila Nika	
<u>eP3</u>	BURN-OUT TEK PUNONJËSIT E KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR GJATË PANDEMISË COVID- Jerina Jaho, Petraq Mustaqe	
<u>eP4</u>	STUDIM KRAHASUES MBI NIVELIN E ANKTHIT NË STUDENTËT FEMRA TË VITIT DYTË, NDËRMJET VITEVE AKADEMIKE 2017-2018, DHE 2019-2020 Flora Zyberaj, V. Bezhani, E. Smakaj, R.Gjonej, A . Poloska, F. Elezi, F. Bresa	
<u>eP5</u>	SI NDIKON COVID-19 NE RAPORT ME GRUPIN E GJAKUT DHE GJININË Xhesika Miska, Elsa Fishti, Enxhi Kokici, Fligera Latifi, Geisi Belishta, Xhuliana Shahini, Xhuljana Kertuka, Xhuljeta Kertuka, Xhentila Lleshi	
<u>eP6</u>	VLERËSIMI NUTRICIONAL I STUDENTËVE NË FSHMT Geisi Belishta, Mirva Hoxha, Lindita Grimci	
<u>eP7</u>	VLERËSIMI I NJOHURIVE INFERMIERORE MBI ROLIN E NDOTJES MJEDISORE MBI SËMUNDJET JO TË TRANSMETUESHME DHE PARANDALIMIN E TYRE Paula Malaj, Evis Alushi	
<u>eP8</u>	GJETJET LABORATORIKE NË DIAGNOZËN DHE PROGNOZËN E PACIENTËVE ME COVID-19 Venemin Gega	
<u>eP9</u>	EPIDEMIOLOGJIA E COVID-19 NË SHQIPËRI GJATË VITIT TË PARË TË PANDEMISË Blerta Budani, Erblin Shehu	
<u>eP10</u>	VLERËSIMI I NJOHURIVE TË PUNONJËSVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR MBI FAKTORËT E RREZIKUT DHE PARANDALIMIN E INFEKSIONEVE SPITALORE: RISHQYRTIM LITERATURE Jonida Çeloalaj, Velide Pulomemoj	
<u>eP11</u>	RËNDËSIA E CT-SCAN NË DIAGNOZËN DHE PROGNOZËN E COVID-19, STADIFIKIMI CO-RAD Haris Mema, Klara Hysenaj, Mitilda Gugu , Venemin Gega ,Brunilda Xibraku	
<u>eP12</u>	PERCEPTIMI I GJENDJES SHËNDETËSORE NGA PACIENTËT E MOSHUAR Elena Drenesku , Emisa Velo	
<u>eP13</u>	ASPEKTET PSIKOLOGJIKE NË SËMUNDJET TERMINALE Paola Saro	
<u>eP14</u>	VETË-MENAXHIMI NJË STRATEGJI KOSTO – EFEKTIVE PËR TË PËRMIRËSUAR CILËSINË E JETËS DHE REZULTATET SHËNDETËSORE NË PACIENTËT ME SËMUNDJE KRONIKE-IMPLIKIME PËR STAFIN INFERMIEROR Vjollca Ndreu , Miranda Çela , Anila Sula	

Mieke Deschodt, PROF. DR.

The Katholieke Universiteit Leuven, Belgium

Biography

Mieke Deschodt holds a Master degree in Nursing Science (2007) and a PhD in Biomedical Sciences (2013) from the KU Leuven, Belgium. She was postdoc at the University of Rochester, New York (2015) and the University of Basel in Switzerland (2017-2020). Since 2021 she is a tenure-track assistant professor at the Gerontology and Geriatrics research unit, Department of Public Health and Primary Care at the KU Leuven. Her research focuses on the development and evaluation of nurse-led models of care for frail older people and on implementation science methodology. She is also parttime staff member of the Competence Center for Nursing at the University Hospitals Leuven. She is involved in the strategic management of the nursing department and supports the advanced practice nurses in the hospital in conducting implementation science and quality improvement studies.

Alida Ramaj, PhD, MscN, RN

Berner Bildungszentrum Pflege, Bern, Switzerland

Biography

Alida Ramaj holds a Ph.D. in Health Sciences and Nursing, (2020) from the University Martin-Luther Halle – Wittenberg, Germany, and a Master's degree Master of Science in Health Sciences and Nursing University Martin-Luther Halle-Wittenberg (2010). Since January 2021 she is an Internal Lecturer in the branch of Nursing at the BernerBildungszentrum Pflege, Bern, Switzerland. She has been working as a Researcher in the scientific projects of the Hospital University of Bern, Switzerland, and an Expert nurse at Tiefenau Hospital, Bern, Switzerland. During 2018-2019 she has worked as Lecturer in Nursing at the University of Cologne, Germany. Her research interests are education training and self-management education of patients for the management of chronic diseases and infection control by health care professionals.

Flaka Siqeca, MD, PhD candidate

Medical Doctor, Kosovo

Biography

Flaka Siqeca is a medical doctor from Kosovo, a degree she earned from University of Pristina with the highest honors. She worked as a general practitioner in rural areas of her country and was also appointed as the Director of Health Services in the Municipality of Prizren, her hometown. Her work there focused on creating a better primary care infrastructure in the municipality of Prizren. Upon receiving a Chevening Scholarship to study in the UK, she moved to Scotland where she obtained a Master's degree in Public Health from the University of Glasgow. In September 2019, she started her PhD at the Institute of Nursing Science, University of Basel on an integrated care model for older adults in the community setting using an implementation science approach. Her interests include learning foreign languages, reading, travelling and social entrepreneurship.

Gennaro Rocco RN, MScN, PhD, FAAN, FFMRC SI

Centre of Excellence for Nursing Scholarship of OPI Rome Italy

Biography

He is Director of the Centre of Excellence for Nursing Scholarship of OPI Rome Italy since its inception in 2009. This centre, one of the first to be set in Europe, has fostered and financed more than 250 nursing research projects in the last 10 years.

He was President of the OPI Rome Nursing Regulatory Board for more than 20 years and was National Vice President of the OPI Regulatory Board for nursing for more than 14 years. In this period, he has contributed to fostering numerous laws for the evolution of the nursing profession in Italy. In 2004, he established the European Federation of Nursing Regulators as OPI National Vice President with UK, Spain, and Ireland. He has been the director of Tor Vergata Nursing School in Rome - Italy for more than 20 years. He is the President of the bachelor and master's degree courses for health professions and Head of the nursing school and professor at the Catholic University Our Lady of Good Counsel – Tirane - Albania. He has also contributed to setting up the first National Regulatory Body for nursing in Albania.

Ippolito Notarnicola, PhD, MscN, RN; FFMRC SI

Center of Excellence for Culture and Nursing Research of the Order of Nursing Professions in Rome (OPI Rome)

Biography

Ippolito Notarnicola, is a Nurse Research Fellow at the Center of Excellence for Culture and Nursing Research of the Order of Nursing Professions in Rome (OPI Rome). He is a professor of nursing disciplines in degree and master's degree courses at the Universities of Rome Tor Vergata, at the University of Rome "La Sapienza" and of the Catholic University "Our Lady of Good Counsel" in Tirana. He received his PhD in nursing from the University of L'Aquila. He obtained the title of fellowship by examination at RCSI in Dublin. He carries out research in the field of nursing sciences at national and international level, and is the author of publications at national and international level.

Janette Ribaut, MScN, Research Assistant, PhD Student,
University of Basel, Switzerland, SMILe team)

Biography

Janette Ribaut has expertise in medication adherence, implementation science and eHealth. Her nursing education took place at the Berne Bildungszentrum Pflege and Berne University of Applied Sciences as well as the Institute of Nursing Science at the University of Basel, Switzerland. In September 2019, Janette Ribaut started working as a research assistant/PhD student in the SMILe project at the Institute of Nursing Science of the University of Basel. The SMILe project is an international multi-center implementation science project. Different disciplines and stakeholders were involved in the development of the new SMILe Integrated Care Model and contribute to its ongoing implementation and evaluation. As part of the SMILe team, Janette Ribaut's focus is on medication adherence and evaluation of eHealth applications, where she is supervised by Prof. Sabina De Geest.

**Alessandro Stievano RN, MScN, PhD, FAAN, FEANS,
FFNMRC SI**

Centre of Excellence for Nursing Scholarship of OPI Rome – Italy

Biography

He is the research coordinator of the Centre of Excellence for Nursing Scholarship of OPI Rome – Italy (the Regulatory Authority for the Nursing Professions in Italy).

The Centre of Excellence for Nursing Scholarship in Italy that he coordinates is a novel project that represents a unique venture for Italy, and one of the first to be set up in Europe. The Centre has funded more than 250 research projects since its inception in 2010. He is an expert on learning processes and social issues and, in this logic, has received a Master's Degree in Education and another one in Sociology for Health and Policy. His main interests are linked to professional and policy issues in nursing and health professions. He is also a Professor at the University "Our Lady of Good Counsel" Tirane – Albania, at Tor Vergata University – Rome – Italy, at Unicamillus University in Rome. Furthermore, he has got appointments at University Vita and Salute S. Raffaele – Milan and University of Pavia. He is a visiting scholar at Boston College (USA).

Libri i Abstrakteve
Sesioni Lektorët Kyç- Abstraktet

Effective primary healthcare teams: what can we learn from the evidence and international best-practices?

Mieke Deschodt, PROF. DR. MIEKE DESCHODT

The Katholieke Universiteit Leuven, Belgium

Email/ Mieke.deschodt@kuleuven.be

Abstract

Already in 1978 at the International Conference on primary health care and the Alma-Ata Declaration, primary health care was identified as key to the attainment of goal of Health for All. Primary health care was then defined as essential health care based on practical, scientifically sound, and socially acceptable methods and technology made universally accessible to individuals and families in the community and at a cost that the community and country can afford. Primary care is the first level of contact of individuals, the family, and community with the national health system bringing health care as close as possible to where people live and work. Already then the patient was seen as a key player who participates in the planning and implementation of his care. Over the years, evidence has grown regarding the essential determinants to make primary health care and health care teams effective. Several models of care have been developed and implemented with varying degrees of success. In this lecture an overview will be given of the evidence regarding key determinants of effective primary health care and examples will be given of different primary care models which have been implemented in different countries.

Keywords: primary health care, family health nursing, people-centered care, primary care models.

Implementation of an integrated care model for home-dwelling older adults (INSPIRE)

Flaka Siqeca, Olivia Yip, Maria Jose Mendieta Jara, Suzanne Dhaini and Sabina De Geest

University of Basel, Institute of Nursing Science

Abstract

Background: The care of older people, often suffering from multimorbidity with unmet social needs, is complex. As a result, they receive long-term care by a large number of providers in various care settings, which are neither centralized nor coordinated, leading to fragmented care. To address such needs and overcome fragmentation of care, implementation of integrated care models has been recommended as a solution with positive outcomes at individual, service and system level. In one German-speaking Canton in the northwestern part of Switzerland, a new legislation introduced in 2018 has commanded the reorganization of the 86 municipalities into care regions. In each care region, an Information and Advice Center focusing on nursing expertise, will provide information about ageing aspects as well as assess and coordinate the needs of older adults to help them continue living at home and delay unnecessary nursing home admissions.

Objectives: In the light of this law, the INSPIRE (Implementation of an integrated community-based care program for home-dwelling senior citizens) project is supporting the Canton in developing and testing a community-based integrated nurse-led care model. Therefore, the overall aim of the INSPIRE study is to design, implement and evaluate an integrated nurse-led community-based model of care. The model aims to improve person-centred coordinated care of home-dwelling older adults.

Methods: The overall INSPIRE project is a three-phase implementation science project designed in alignment with the recommendations of the Medical Research Council Framework for developing, piloting and evaluating complex interventions. It incorporates key elements from implementation science such as stakeholder involvement; an evidence-informed and contextually-adapted intervention; selecting and refining implementation strategies to support the intervention; and measuring both effectiveness and implementation outcomes.

Results: The development phase included three main activities: 1) a systematic review and meta-analysis to identify the impact and core components of nurse-led integrated care models; 2) a contextual analysis to determine the factors which may influence the care model and implementation strategies needed; and 3) continuous stakeholder involvement at a cantonal and local level. As a result, a care model for home-dwelling older adults with the following four components was developed: screening of older adults; a comprehensive geriatric assessment conducted by an expert nurse and a social worker; creation of an individualized care plan and care coordination

lead by a nurse in collaboration with the social worker and any other professional involved in the care of the older adult; and follow-up based on the older adult's needs. The feasibility phase includes assessing the feasibility of recruitment of older adults, as well as assessing adoption, acceptability, feasibility, and fidelity of the care model via the older adults, their informal caregivers and the expert nurse and social worker. The results of this study will inform whether changes are needed to the care model or to the implementation strategies before the evaluation phase. The effectiveness of the intervention is planned to determine the impact of the care model on the level of person-centred and coordinated care, as well as other individual and service outcomes. A final process evaluation will also be conducted to understand why the intervention was successful or not.

Conclusions: The implementation science approach used in this study increases the likelihood of successful implementation and uptake of the care model in the community setting, with the ultimate goal to enable older adults to age at home for as long as possible. We believe that the nurse in a central role and the continuous interprofessional collaboration with other care providers opens new opportunities of care for home-dwelling older people, a care model which has been shown to ultimately promote the efficiency of care and improve the quality of life of care recipients.

Keywords: Integrated Health Care Systems, Implementation Sciences, Primary Healthcare, Elderly.

Il ruolo e le competenze infermieristiche. Nuove sfide per i sistemi sanitari più che mai

Ippolito Notarnicola

Center of Excellence for Culture and Nursing Research of the Order of Nursing Professions in Rome (OPI Rome)

Abstract

Scopo di questa breve presentazione è di mettere in evidenza il contesto teorico nel quale possiamo inquadrare il concetto di “competenza”, partendo dalla sua accezione individuale fino ad arrivare alla sua declinazione organizzativa, con particolare attenzione al significato che esso assume per un particolare tipo di organizzazione sanitaria. Si tratta di un percorso che, potenzialmente, attraversa molte discipline scientifiche, dalla psicologia alle scienze cognitive alla sociologia, dall'organizzazione aziendale alle scienze della formazione. Inoltre, esso ci mette in contatto con questioni fondamentali per le scienze sociali e dell'individuo, quali, tra le altre, le dinamiche dello sviluppo delle competenze individuali, la relazione tra competenza e conoscenza e tra conoscenza e apprendimento, la relazione tra apprendimento individuale e apprendimento organizzativo, tutte questioni che chiamano in causa un confronto tra le premesse epistemologiche alla base delle diverse impostazioni teoriche. Pertanto, pur essendo consapevoli che le tematiche affrontate ci mettono di fronte a problemi di grande rilievo per le scienze sanitarie, ci poniamo un obiettivo assai meno ambizioso: quello di tracciare un percorso teorico coerente che ci permetta di esplicitare le varie accezioni e sfumature di significato che il concetto di “competenza” viene ad assumere, nei contesti in cui esso viene utilizzato, segnalando quando possibile le direzioni di indagine che sarebbe opportuno esplorare per eventuali approfondimenti nelle nuove sfide future dei professionisti nei sistemi sanitari.

Reshaping nursing roles by implementing and testing an ehealth facilitated, integrated care model considering the pandemic-induced condition – the SMILe project

Janette Ribaut, MScN, Research Assistant, PhD Student,

University of Basel, Switzerland, SMILe team

Sabine Valenta, Lynn Leppla, Juliane Mielke, Alexandra Teynor, Sabina De Geest

Institute of Nursing Science,

Department Public Health,

University of Basel

Email/ janette.ribaut@unibas.ch

Abstract

Background: The COVID-19 crisis in particular placed unprecedented demands on care systems: The high pressure to provide outpatient care during the pandemic for vulnerable groups required a rapid implementation and adoption of eHealth solutions. Though, eHealth solutions should not be used in isolation, but as part of an integrated care model. Integrated care models facilitated by eHealth can play a central role in innovative care provision to become a game-changer in healthcare. However, implementing integrated care models such as eHealth-facilitated integrated care requires a redesign of care processes.

Objectives: To describe the development, implementation and evaluation of an Integrated Care Model (ICM) in allogeneic Stem Cell Transplantation (alloSCT) facilitated by eHealth (SMILe) to redesign follow-up care, protect this vulnerable patient group during the COVID-19 pandemic and reshape nursing roles.

Methods: SMILe is an international multi-center implementation science project consisting of a completed development phase A and the currently ongoing evaluation phase B.

- Phase A: An innovative combination of implementation, behavioral and computer science methods was applied to develop the eHealth-facilitated SMILe-ICM. The development and further adaptation were guided by the results of setting-specific contextual analyses and close involvement of stakeholders (e.g., patients, health professionals, IT-specialists). Moreover, we discussed and planned contextually adapted implementation strategies, e.g., revising professional roles and creating new clinical teams also involving stakeholders.

- Phase B: Since February 2020, respectively since April 2021, the SMILe-ICM has been successfully implemented at the University Hospitals Freiburg (Germany) and Basel (Switzerland) during the COVID-19 pandemic. The evaluation of effectiveness outcomes (primary outcome: rehospitalization rate) and implementation pathway is done using a hybrid 1 effectiveness-implementation randomized controlled trial.

Results:

- Phase A: The SMILE-ICM combines (1) a new Advanced Practice Nurse (APN) team embedded in the transplant team with (2) the SMILE technology:

(1) The APN team collaborates closely with the transplant team, promotes interprofessional exchange, coordinates care and provides 12 face-to-face visits during the first year post-alloSCT by delivering intervention modules on symptom monitoring, medication adherence, infection prevention and physical activity to support self-management.

(2) The SMILE technology consists of the SMILEApp and a monitoring component for APNs. Patients enter well-being, medication adherence, vital signs and symptoms into the SMILEApp on a daily basis. The data is being transferred to the APN team enabling early detection and treatment of complications. This ensures close monitoring and support even during pandemic periods in outpatient care.

- Phase B: In Freiburg, recruitment is completed (N=72) while in Basel, 49 of 80 targeted patients have already been included and the recruitment is ahead of plan. First results in Freiburg are expected in 2022, for Basel in 2023.

Conclusions: eHealth-facilitated ICMs have the potential to improve care for chronically ill individuals. Especially during the COVID-19 pandemic, such ICMs could ensure safe outpatient care for vulnerable groups. SMILE was developed by combining implementation, behavioral and computer sciences. This method can serve as a blueprint for the development of further eHealth-facilitated ICMs for other chronically ill populations as well.

Keywords: Implementation science, behavioral science, medical informatics, telemedicine, hematopoietic stem cell transplantation.

HAS THE TIME OF NURSING DIRECTORATES IN ALBANIA COME?

Several years of experience in Germany and Switzerland compared to Albania

Alida Ramaj, PhD, MscN, RN

Berner Bildungszentrum Pflege, Bern, Switzerland

Email/ alida.ramaj@bzpflege.ch; alida_ramaj@yahoo.com

Abstract

Having a profession is a valued job. But is it enough: to have a profession and to be disorganized; not to have a nurse code independent of that of the doctor; not to have professional administration; not have the opportunity for postgraduate qualifications or specializations in certain fields? The only strong point that Albanian Nursing has is the uniform academic education. But is this enough to increase the quality of the nursing care service? Is this alone enough to achieve patient safety and increase patient satisfaction with the nursing service? Is it enough just to talk about nursing academics when there are big changes in practice? Would not it be better for the results of various nursing studies to be taken into account in practice as well? Wouldn't it be better to involve patients and their families in increasing the quality of service? In modern times where medicine is galloping, it automatically requires a modernization of the nursing profession in relation to the standards used in the practice of this profession as well as in terms of scientific research. For a profession to function, it also requires recognition as such. German-speaking countries like e.g. Switzerland and Germany have in the Nursing Health Policy Charts Nursing Scientific Research Institutes as a necessary and unavoidable unit for scientific research in the field of Nursing in various sectors. In these two countries, it is unimaginable to operate, direct and manage such an important profession with the large number of staff without a Nursing Director at each hospital. Each hospital with its Nursing Directorate is responsible for: Employment of nurses; Qualification of nurses (profiling of some specialties); Increasing the quality of nurse service; Active engagement in the implementation of basic standards in the field of nursing; Application of nursing diagnoses; Establishment of the basic unit of quality of nursing documentation; Managing patient complaints and increasing the quality of nursing care. The increase in the average age of the population and the modernization of medicine has automatically led to an increase in the demand for home nursing. This is a practice that should be strongly supported by governing health policies in order to reduce the number of hospitalized patients, day-stays, and rehospitalizations.

Keywords: Nursing directorates, Albania, nursing research, patient safety and satisfaction, quality of nursing care.

Libri i Abstrakteve
Sesionet Paralele- Abstraktet

VACCINATION AND DILEMMAS IN HEALTH PROFESSIONALS DURING THE COVID 19- PANDEMIC

Anila Cake¹, Svetllana Bitincka²

¹*University of Medicine Tirana / Faculty of Technical Medical Sciences*

²*Albanian University*

E Mail/ anilacake@yahoo.com

ABSTRACT

Are there dilemmas about the vaccination process in health professionals and what are they? What were the first data results on the effectiveness of the vaccination process in health workers and are they reliable? The review included analytical studies published in The Lancet, PubMed, Elsevier and Medscape journals. Summary of quality estimates for 594 items. All sources were rated according to the AACODS21 checklist. The total number of deaths reported by HCW as of May 8, 2020 was 1413. This suggests that for every 100 HCWs that were infected, 1 died, 3600 deaths in the USA, 3090 from 64 countries of the world and 66 from Albania. 28 samples (n = 58,656) from 13 countries show that as the pandemic increased, the % of people intending to vaccinate decreased and the % of people intending to refuse vaccination increased. Controlled Trials (RCTs) have shown that mRNA-based vaccines have an estimated efficacy of 95%. Vaccinated individuals may be positive, they have lower viral load and therefore may be less contagious. Vaccination is an important process in the emergency situation created by COVID - 19 and the protection of health professionals is a necessity for continuing and maintaining the quality of health care worldwide.

Keywords: Vaccination, dilemmas, health professionals, COVID – 19.

VAKSINIMI DHE DILEMAT NË PROFESIONISTËT E SHËNDETIT GJATË PANDEMISË COVID-19

Anila Cake¹, Svetllana Bitincka²

¹Universiteti i Mjekësisë/ Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Tirana

²Albanian University

E Mail/ anilacake@yahoo.com

ABSTRAKT

Egzistojnë dilemme për procesin e vaksinimit në profesionistët e shëndetësisë dhe cilat janë ato? Cilat kanë qënë rezultatet e para të të dhënave për efektshmërinë e procesit të vaksinimit në punonjësit e shëndetësisë dhe a janë të besueshme? Shqyrtimi përfshiu studime analitike të botuara në revistat The Lancet, PubMed, Elsevier dhe Medscape. Përmbledhje e vlerësimeve të cilësisë për 594 artikuj. Të gjitha burimet u vlerësuan sipas listës së kontrollit AACODS21 Numri i përgjithshëm i vdekjeve të raportuara nga HCW deri më 8 maj 2020 ishte 1413. Kjo sugjeron që për çdo 100 HCW që u infektuan, 1 vdiq, 3600 vdekje në USA, 3090 nga 64 vende të botes dhe 66 nga Shqipëria. 28 monstra (n = 58,656) nga 13 vende tregojnë se ndërsa pandemia rritet, % e njerëzve që synojnë të vaksinohen u ul dhe % e njerëzve që synojnë të refuzojnë vaksinimin u rrit. Provat e Kontrolluara (RCT) kanë treguar se vaksinat e bazuara në mRNA janë me efikasitet të vlerësuar prej 95%. Individët e vaksinuar mund të jenë pozitivë, ata kanë ngarkesë më të ulët virale dhe për këtë arsye mund të jenë më pak infektues. Vaksinimi është një proces i rëndësishëm në situatën emergjente të krijuar nga COVID-19 dhe mbrojtja e profesionistëve të shëndetësisë, është një domosdoshmëri për vijimin dhe ruajtjen e cilësisë të kujdesit shëndetësor në rang botëror.

Fjalët kyçe: Vaksinimi, dilemat, profesionistët e shëndetësisë, COVID – 19

THE ROLE AND CHALLENGES OF NURSES WORKING IN THE PRIMARY CARE, DURING THE VACCINATION CAMPAIGN AGAINST COVID-19, IN THE DISTRICT OF ELBASAN

Elona Hasalla¹, Ilda Taka², Blerta Hasalla³, Elona Gaxhja⁴, Elona Dybeli⁵, Irena Xhaferri⁶, Brigida Sadikllari⁷

¹ *Universiteti "Aleksandër Xhuvani" Elbasan; Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike*

² *Departamenti i Lëndëve Paraklinike; Departamenti i Specialiteteve Teknike Mjekësore;*

Departamenti i Infermieristikës;

Departamenti i Lëndëve Klinike.

Njësia vendore e kujdesit shëndetësor, Elbasan;

Universiteti i Firences Itali

E Mail/ elona_hasalla@yahoo.com

ABSTRACT

COVID-19 is a serious respiratory disease that kills thousands of people worldwide. This new virus has caused the emergence of a global pandemic, which has forced each of us to face new challenges and has changed our way of living and thinking. The best way to face and fight this invisible enemy is to vaccinate the population and return to normalcy as soon as possible. The purpose of our study is: 1. Evidence of the role and challenges of primary health nurses who have been part of the vaccination campaign in the district of Elbasan; 2. Evidence of the number of vaccinated individuals during the vaccination campaign (first dose and second dose) in the district of Elbasan; 3. Record the number of individuals who have refused to be vaccinated. We studied the vaccination registers of four health centers in the city of Elbasan, Cerrik, Belsh and villages, during the vaccination campaign against COVID-19, during the months of June-July, 2021. We identified the type of vaccines used (Pfizer, Moderna, Sinofarm, Sputnik, Asta Zenica). Also the number of individuals vaccinated with the first dose and the second dose in the four health centers in the district of Elbasan. From the analysis of vaccination records against the COVID-19 virus for the period June-July, 2021 we obtained the following data: 1. Health Center No. 1: 7300 vaccinations 2. Health Center No. 2: 3910 vaccinations 3. Health Center No. 3: 3530 vaccinations 4. Health Center No. 4: 4150 vaccinations; 5. Cerrik: 2129 vaccinations; 6. Belsh: 2030 vaccinations; 7. Villages: 21426 vaccinations. Total number of vaccinated persons: 44475. We recommend: 1. Vaccination against COVID-19 is the best way to get out of the pandemic and protect the population. 2. The role of primary care nurses is of particular importance not only in terms of work during the vaccination campaign, but also educating the population on its importance. 3. Raising public awareness of the importance of vaccination is the best weapon we have at hand to fight this invisible enemy.

Keywords: COVID-19, vaccination, primary health, pandemic, nursing role.

ROLI DHE SFIDAT E INFERMIERËVE QË PUNOJNË NË SHËRBIMIN PARËSOR, GJATË FUSHATËS SË VAKSINIMIT NDAJ COVID-19, NË RRETHIN E ELBASANIT

Elona Hasalla¹, Ilda Taka², Blerta Hasalla³, Elona Gaxhja⁴, Elona Dybeli⁵, Irena Xhaferri⁶, Brigida Sadikllari⁷

¹ Universiteti "Aleksandër Xhuvani" Elbasan; Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

² Departamenti i Lëndëve Paraklinike; Departamenti i Specialiteteve Teknike Mjekësore;

Departamenti i Infermieristikës;

Departamenti i Lëndëve Klinike.

Njësia vendore e kujdesit shëndetësor, Elbasan;

Universiteti i Firences Itali

E Mail/ elona_hasalla@yahoo.com

ABSTRAKT

COVID- 19 është një sëmundje e rëndë respiratore që vret me mijëra njerëz në të gjithë botën. Ky virus i ri ka shkaktuar shfaqjen e një pandemie botërore, e cila ka detyruar secilin prej nesh të përballet me sfida të reja dhe ka ndryshuar mënyrën tonë të jetesës dhe të të menduarit. Mënyra më e mirë për tu përballur dhe për të luftuar këtë armik të padukshëm është vaksinimi i popullatës dhe rikthimi sa më shpejtë të jetë e mundur në normalitet. Qëllimi i studimit tonë është : 1. Evidentimi i rolit dhe sfidat e infermierëve të shëndetit parësor që kanë qënë pjesë e fushatës së vaksinimit në rrethin e Elbasanit; 2. Evidentimi i numrit të individëve të vaksinuar gjatë fushatës së vaksinimit (dozë e parë dhe dozë e dytë) në rrethin e Elbasanit; 3. Evidentimi i numrit të individëve që kanë refuzuar të vaksinohen. Ne morëm në studim regjistrat e vaksinimit të katër qendrave shëndetësore në qytetin e Elbasanit, Cërrikut, Belshit dhe fshatrave, gjatë fushatës së vaksinimit ndaj COVID-19, gjatë muajve qershor- korrik , 2021. Evidentuar llojin e vaksinave të përdorura (Pfizer, Moderna, Sinofarm, Sputnik, Asta Zenica). Gjithashtu dhe numrin e individëve të vaksinuar me dozën e parë dhe dozën e dytë në të katër qendrat shëndetësore në rrethin e Elbasanit. Nga analizimi i regjistrave të vaksinimit ndaj virusit COVID-19 për periudhën qershor- korrik, 2021 morëm këto të dhëna: 1.Qendra Shëndetësore nr 1: 7300 vaksinime; 2. Qendra Shëndetësore nr 2 : 3910 vaksinime; 3.Qendra Shëndetësore nr 3: 3530 vaksinime; 4.Qendra Shëndetësore nr 4: 4150 vaksinime; 5. Cerrik: 2129 vaksinime; 6.Belsh: 2030 vaksinime; 7.Fshatra: 21426 vaksinime. Totali i personave të vaksinuar: 44475. Rekomandojmë që 1.Vaksinimi ndaj COVID-19 është mënyra më e mirë për daljen nga pandemia dhe mbrojtjen e popullatës. 2.Roli i infermierëve të shërbimit parësor është i rëndësishëm së veçantë jo vetëm përsa i përket punës gjatë fushatës së vaksinimit, por edhe edukimin e popullsisë mbi rëndësinë e tij. 3.Rritja e ndërgjegjësimit të popullatës për rëndësinë e vaksinimit është arma më e mirë që kemi në dorë për të luftuar këtë armik të padukshëm.

Fjalët kyçe: COVID-19, vaksinimi, shëndeti parësor, pandemia, roli infermieror.

ORIENTATION PROGRAM FOR NEWLY EMPLOYED FAMILY NURSES IN PRIMARY HEALTH CARE: THE EXPERIENCE OF PATOS HEALTH CENTER

Eriselda Marko¹, Olieda Agalliu², Albiona Lamaj³, Ehadu Mersini⁴

^{1,2} Nurse at Patos Health Center

³ General Practitioner at Patos Health Center

⁴ Quality of Care Specialist, SDC Health for All project

E Mail/ eriseldamarko@gmail.com

ABSTRACT

The nursing staff in Primary Health Care (PHC) centers is constantly changing therefore maintaining the quality of medical and nursing care remains a challenge. Patos Health Center (HC) offers PHC oriented towards the concept of family medicine including the increased role of family nurses in particular in the management of chronic diseases. A number of mechanisms for the preserving and improving the quality of nursing care have been set up and used in HC Patos. The main purpose of this abstract is the presentation of the Program for the orientation of newly employed nurses in the health center drafted and in use by Patos HC. Review of literature, including the regulatory framework related to family nurse duties and Group Discussions with family nurses, family doctors inside and outside Patos HC and PHC specialists. The program was drafted through a spiral process of improvement: drafting, discussion in working groups with family nurses and family doctors, HC Director, reflection of comments, subsequent review and its approval on 01.11.2019. The 6-week orientation program for newly employed family nurses determines how the program is planned, the goals, the actors with the respective tasks, the levels of communication and reporting as well as the assessment of the readiness of the newly employed nurse in the position of family nurse. The up to day implementation experience of the Program (with 3 nurses) shows that it was welcomed by the newly employed nurses and the team of HC Patos as well as it has a promising influence in the preserving of the quality of nursing care. Implementation of the program provides newly nurses the knowledge and skills needed to overcome with confidence and competence the initial difficulties of delivering nursing care in Primary Health Care. The program for orientation of newly hired nurses in the HC is a promising efficient tool for preserving and improvement of internal quality of HC, especially for nursing care.

Key words: Primary health care, newly employed Family Nurse, Quality, Orientation program

PROGRAMI I ORIENTIMIT TË INFEMIHEREVE TË FAMILJES TË SAPOPUNËSUARA NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR: EKSPERIENCA E QENDRËS SHËNDETËSORE PATOS

Eriselda Marko¹, Olieda Agalliu², Albiona Lamaj³, Ehadu Mersini⁴

^{1,2} *Infermiere Qendra Shëndetësore Patos*

³ *Mjeke e Pwrgjithshme, Qendra Shëndetësore Patos*

⁴ *Specialiste e Cilësisë së Kujdesit Shëndetësor, SDC Health for All project*

E Mail/ eriseldamarko@gmail.com

ABSTRAKT

Personeli infermior në Kujdesin Shëndetësor Parësor (KSHP) është në ndryshim të vazhdueshëm dhe mbetet sfidë ruajtja e cilësisë së kujdesit mjekësor dhe infermior. Qendra Shëndetësore (QSH) Patos ofron KSHP e orientuar drejt konceptit të mjekësisë së familjes dhe rritjes së rolit të infermiereve të familjes në veçanti në menaxhimin e sëmundjeve kronike. Në QSH Patos janë ngritur dhe përdoren një sërë mekanizmash të ruajtjes dhe përmirësimit të cilësisë së kujdesjeve infermiore. Qëllimi kryesor i këtij abstrakti është prezantimi i Programit për orientimin e infermiereve të sapopunësuar në QSH i hartuar dhe në zbatim nga QSH Patos. Rishikimi i literaturës dhe i kuadrit rregullator lidhur me detyrat e infermieres së familjes dhe diskutime në grupe me infermierë familje, mjekë familje brenda dhe jashtë QSH Patos dhe me specialistë të kujdesit shëndetësor parësor. Programi është hartuar nëpërmjet një procesi spiral përmirësimi: hartim, diskutim në grupe pune me infermierë familje dhe mjekë familje, drejtues QSH-je, pasqyrim i komenteve, rishikimi pasues dhe miratimi i tij në datë 01.11.2019. Programi 6 javor i orientimit të infermiereve të familjes të sapopunësura përcakton si planifikohet programi, qëllimet, aktorët me detyrat përkatëse, nivelet e komunikimit dhe të raportimit si dhe të vlerësimit të gadishmërisë së infermieres së sapopunësuar në pozicionin e infermieres së familjes. Eksperienca e zbatimit të Programit deri tani (me 3 infermiere) tregon se është mirëpritur nga infermieret e sapopunësuar dhe nga ekipi i QSH Patos dhe është premtues ndikimi në ruajtjen e cilësisë së kujdesjeve infermiore. Zbatimi i programit i mundëson infermierëve të sapopunësuar njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për të kapërcyer me besim dhe kompetencë vështirësitë e fillimit për dhënien e kujdesit infermior në Kujdesin Shëndetësor Parësor. Programi për orientimin e infermiereve të sapopunësuar në QSH është një mjet eficient premtues për ruajtjen dhe përmirësimin e brendshëm të cilësisë në QSH, në veçanti të kujdesit infermior.

Fjalët Kyçe: Kujdesi parësor shëndetësor, Infermier i sapopunësuar, Cilësia, programi i orientimit

CHILDHOOD VACCINATIONS: ATTITUDES, BEHAVIORS, BELIEVES, HESITANCY, CONFIDENCE AND PERCEPTIONS PARENTS AND PRIMARY HEALTH CARE PROVIDERS

Enkeleda Gjini

Department of Biomedical Sciences, Faculty of Medicine, Catholic University “Our Lady of Good Council”, Tirana

E Mail/ e.gjini@unizkm.al

ABSTRACT

The aim of this study was to assess attitudes, behaviors, believes, hesitancy, confidence and perceptions of parents/care givers and health providers in childhood vaccination services in Albania. Vaccination has had a great impact on mortality reduction and population growth all over the world. Healthcare providers have consistently been identified as the most reliable and influential source of information on child vaccination for parents. Their role is crucial in providing evidence-based information and raising public awareness of the benefits of immunization. A cross-sectional study was conducted among parents and primary health care providers, in Tirana, Elbasan, Durres, Shkoder, Lezha, Kruja and Vlora. The data collection was conducted during December 2020 – February 2021. A sample of 475 parents/care givers of children 6 month to 8 years, attending pediatric vaccination rooms in Primary Health Care services were interviewed face-to-face on assess socio-demographic characteristics, attitudes, behaviors, believes, hesitancy, confidence, and perceptions on vaccines. Also, 101 health care providers from pediatric vaccination rooms in Primary Health Care services were interviewed face-to-face into primary health care premises on assess socio-demographic characteristics, attitudes, behaviors, believes, hesitancy, confidence, and perceptions on vaccines. Most parents/caregivers (82%) believe in vaccination and want their children to get the vaccines. They also consider themselves important in fulfilling this process. Most of the parents discussed their concerns about vaccination with the pediatrician of their child. Nearly 87% of the respondents had a good level of trust in their physician (scores 9 and 10), with nearly 6% of them had a level of trust of score 8/10. This result confirms a good relationship and trust with the primary care providers. 26.3% of parents/caregivers show concern about children's health, adverse events, and vaccine safety. Only 66 % of Health Staff reported having attended conferences or courses on Vaccines in previous 5 years similarly 65% of MD practitioner and 65% of Nurses. No one of health care professionals correctly identified all 10 true and false contraindications to hexavalent vaccine (diphtheria, tetanus, acellular pertussis, poliomyelitis, Homophiles influenza type b, hepatitis B) listed 35,1 % of MD Practitioners answered correctly at least six, and only 13% of nurses. The majority of parents in Albania believe in the importance of childhood vaccination and they consider vaccinating the child as part of their role of parents. The study identified a significant correlation between parents' hesitancy and trust in vaccine information from health staff. This result calls for more effective and comprehensive communication between parents and medical staff. Is perceived by demonstrating the need for clear and accurate information, education and better communication regarding this aspect.

Key words: childhood vaccine, primary nurses, attitudes, parents, care givers.

VAKSINIMET E FËMIJËRISË: QËNDRIMET, SJELLJET, BESIMET, HEZITIMI, BESIMI DHE PERCEPTIMET PRINDËRIT DHE OFRUESIT E KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR

Enkeleda Gjini

*Departamenti i Shkencave Biomjekësore, Fakulteti i Mjekësisë
Universiteti Katolik “Zoja e Këshillit të Mirë”, Tiranë*

E Mail/ e.gjini@unizkm.al

ABSTRACT

Qëllimi i studimit ishte të vlerësonte qëndrimet, sjelljet, besimet, hezitimin, besimin dhe perceptimet e prindërve/kujdestarëve dhe ofruesve të shëndetit në shërbimet e vaksinimit të fëmijërisë në Shqipëri. Vaksinimi ka pasur një ndikim të madh në reduktimin e vdekshmërisë dhe rritjen e popullsisë në të gjithë botën. Ofruesit e kujdesit shëndetësor janë identifikuar si burimi më i besueshëm dhe me ndikim i informacionit për vaksinimin e fëmijëve për prindërit. Roli i tyre është vendimtar në ofrimin e informacionit të bazuar në prova dhe rritjen e ndërgjegjësimit të publikut për përfitimet e imunizimit. Studimi ndërseksional u krye midis prindërve dhe ofruesve të kujdesit shëndetësor parësor, në Tiranë, Elbasan, Durrës, Shkodër, Lezhë, Krujë dhe Vlorë. Mbledhja e të dhënave u krye gjatë periudhës dhjetor 2020 – shkurt 2021. 475 prindër/kujdestarë të fëmijëve 6 muaj deri në 8 vjeç, që frekuentojnë dhomat e vaksinimit pediatrikë në shërbimet e Kujdesit Shëndetësor Parësor u intervistuan ballë për ballë. Gjithashtu, 101 ofrues të kujdesit shëndetësor nga dhomat e vaksinimit pediatrik në shërbimet e Kujdesit Shëndetësor Parësor u intervistuan ballë për ballë në ambientet e kujdesit shëndetësor parësor për të vlerësuar karakteristikat socio-demografike, qëndrimet, sjelljet, besimet, hezitimin, besimin dhe perceptimet për vaksinat. Shumica e prindërve/kujdestarëve (82%) besojnë në vaksinimin dhe duan që fëmijët e tyre të marrin vaksinat. Ata gjithashtu e konsiderojnë veten të rëndësishëm në përmbushjen e këtij procesi. Gjetjet tregojnë se prindërit besojnë te ofruesit e Kujdesit Shëndetësor Parësor. Shumica e prindërve i diskutuan shqetësimet e tyre për vaksinimin me pediatrin e fëmijës së tyre. Gati 87% e të anketuarve kishin një nivel të mirë besimi te mjeku i tyre (pikët 9 dhe 10), me gati 6% prej tyre kishin një nivel besimi 8/10. Ky rezultat konfirmon një marrëdhënie të mirë dhe besim me ofruesit e kujdesit parësor. 26.3% e prindërve/kujdestarëve shfaqin shqetësim për shëndetin e fëmijëve, ngjarjet negative dhe sigurinë e vaksinave. Vetëm 66% e Stafit Shëndetësor raportuan se kishin marrë pjesë në konferenca ose kurse mbi Vaksinat në 5 vitet e mëparshme, në mënyrë të ngjashme 65% e mjekëve dhe 65% e infermierëve. Asnjë nga HCW nuk i identifikoi saktë të 10 kundërrindikacionet e vërteta dhe të rreme për vaksinën gjashtëvalente (difteria, tetanozi, kollë e mirë e gjakut, poliomiellit, hemofil influenxae tipi b, hepatiti B) të listuara 35,1 % e praktikuesve të MD-së iu përgjigjën saktë të paktën gjashtë, dhe vetëm gjashtë, % e infermierëve. Shumica e prindërve në Shqipëri besojnë në rëndësinë e vaksinimit të fëmijërisë dhe e konsiderojnë vaksinimin e fëmijës si pjesë të rolit të tyre prindëror. Prindërit shqiptarë raportuan besim dhe besim me personelin shëndetësor dhe ofruesit e kujdesit parësor. Studimi identifikoi një korrelacion të rëndësishëm midis hezitimit të prindërve dhe besimit në informacionin e vaksinës nga stafi shëndetësor. Ky rezultat kërkon një komunikim më efektiv dhe gjithëpërfshirës midis prindërve dhe personelit mjekësor. Perceptohet duke demonstruar nevojën për informacion të qartë dhe të saktë, edukim dhe komunikim më të mirë lidhur me këtë aspekt.

Fjalët Kyçe: shëndetësor, vaksina e fëmijërisë, infermieret e kujdesit parësor, qëndrimet, prindërit, kujdestarët.

IMPACT OF COVID-19 ON PEOPLE WITH CHRONIC DISEASE

Brunilda Elezi¹, Brikena Gjata², Elona Gaxhja¹, Haris Mema¹¹*University of Elbasan “Aleksander Xhuvani”, Albania, Faculty of Technical Medical*²*Hospital” Xhafer Kongoli” Elbasan, Albania, Department of internal disease Sciences**E Mail/ BrunildaXibraku@hotmail.com***ABSTRACT**

COVID-19, disease caused by the virus with the same name SARS-CoV-2, has been reported for the first time in Wuhan (China) as a new infection disease which has been declared from “World Health Organization” as an emergency of public health all over the world because of the fast spread in China and later on other countries from all over the world. SARS-CoV-2 infection consists a threatening danger for the life of people with chronic diseases. **Aim was the** evaluation of the impact of COVID-19 pandemic on patients with chronic disease and prevalence of chronic disease in this category group. Observational and cohort study where data were collected through an electronic questionnaire in the form of Google Forms where a total of 301 questionnaires were completed, during the period January-May 2021 in two hospitals and 2 health centers, respectively Tirana, Elbasan and Belsh. Data analysis was performed using SPSS software version 23.0, and a p value <.05 was considered statistically significant. From the analysis of our data, the gender with the highest predominance belongs to men with 53.5% compared to women 46.5%. According to the t test a significant correlation was observed between males and females for CI 95% value of p value <0.001. The youngest age was ≥18 years old and the highest age is over 80 years old. All persons reported their age based on the division by age group defined in the questionnaire. The age group 61-70 years represents the highest percentage of cases with 35.2% and the lowest is observed for the age group 71-80 years and those over 80 years with 9.3% and 2% respectively. In the breakdown by gender, according to the test was observed a significant relationship between the breakdown by age groups for CI 95% value e p value <0.001. Nearly 1/3 of participants did not report suffering from any chronic disease in this period of their life, time when and are infected with the SARS CoV-2 virus. 51.2% refer to 1-2 diagnoses, 15.3% refer to 3-4 diagnoses and only 0.3% of them refer to more than 4 diagnoses. So our participants suffer the most from CV, Diabetes mellitus tip 2 and hypertension. Most of the patients were affected by the moderate and severe form of the infection and the hospitalizations belong to this category. Patients affected by COVID-19 and with chronic diseases and co morbidity especially hypertension, diabetes mellitus and CVD should be given special attention in their timely follow-up. The study should be followed by other studies that last longer in time and in larger sample.

Keywords: SARS-CoV-2, COVID 19, impact, chronic disease, symptoms.

IMPAKTI I COVID-19 NË TË SËMURËT KRONIK

Brunilda Elezi¹, Brikena Gjata², Elona Gaxhja¹, Haris Mema¹

¹ Universiteti i Elbasanit "Aleksander Xhuvani", Shqipëri, Fakulteti i Shkencave Mjekësore
Teknike

²Spitali Rajonal "Xhafer Kongoli" Elbasan, Departamenti i Semundjeve Interne

E Mail/ [BrunildaXibraku@hotmail.com](mailto: BrunildaXibraku@hotmail.com)

ABSTRAKT

Sëmundja e COVID-19, shkaktuar nga virusi me të njëjtin emër SARS-CoV-2, raportuar për herë të parë në Wuhan (Kinë) si një sëmundje e re infektive që është deklaruar nga OBSH si urgjencë e shëndetit publik në të gjithë botën për shkak të përhapjes së shpejtë në Kinë dhe më pas në vende të tjera të botës. Infektimi me SARS-CoV-2 përbën një rrezik kërcënues për jetën e personave me sëmundje kronike. Qëllimi ishte vlerësimi i impaktit të COVID-19 në pacientë me sëmundje kronike dhe prevalencë e sëmundjeve kronike. Studim observues dhe kohort ku të dhënat janë grumbulluar nëpërmjet një pyetësi elektronik të formës Google Forme ku janë plotësuar në total 301 pyetësor, gjatë periudhës Janar-Maj 2021 në dy spitale si dhe në 2 qendra shëndetësore përkatësisht Tiranë Elbasan dhe Belsh. Analizimi i të dhënave është bërë duke përdorur versionin software SPSS version 23.0, dhe një p value < .05 është konsideruar statistikisht signifikante. Nga analiza e të dhënave tona, gjinia me predominancë më të lartë i përket meshkujve me 53.5% krahasuar me femrat 46.5%. Sipas testit t u vu re një lidhje sinjifikante ndërmjet meshkujve dhe femrave për CI 95% vlera e p value <0.001. Moshë më e vogël ka qenë ≥18 vjeç dhe si moshë më e lartë konsiderohej ajo mbi 80 vjeç. Të gjithë personat kanë raportuar moshën e tyre bazuar në ndarjen sipas grupmoshës të përcaktuar në pyetësor. Grupmosha 61-70 vjeç përbën përqindjen më të lartë të rasteve me 35.2% dhe më ulët vihet re për grupmoshën 71-80 vjeç dhe atë mbi 80 vjeç me 9.3% dhe 2% respektivisht. Në ndarjen sipas gjinisë, sipas testit t u vu re një lidhje sinjifikante ndërmjet ndarjes sipas grupmoshave për CI 95% vlera e p value <0.001 Gati 1/3 e pjesëmarrësve nuk kanë referuar që vuajnë nga ndonjë sëmundje kronike në këtë periudhë të jetës së tyre, kohë kur dhe janë infektuar me virusin SARS CoV-2. 51.2% referojnë 1-2 diagnoza, 15.3% referojnë 3-4 diagnoza dhe vetëm 0.3% e tyre referojnë më shumë se 4 diagnoza. Pra pjesëmarrësit tanë vuajnë më së shumti nga SK, DMT2 dhe HTA. Pjesa më e madhe e pacientëve rezultuan të prekur nga forma e moderuar dhe e rëndë e infeksionit dhe hospitalizimet i përkasin kësaj kategorie. Pacientë të prekur nga COVID-19 dhe me sëmundje kronike bashkëshoqëruese sidomos HTA, Diabet Mellitus dhe SKV duhet t'i kushtohet vëmëndje e veçantë në ndjekjen e tyre në kohë. Studimi duhet të ndiqet nga studime të tjera që zgjasin më shumë në kohë dhe në mostër më të madhe.

Fjalët kyçe: SARS-CoV-2, COVID 19, impakt, sëmundje kronike, simptoma.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF NURSES IN PRIMARY HEALTH CARE

Muhamet Kadrija¹, Erald Çoçka², Romina Murataj³, Sabrije Kelmendi – Bardhaj⁴

¹ Asistent në Universitetin Publik të Gjakovës; Infermier pranë QKMF Gjakovë; Anëtar i Odës së Infermierëve; Anëtar i KShI; Mentor Klinik Kolegji AAB Prishtinë

² Infermier QSUT; Drejtues i KSHI; Pedagog i jashtëm FSHMT-Tiranë

³ Anëtare e KShI

⁴ Asistente në Universitetin Publik të Gjakovës

E Mail/ muhametkadrija.inf@hotmail.com

ABSTRACT

Nurses in Primary Health Care (PHC) have the competencies and responsibilities in providing general nursing care in response to the health problems of the individual and the community, to be able to provide nursing services to meet the needs of citizens and to implement education and health promotion. Nurses in PHC have the role of clinician, educator, lawyer, manager, collaborators, leader and researcher. The purpose was to assess the role and importance of the nurse in the PHC and their approach to patients. The research was conducted on 120 nurses in the PHC of Gjakova and in the ambulances of Cermjan, Skivjan, Ponoshec, Rugove, Shqiponjë, Novoselë and Lipovec, during the period January - March 2021. In the PHC question is the first contact between the patient and PC, 64% of them completely agreed, partially agree 31% stated while only 10% stated strongly disagree. 8% of them fully and 14% partially stated that PHC does not include education, promotion. How often nurses performed health education for the patient, with 18% reporting infrequently and sometimes, while 82% very often and always. How often nurses use the 5 right steps of therapy administration; 25% have always stated 39% very often, while 36% rarely, ever. If educational and health activity needs to be expanded, 12% say there is no need and 13% are unsure. "The process of making it easier for individuals to learn how to improve their health is a characteristic of health promotion or education," 18% said. When asked how often nurses get involved in workplace health policy changes, 22% have stated never, rarely 18%, sometimes 35%. When asked how often nurses apply nursing care accurately and safely, 66% stated very often and always. Based on work experience 24% have over 30 years of work experience, while only 4% have 1 year of work experience. The changes of the variables as well as their combinations show the power of the nurses / institution-PHC on the other hand, the low percentages indicate that the nurses / health institution CPS must improve their performance in order to serve his / her citizen. PHC institutions, and other responsible institutions should enable nurses to advance professionally without leaving work, to be able to include health education and promotion. Institutions should hire new nurses as 39% of nurses have over 30 years of work experience.

Keywords: PHC, nursing clinics, education, promotion, care.

ROLI DHE RENDESIA E INFERMIERËVE NË KUJDESIN PARËSOR SHËNDETËSOR

Muhamet Kadrija¹, Erald Çoçka², Romina Murataj³, Sabrije Kelmendi – Bardhaj⁴

¹ Asistent në Universitetin Publik të Gjakovës; Infermier pranë QKMF Gjakovë; Anëtar i Odës së Infermierëve; Anëtar i KSHI; Mentor Klinik Kolegji AAB Prishtinë

² Infermier QSUT; Drejtues i KSHI; Pedagog i jashtëm FSHMT-Tiranë

³ Anëtare e KSHI

⁴ Asistente në Universitetin Publik të Gjakovës

E Mail/ muhametkadrija.inf@hotmail.com

ABSTRAKT

Infermierëve në Kujdesin Parësor Shëndetësor (KPSH) u përkasin kompetencat dhe përgjegjësit në ofrimin e kujdesit të përgjithshëm infermior në përgjigje të problemeve shëndetësore të individit dhe të komunitetit, të jenë të aftë të ofrojnë shërbime infermiore për ti plotësuar nevojat e qytetarëve si dhe të zbatojnë edukimin dhe promovimin e shëndetit. Infermierët në KPSH kanë rol klinikist, edukator, avokat, menaxhues, bashkëpunorë, udhëheqës dhe hulumtues. Qëllimi ishte vlerësimi i rolit dhe rëndësisë së infermierit në KPSH dhe qasja e tyre ndaj pacientëve. Hulumtimi është realizuar tek 120 infermierë në KPSH Gjakovë dhe në Ambulancat-të Cernjan, Skivjan, Ponoshec, Rugove, Shqiponjë, Novosellë dhe Lipovec, gjatë periudhës Janar - Mars 2021. Në pyetjen e KPSH është kontakti i parë mes pacientit dhe KSH, 64 % e tyre plotësisht janë pajtuar, pjesërisht pajtohem janë deklaruar 31% ndërsa vetëm 10% janë deklaruar nuk pajtohem plotësisht. 8% të tyre plotësisht dhe 14% pjesërisht janë deklaruar se KPSH nuk përfshin edukimin, promovimin. Sa shpesh infermierët kryenin edukim shëndetësor për pacientin, me 18% u deklaruan me rrallë dhe ndonjëherë, ndërsa 82% shumë shpesh dhe gjithmonë. Sa shpesh infermierët shfrytëzojnë 5 hapat e drejtë të administrimit të terapisë; 25% janë deklaruar gjithmonë 39 % shumë shpesh, ndërsa 36% rrallë, ndonjëherë. Nëse duhet të zgjerohet aktiviteti edukativ dhe shëndetsor, 12 % janë deklaruar që nuk ka nevojë dhe 13% nuk janë të sigurt. “Procesi për tu lehtësuar individëve mësimin se si të përmirësohet shëndeti, është karakteristikë e promovimit apo edukimit shëndetësor”, 18% janë deklaruar asnjëra. Në pyetjen sa shpesh infermierët përfshihen në ndryshimet e politikave shëndetësore në vendin e punës, me asnjëherë janë deklaruar 22%, rrallë 18%, ndonjëherë 35%. Në pyetjen sa shpesh infermierët aplikojnë me saktësi dhe siguri kujdesin infermior, me shumë shpesh dhe gjithmonë janë deklaruar 66%. Në bazë të përvojës së punës 24% janë mbi 30 vite përvojë pune, ndërsa vetëm 4% janë me 1 vit përvojë pune. Ndryshimet e variablave si dhe kombinacionet e tyre tregojnë fuqinë e infermierëve/institucionit-KPSH-së nga ana tjetër, vlerat e ulëta në përqindje tregojnë që infermierët/institucioni shëndetësor KPSH duhet të përmirësojnë performancën e tyre në mënyrë që ti shërbejnë qytetarit të tij/saj. Institucionet e KPSH, dhe institucionet tjera përgjegjëse duhet tju mundësojnë infermiere avancim profesional pa shkëputje nga puna, që të jenë në gjendje të përfshijnë edukimin e promovimin shëndetësor. Institucionet duhet të punësojnë infermier të rinj pasi 39% e infermierëve janë me mbi 30 vite përvojë pune.

Fjalët kyçe: KPSH, ambulanta infermieri, edukimi, promovimi, kujdesi.

SOCIAL-HEALTH CARE OF THE NURSE IN THE COVID-19 PANDEMIC

Klajdi Belishta^{1,2}, Kimete Kardesha³, Enkeleda Hajdini³^{1,2} Korca Regional Hospital, Neurology ward, ²Faculty of Nursing, Korca, Albania³Privat Nurse, Tiranë, AlbaniaE Mail/ klajdibelishta@gmail.com**ABSTRACT**

The COVID-19 pandemic affected every family and spread its impact to all parts of our lives. Economic impacts, politics, education, and every other field were affected, but the health service was the most affected link of the whole chain. Almost every family had a person affected by the Sars COV 2 virus. The nursing role in this pandemic had such a huge impact that they had to bear the brunt of patient care and follow-up. The health centers in cooperation with the secondary and tertiary services can give their maximum and in some cases exceeding the capacities, in order for each patient to receive the necessary treatment. In this paper we have tried to focus on the needs that patients have, having passed the COVID-19 pandemic. Primary health care is the beginning of the path in which health treatment begins and is closer to the individual. Care begins with the patient's health education to respect anti-covid measures, regular use of medication, performing tests to control the patient's condition, hygiene care, but also after the onset of the disease, the patient needs support, especially physical and emotional. A very important element is the care for the consequences that the disease leaves. In our study patients referred for heart disorders, the onset of diabetes, neurological consequences, forgetfulness, sensory problems, lack of smell, taste, or incomplete recovery after losing it during the disease, and for all these pathologies, concerns, difficulties of the patient is the health care team that is tasked to take measures to facilitate, cure, or orient the patient to the most specialized structures of health. The main emphasis is placed on caring for these needs in order to restore the patient to the affected functions and to improve their quality of life. We are aware that every disease has its consequences and the recovery period varies and is different. Our objective is to emphasize the importance of the cooperation of every individual affected by the COVID-19 pandemic with the "White T-shirts", to present all the concerns and consequences that this disease may have left and the measures needed to increase the quality of life of every citizen. The COVID-19 pandemic is a challenge for all medical staff, but it is more of a challenge for every patient, doctor-nurse and nurse-patient cooperation is one of the key points at which the fight with this invisible enemy can be won. The state of health even after the pandemic has passed requires monitoring that every function is returned to its maximum, and if this is realized we can say with a full mouth that the battle was won.

Keywords: Social care, COVID-19, nursing care, patient needs.

KUJDESI SOCIAL - SHENDETSOR I INFERMIERIT NE PANDEMINA COVID-19

Klajdi Belishta^{1,2}, Kimete Kardesha³, Enkeleda Hajdini³

^{1,2}*Spitali Rajonal Korçë, Pacioni i Neurologjisë, ²Fakulteti i Infermierisë, Korçë, Albania*

³*Privat Infermiere, Tiranë, Albania*

E Mail/ klajdibelishta@gmail.com

ABSTRAKT

Pandemia COVID-19 preku cdo familje dhe shtriu ndikimin e saj në të gjitha hallkat e jetës tonë. Ndikimet ekonomike, politika, arsimit dhe cdo fushë tjetër u prek, por shërbimi shëndetësor ishte hallka më e prekur e gjithë zinxhirit. Pothuajse cdo familje kishte një person të prekur me virusin Sars COV 2. Roli infermieror në këtë pandemi pati një ndikim shumë të madh sa që barrën më të madhe të shërbimit dhe ndjekjes së pacientëve ju desh ta mbanin ata. Qendrat shëndetësore në bashkëpunim me shërbimet dytësore dhe terciare mundën që të jepnin maksimumin e tyre dhe në disa raste duke kapërcyer kapacitetet, me qëllim që cdo pacient të merrte trajtimin e nevojshëm. Në këtë punim jemi munduar që të fokusohemi tek nevojat që pacientët kanë, pasi kanë kaluar pandeminë COVID-19. Kujdesi shëndetësor parësor është fillimi i rrugës në të cilën niset trajtimi shëndetësor dhe është me afër individit. Kujdesi fillon me edukimin shëndetësor të pacientit për të respektuar masat anti-covid, përdorimin e rregullt të mjekimit, kryerjen e analizave për kontrollin e gjendjes së pacientit, kujdesi për higjienën, por gjithashtu edhe pas kalimit të sëmundjes pacienti ka nevojë për mbështetje, sidomos fizike, emocionale. Një element shumë i rëndësishëm është dhe kujdesi për pasojat që lë sëmundja. Në punimin tonë pacientët referonin për crregullime kardiake, shfaqjen e diabetit, pasoja neurologjike, harresë, probleme me shqisat, mungesë të nuhatjes, shijes, ose rikthimi jo i plotë pasi ju kishte humbur gjatë sëmundjes, e për të gjitha këto patologji, shqetësime, vështirësi të pacientit është ekipi i kujdesit shëndetësor që i del detyrë të marrë masa për tja lehtësuar, kuruar, apo për ta orientuar pacientin në strukturat më të specializuara të shëndetësisë. Theksi kryesor është vendosur pikërisht te kujdesi i këtyre nevojave për tja rikthyer pacientit funksionet e prekura dhe për të përmirësuar cilësinë e jetës së tyre. Jemi koshientë se cdo sëmundje ka pasojat e saj dhe periudha e rikuperimit varion dhe është e ndryshme. Objektivi ynë është të vë theksin tek rëndësia që ka bashkëpunimi i cdo individi të prekur nga pandemia COVID-19 me “Bluzat e Bardha”, për të paraqitur të gjitha shqetësimet dhe pasojat që mund të ketë lënë kjo sëmundje dhe masat që duhen për rritur cilësinë e jetës së cdo qytetari. Pandemia COVID-19 është një sfidë për të gjithë personelin mjekësor, por më shumë është sfidë për cdo pacient, bashkëpunimi mjek – infermier dhe infermier – pacient është një nga pikat kyçe në të cilën mund të arrihet të fitohet lufta me këtë armik të padukshëm. Gjendja shëndetësore edhe pas kalimit të pandemisë kërkon monitorim që cdo funksion të riktheket në maksimumin e saj, e nëse kjo realizohet mund të themi me plot gojë se beteja u fitua.

Fjalët kyçe: Kujdes social, COVID-19, kujdes infermieror, nevojat e pacientit.

THE ROLE AND THE CHALLENGES OF NURSES IN THE FIRST LINE AGAINST THE 'BATTLE BY COVID-19; A THEORETICAL-SCIENTIFIC DISCUSSION

Elona Gaxhja¹, Rajmonda Hida¹, Shqipe Luta¹, Marsida Duci¹, Armelda Teta¹, Entela Drizaj¹

¹ University of Elbasan "Aleksander Xhuvani", Albania, Faculty of Technical Medical Sciences

E Mail/ elona.gaxhja@uniel.edu.al

ABSTRACT

Global health system have faced major organizational, managerial, and economic challenges, but not only, because of the COVID-19 pandemic. Considering that nurses constitute a key pillar of the professional human capacity of the health system, their role, and the challenges they face in this battle against COVID-19 have been numerous. Lack of nursing staff, their transition from current services to COVID-19 services, provision of non-COVID-19 health care in a reduced way, lack of personal protective equipment, transformation of some hospital facilities into COVID-19 services, lack of staff occasionally due to infection and the consequences on their mental health, as well as economic problems, have been the biggest challenges in this time of pandemic. The purpose of this study is to discuss the role and challenges of nurses during the COVID-19 pandemic. This article is a theoretical-scientific overview based on evidence. Our search on PubMed, CINAHL, Google Scholar, MEDLINE, Scopus and Science Direct was extended to December 2019-May 2021, using keywords as 'Nurse', 'Covid-10', 'Challenges', 'Nursing', 'Health Care Professional' and 'Pandemic'. The selected papers should be all focused on 'nurses and COVID-19 pandemic'. This evidence-based literature review emphasized the role and challenges of nurses during the COVID-19 pandemic in which their crucial role and contribution to the health system was highlighted. Thirteen studies were with a total of 14,178 nurses were included. It is necessary to highlight on the main concerns of nurses, in order to develop effective policies, strategies, protocols and plans by policy makers and experts, to better manage such battles in the future.

Keywords: COVID-19, nurse, nursing, pandemic, healthcare professional, challenge.

ROLI DHE SFIDAT E INFERMIERËVE NË VIJËN E PARË KUNDËR 'BETEJËS NGA COVID-19; NJË DISKUTIM TEORIKO-SHKENCOR

Elona Gaxhja¹, Rajmonda Hida¹, Shqipe Luta¹, Marsida Duci¹, Armelda Teta¹, Entela Drizaj¹

¹ *Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti I Elbasanit 'A.Xhuvani'*

E Mail/ elona.gaxhja@uniel.edu.al

ABSTRAKT

Sistemi shëndetësor në nivel global ka hasur sfida të mëdha në aspektin organizativ, menaxherial, dhe ekonomik, por jo vetëm, për shkak të pandemisë nga COVID-19. Duke marrë në konsideratë se infermierët përbëjnë një shtyllë kryesore të kapaciteteve profesionale njerëzore të sistemit shëndetësor, roli i tyre dhe sfidat që po hasin në këtë betejë kundër COVID-19, kanë qenë të shumta. Mungesa e personelit infermieror, kalimi i tyre nga shërbimet aktuale në shërbimet COVID-19, ofrimi i kujdesit shëndetësor jo COVID-19 në mënyrë të reduktuar, mungesa e pajisjeve mbrojtëse personale, transformimi i disa ambjenteve spitalore në shërbime COVID-19, mungesë stafi të herëpas herëshme për shkak të infektimit, pasojat në shëndetin mendor të tyre, si edhe problemet ekonomike, kanë qenë sfidat më të mëdha në këtë kohë pandemie. Qëllimi këtij studimi është diskutimi i rolit dhe sfidave të infermierëve gjatë pandemisë së COVID-19. Ky artikull është një pasqyrë teoriko-shkencore bazuar në evidenca. Kërkimi ynë në Pubmed, CINHAL, Google scholar, MEDLINE, Scopus dhe Science Direct u shtri në periudhën dhjetor 2019-maj 2021, duke përdorur si fjalë kyçe 'Nurse' (infermier), 'Covid-10', 'Challenges' (sfida), 'Nursing' (infermiera), 'Health Care Professional' (profesionist i kujdesit shëndetësor) dhe 'Pandemic' (pandemi). Artikujt e përzgjedhur duhet të kishin të gjithë në focus 'infermierët dhe pandeminë COVID-19'. Ky rishikim literature bazuar në evidenca parashtrori rolin dhe sfidat e infermierëve përgjatë pandemisë së COVID-19 në të cilin u evidentua roli dhe kontributi i tyre kritik në sistemin shëndetësor. Trembëdhjetë studime me 14.178 infermiere gjithsej u përfshinë. Është e domosdoshme të hidhet dritë mbi problematikat kryesore të infermierëve për hartimin e politikave, strategjive, protokolleve dhe planeve efikase nga politikëbërësit dhe ekspertet, për të menaxhuar sa më mirë beteja të tilla në të ardhmen.

Fjalët kyçe: COVID-19, infermier, infermiera, pandemi, profesionist i kujdesit shëndetësor, sfida.

NURSING CARE OF PATIENTS, AFTER THEIR LEAVE FROM THE HOSPITAL: STRENGTHS AND PROBLEMS CONCERNING THE CONTINUITY OF NURSING CARE

Elona Prifti Zhiva¹, Jonila Çela¹

¹ *Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti I Elbasanit 'A.Xhuvani'*

E Mail/ elonazhiva@yahoo.com

ABSTRACT

In the concept of continuity of care, defined as "the process by which patients and doctors actively cooperate in the management of the care path", there is a need for careful and precise monitoring of outcomes, which must be well planned and standardized. This study aims to identify the main problems that arise during the transportation of the patient from the hospital for continuous treatment at home. It is not so much a question of measuring the degree of integration of services, as of understanding to what extent the articulation of a care path affects the quality of life of the patient inserted within it. This is a quantitative and analytical study. Information was taken from patients and relatives of patients hospitalized at the "Mother Teresa" Hospital Center, Tirana. The study included patients who needed nursing assistance at home, to determine the main problems reported by these patients. The major problems reported concern what we could define as "the land of passage" between the hospital and the territory, or rather the activation phase of the continuity of assistance service. The main issues reported by the participants were: Difficulty in obtaining information; Lack of communication between hospital operators and those of the service; Poor sensitivity of hospital workers, who did not take into account the psychological aspect of the disease and the organizational problems of family members of people with health problems. Some critical issues refer to the ability to measure health care outcome, in particular: The need to work not only on needs, but also on the possibility of preserving the residual capacities of the elderly; The difficulty in fully assessing the patient's needs to determine who and with what professional skills can activate an appropriate care process.; The poor ability, within residential and semi-residential facilities, to monitor and measure health care outcomes as an outcome, predefined in the integrated care plan (PAI); The difficulty of setting up a database that collects in a systematic and homogeneous way the information that can allow a comparison between different realities; The lack of a continuous and appropriate evaluation of the case mix within residential structures, which does not allow us to grasp the evolution of needs and, consequently, the adequacy of the offer of services.

Keywords: Nursing assistance, qualification, monitoring, efficiency.

KUJDESI INFERMIEROR I PACIENTËVE PAS DALJES SË TYRE NGA SPITALI: PËRPARËSITË DHE PROBLEMET LIDHUR ME VAZHDIMËSINË E KUJDESI INFERMIEROR

Elona Prifti Zhiva¹, Jonila Çela¹

¹University of Elbasan "Aleksander Xhuvani", Albania, Faculty of Technical Medical Sciences

E Mail/ elonazhiva@yahoo.com

ABSTRAKT

Në konceptin e vazhdimësisë së kujdesit, i përcaktuar si "proces me të cilin pacientët dhe mjekët bashkëpunojnë në mënyrë aktive në menaxhimin e rrugës së kujdesit", ekziston nevoja për një monitorim të kujdesshëm dhe të saktë të rezultateve, të cilat duhet të jenë të planifikuara dhe të standardizuara mirë. Ky studim ka për qëllim të identifikojë problematikat kryesore që lindin gjatë transportimit të pacientit nga spitali për trajtim të vazhdueshëm në ambientet e shtëpisë. Nuk bëhet fjalë aq për të matur shkallën e integritetit të shërbimeve, sa për të kuptuar se deri në çfarë mase përdorimi i këtij kujdesi ndikon në cilësinë e jetës së pacientit. Ky është një studim analitik dhe kuantitativ. Informacioni është marrë nga pacientë dhe familjarë të pacientëve të shtruar në Qendrën Spitalore "Nënë Tereza", Tiranë. Në studim janë marrë pacientë që kërkonin asistencë infermiere të vazhdueshme në shtëpi, për të përcaktuar problemet kryesore të raportuara nga këta pacientë. Këto probleme kanë të bëjnë me atë që ne mund ta përcaktojmë si "toka e kalimit" midis spitalit dhe ambientit të shtëpisë, ose më saktë faza e aktivizimit të vazhdimësisë së shërbimit të asistencës infermiere. Problemet kryesore të raportuara nga pacientët ishin: Vështirësi në marrjen e informacionit. Mungesa e komunikimit midis operatorëve të spitaleve dhe atyre të shërbimit ambulator. Sensibilitet i ulët i punonjësve të spitaleve, të cilët nuk morën parasysh aspektin psikologjik të sëmundjes dhe problemet organizative të anëtarëve të familjes të pacientëve me probleme shëndetësore. Disa çështje kritike i referohen aftësisë për të matur rezultatin e kujdesit shëndetësor, në veçanti: Vështirësia në vlerësimin e plotë të nevojave të pacientit për të përcaktuar se kush dhe me çfarë aftësish profesionale mund të aktivizojë një proces të përshtatshëm kujdesi infermiere; Mungesa e aftësisë, brenda strukturave shëndetësore, për të monitoruar dhe matur rezultatet e kujdesit shëndetësor si rezultate, të paracaktuara në planin e kujdesit për pacientin; Vështirësia e krijimit të një baze të dhënash që mbledh në mënyrë sistematike dhe homogjene informacionin që mund të lejojë një krahasim midis kujdesit infermiere të ofruar në spital dhe vazhdimin të këtij kujdesi në shtëpi; Mungesa e një vlerësimi të vazhdueshëm dhe të përshtatshëm të rasteve brenda strukturave të banimit, gjë që nuk na lejon të kuptojmë evolucionin e nevojave dhe rrjedhimisht, përshtatshmërinë e ofrimit të shërbimeve.

Fjalët kyçe: Asistencë infermiere, kualifikim, monitorim, efikasitet.

EPIDEMIOLOGY OF COVID-19 IN ALBANIA DURING THE FIRST YEAR OF THE PANDEMIC

Blerta Budani¹, Erblin Shehu²

¹ Univesiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Drejtoria Qëndrore e Operatorit Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale

E Mail/ blerta.budani@uniel.edu.al

ABSTRACT

COVID-19 is an infectious disease caused by a newly discovered strain of coronavirus, which affects the airway system in humans. This new version of the coronavirus became known in December 2019, after the spread of severe cases with pneumonia in Wuhan province, China which then spread worldwide causing a pandemic of international concern. Since the first confirmed case in Albania there have been 132,243 confirmed infections until May 25, 2021, of which 128,988 have recovered, 2,449 have passed away and 806 were active. This descriptive study was conducted to portray the current situation of COVID-19 in Albania as well as the morbidity, mortality and epidemiology of COVID-19 during the first year of the pandemic. A descriptive study approach was used to determine the epidemiological characteristics of COVID-19 in Albania. -Data were obtained from WHO, the Ministry of Health and Social Protection Albania, the Albanian Institute of Public Health and the official COVID-19 online platform in Albania: coronavirus.al. -The collected data includes the official number of confirmed cases: the active and recovered ones, as well as the number of deaths from day 1(9 March) to May 25, 2021, distributed by gender, age and region. -In addition, data on the number of vaccinated people was collected and incorporated in the study. -Correlation tests were conducted to test for possible relationships between the gender distribution of COVID-19 cases and the gender distribution of the Albanian population.

Data shows that: Female are slightly more likely to get infected by COVID-19; The people who got infected the most in Albania were between the ages of 30 to 59 years old; Mortality rate is higher for males and the age group 70+ is the most affected one. Similarities were found between the sex and age distribution of COVID-19 epidemiology in Albania and other countries across the world. A similar pattern of infection, recovery and mortality rate was identified which as vaccines are rolling out, could lead to a more universal response to the pandemic.

Keywords: COVID-19, coronavirus, pandemic, Albania.

EPIDEMIOLOGJIA E COVID-19 NË SHQIPËRI GJATË VITIT TË PARË TË PANDEMISË

Blerta Budani¹, Erblin Shehu²

¹ *Univesiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Drejtoria Qëndrore e Operatorit Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale*

E Mail/ blerta.budani@uniel.edu.al

ABSTRAKT

COVID-19 është një sëmundje infektive, e shkaktuar nga një koronavirus i ri që prek rrugët e frymëmarrjes të humanët. Ky version i ri i koronavirusit u bë i njohur në Dhjetor 2019, pas shpërhapjes së rasteve të rënda me pneumoni në provincën e Wuhan, Kinë, e që u përhap më pas në të gjithë botën duke shkaktuar një pandemi. Që nga rasti i parë i konfirmuar në Shqipëri, kanë rezultuar 132243 raste të infektuara, deri në 25 Maj 2021, nga të cilat 128988 të shëruar, 2449 të vdekur dhe 806 aktivë. Ky studim përshkruet u krye për të pasqyruar situatën aktuale dhe epidemiologjinë e COVID-19 në Shqipëri. Një studim përshkruet u përdor për të determinuar karakteristikat epidemiologjike të COVID-19 në Shqipëri. -Të dhënat u morën nga OBSH, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale të Shqipërisë, Instituti i Shëndetit Publik dhe nga platforma online: coronavirus.al. -Të dhënat e mbledhura përfshijnë numrin zyrtar të rasteve të konfirmuara: aktivë dhe të shëruar, dhe gjithashtu edhe numrin e vdekjeve nga dita e parë deri në 25 Maj, 2021, të shpërndara sipas gjinisë, moshës dhe regjionit. -Në shtesë është mbledhur dhe inkorporuar në studim edhe numri i të vaksinuarve. -Teste të korrelacionit u kryen për të testuar lidhje të mundshme midis shpërndarjes së rasteve të COVID-19 sipas gjinisë dhe shpërndarjes gjinore të popullsisë së Shqipërisë. Të dhënat tregojnë që: Femrat janë lehtësisht më të prekshme nga COVID-19; Numri më i madh i njerëzve të prekur ishte midis moshës 30-59 vjeç; Niveli i vdekshmërisë ishte më i lartë në meshkujt e grupmoshës 70+. Ngjashmëri u gjetën midis shpërndarjes së rasteve sipas gjinisë dhe moshës në Shqipëri dhe në vende të tjera në botë. Një model i ngjashëm i infektimit, shërimit dhe vdekshmërisë u identifikua, i cili me vaksinat që po aplikohen mund të mundësojë një përgjigje universale ndaj pandemisë.

Keywords: COVID-19, koronavirus, pandemi, Shqipëria.

THE IMPACT OF THE “COLLEAGUE GROUP”, AS A FORM OF EDUCATION FOR PRIMARY HEALTH CARE PROFESSIONALS

Babeta Rexhepi

Primary Health Care Centre Nickel

E Mail/ babeta.rexhepi@yahoo.com

ABSTRACT

Continuing education and updating knowledge is a moral and ethical obligation of all health personnel providing health care to the population. In recent years, one of the forms of continuing education is the establishment of a focus group, or as it is otherwise known "Group of colleagues" presented for the first time in Albania by HAP. Peer groups are a way of training in the workplace through which, family doctors and nurses of the same health center (HC), but not only, meet according to a predetermined plan to discuss various issues of their daily clinical and managerial practice. Doctors and nurses can be organized into peer groups by profession or inter-professional groups, with the joint participation of doctors and nurses. Peer Groups, as an effective form of Continuing Education for health professionals, are recognized and accredited by the National Center for Continuing Education (QKEV). The aim was to increase the knowledge of health personnel about this form of training, to get acquainted with the concepts "Group of colleagues"; "facilitator". Enabling them to select the topic, form the group, realize the agenda and prepare the room where the training will take place. Participants will gain knowledge about the group moderation process and specifically understand what a facilitator is and what his / her role in the group consists of. They will learn more about their role and tasks as participants in group training. Participants will also be introduced to a case of setting up a group of colleagues and how it is managed. Suggestions are given as to how to facilitate the establishment of a group of colleagues and the things that should be avoided for its well-being. Setting up a group of colleagues is one of the most practical and efficient forms of continuing education for nurses. The quality and continuous implementation of this form of education affects the increase of skills and professional expertise of doctors and nurses, leads to the provision of quality care for the patient, and strengthens the relationship between medical-nursing colleagues within the organization.

Keywords: Primary care, HAP, nurse, doctor, continuing education, peer group.

RËNDËSIA E “GRUPIT TË KOLEGEVE”, SI NJË FORMË EDUKIMI PËR PROFESIONISTET E KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR

Babeta Rexhepi

Kryeinfermiere në Kujdesin Parësor Shëndetësor Nikel

E Mail/ babeta.rexhepi@yahoo.com

ABSTRAKT

Edukimi i vazhdueshëm dhe përditësimi i dijeve janë një detyrim moral dhe etik i të gjithë personelit shëndetësor që ofron kujdes shëndetësor për popullatën. Vitet e fundit një ndër format e edukimit në vazhdim është edhe ngritja e fokus-grupit, ose siç njihet ndryshe “Grupi i kolegëve” i prezantuar për herë të parë në Shqipëri nga HAP. Grupet e Kolegëve (GK) janë një mënyrë trajnimi në vendin e punës nëpërmjet të cilit, mjekë familje dhe infermierë të së njëjtës qendër shëndetësore (QSH), por jo vetëm, takohen sipas një plani të paracaktuar për të diskutuar mbi çështje të ndryshme të praktikës së tyre klinike dhe menaxheriale të përditshme. Mjekët dhe infermierët mund të organizohen në grupe kolegësh sipas profesionit ose në grupe ndër-profesionale, me pjesëmarrjen e përbashkët të mjekëve dhe infermierëve. Grupet e Kolegëve, si një formë efektive e Edukimit në Vazhdim të profesionistëve të shëndetësisë, njihen dhe akreditohen nga Qendra Kombëtare e Edukimit në Vazhdim (QKEV). Qwillimi ishte rritja e njohurive të personelit shëndetësor në lidhje me këtë formë trajnimi, të njihemi me konceptet “Grup kolegësh”; “facilitator”. Aftësimi i tyre për të përzgjedhur temën, formimin e grupit, realizimin e axhendës dhe përgatitjen e dhomës ku do të kryhet trajnimi. Pjesëmarrësit do të marrin njohuri në lidhje me procesin e moderimit të grupit dhe specifikisht do të kuptojnë se çfarë është një facilitator dhe në çfarë konsiston roli i tij në grup. Do të mësojnë më shumë mbi rolin dhe detyrat e tyre si pjesëmarrës në trajnimin në grup. Gjithashtu pjesëmarrësve do ju prezantohet një rast i ngritjes së një grupi kolegësh dhe mënyra sesi është menaxhuar ai. Jepen sugjerime sesi mund të lehtësohet ngritja e një grupi kolegësh dhe gjërat që duhen shmangur për mbarëvajtjen e tij. Ngritja e një grupi kolegësh është një ndër format më praktike dhe efikase për edukimin në vazhdim të infermierëve. Realizimi me cilësi dhe në mënyrë të vazhdueshme i kësaj forme edukimi ndikon në rritjen e aftësive dhe ekspertizes profesionale të mjekëve dhe infermierëve, çon në sigurimin e një kujdesi cilësor për pacientin si dhe forcon marrëdhëniet mes kolegëve mjekë- infermier brenda organizatës.

Fjalët kyçe: Kujdes parësor, HAP, infermier, mjek, edukimi në vazhdim, grupi i kolegëve.

EFFICIENCY OF TREATING GENERALIZED ANXIETY DISORDER THROUGH RATIONAL-EMOTIONAL BEHAVIOR THERAPY

Jonida Mustafaraj

Faculty of Technical Medical Sciences, "A.Xhuvani" University of Elbasan

E Mail/ mustafaraj_jonida@yahoo.com

ABSTRACT

Anxiety is a special kind of fear. Anxiety is an emotional signal during which we feel several types of threats. Generalized Anxiety Disorder (GAD) is a widespread disorder as a chronic disorder. Impairments related to GAD are less severe than depressive impairments related to productivity, social functioning, and health care. Given its high prevalence and cost to society, GAD is a mental health problem that requires intervention, treatment, and preventative techniques. Rational-Emotional-Behavioral Therapy-REBT is an action-oriented approach that focuses on helping individuals deal with irrational beliefs and learn how to manage their emotions, thoughts, and behaviors in a healthier and more realistic way. Rational-Emotional-Behavioral Therapy has been proven to be effective for clients by helping them in restructuring cognitions, managing emotions, rational beliefs in reducing anxiety symptoms. One study showed that Rational-Emotional-Behavioral Therapy was an extremely effective psychological treatment for improving emotional functioning in medical students. The purpose of this study is to establish a functional GAD treatment approach through REBT. REBT is one of the most appropriate therapeutic approaches for this disorder because its own techniques, and moreover the basic ABC model, are based and function by differentiating the mixing and confusion of thoughts, feelings, and behaviors. This study also aims to demonstrate the effectiveness of REBT techniques and the impact of this approach on reducing anxiety symptoms. The study took two cases that were diagnosed with Generalized Anxiety Disorder. Relevant instruments were administered to the cases, such as the Adult GAD Measurement, Beck Anxiety Inventory, the Penn State of Concern Questionnaire; Inventory of Conjunctival Distortions, Inventory for Therapist-Client Therapeutic Work Alliance, and vice versa. The results showed an effective alternative to GAD treatment by REBT. The results showed a reduction of anxiety and distress symptoms, reduction of conjunctival distortions, new rational beliefs, and increase of the clinician-client relationship alliance, supporting the main objective of the study.

Keywords: Generalized Anxiety Disorder, Therapeutic Treatment, Relational-Emotional-Behavioral Therapy, Cognitive-Behavioral Therapy.

EFIKASITETI I TRAJTIMIT TË ÇRREGULLIMIT TË ANKTHIT TË PËRGJITHËSUAR NËPËRMJET TERAPISË RACIONAL-EMOCIONALE SJELLORE

Jonida Mustafaraj

Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

E Mail/ mustafaraj_jonida@yahoo.com

ABSTRAKT

Ankthi është një lloj frike e veçantë. Ankthi është një sinjal emocional gjatë të cilit ndjejmë disa tipe kërcënimesh. Çrregullimi i Ankthit të Përgjithësuar (ÇAP) është i përhapur gjerësisht si çrregullim kronik. Dëmtimet lidhur me ÇAP janë më pak të rënda se sa dëmtimet e depresionit në lidhje me produktivitetin, funksionimin social dhe kujdesin shëndetësor. Duke pasur parasysh përhapjen e tij të lartë dhe koston për shoqërinë, ÇAP është një problem i shëndetit mendor që kërkon ndërhyrje, trajtim dhe teknika parandaluese. Terapia Racionale-Emocionale-Sjellore TRES është një qasje e orientuar drejt veprimit që përqendrohet në ndihmën e individëve që të merren me besimet irracionale dhe të mësojnë se si të menaxhojnë emocionet, mendimet dhe sjelljet e tyre në një mënyrë më të shëndetshme dhe më realiste. Terapia Racionale-Emocionale-Sjellore është provuar të jetë efektive për klientët duke i ndihmuar në ristrukturimin e konjicioneve, në menaxhimin e emocioneve, besimet racionale në reduktimin e simptomave të ankthit. Një studim tregoi se Terapia Racionale-Emocionale-Sjellore ishte një trajtim psikologjik jashtëzakonisht efikas për përmirësimin e funksionimit emocional tek studentët e mjekësisë. Qëllimi i këtij studimi është krijimi i një përqsasje funksionale trajtimi të ÇAP në anë të TRES. TRES është një ndër përqsasjet terapeutike më të përshtatshme për këtë çrregullim sepse vetë teknikat e saj e për më tepër modeli themelor ABC, bazohen dhe funksionojnë duke diferencuar përzjerjen dhe konfuzionin e mendimeve, ndjenjave dhe sjelljeve. Ky studim gjithashtu ka për qëllim të tregojë efikasitetin e teknikave TRES dhe ndikimi e kësaj përqsasjeje në reduktimin e simptomave të ankthit. Në studim janë marrë dy raste që janë diagnostikuar me Çrregullimin e Ankthit të Përgjithësuar. Rasteve iu administruan instrumenta përkatës si, Matja e ÇAP tek Adultët, Inventari i Ankthit i Beck, Pyetëtori i Penn për Gjendjen e Shqetësimit; Inventari i Shtrembërimeve Konjiktive, Inventari për Aleancën e Punës Terapeutike Terapist-Klient dhe anasjelltas. Rezultatet treguan një alternativ efikase të trajtimit të ÇAP me anë të TRES. Rezultatet treguan reduktim të simptomave të ankthit dhe shqetësimit, ulje të shtrembërimeve konjiktive, besime të reja racionale dhe rritje të aleancës së marrëdhënies klinikist-klient, duke mbështetur objektivin kryesor të studimit.

Fjalët kyçe: Çrregullim i Ankthit të Përgjithësuar, Trajtimi terapeutik, Terapia Relacional-Emocionale-Sjellore, Terapia Konjiktive-Bihejviorale.

THE ROLE OF PRIMARY HEALTH CARE NURSES IN EDUCATING PATIENTS WITH HYPERTENSION

**Ilda Taka, Elona Hasalla, Albana Sula, Saimira Kazazi,
Elona Dybeli**

*University of Aleksandër Xhuvani, Elbasan; Faculty of Medical Technical Sciences
Department of Preclinical Cases; Department of Medical Technical Specialties;
Department of Nursing, Health Center Peze*

E Mail/ ildataka@yahoo.it

ABSTRACT

Hypertension continues to be a worrying global health problem. According to WHO data the number of people with hypertension has doubled since 1990 to date and almost half of the people have no clinical signs of its presence. In our country, with the beginning of the basic health “check-up” an increase in the number of cases of hypertension has been seen, approximately with 12%. Primary health care nurses play an important role with the appropriate knowledge and practice in the control and education of patients with hypertension. The purpose of this study is: 1. Assess the knowledge of health care nurses related to HTA and its management. 2. Evaluate the role of nursing in the education of patients with hypertension. 3. Bring attention on the importance and effectiveness of conducting training on effective strategies in order to improve nursing care for hypertensive patients. About 60 nurses from health centers in the district of Tirana participated in the study by completing prepared forms consisting of 3 sessions: (i) gathering general data and the nurses' interest in different training topics; (ii) assessing their knowledge about hypertension; and (iii) focusing on their practice related to educating hypertensive patients. The study involved 60 nurses, out of which 8 were male and 52 female. All of them stated they wanted to participate in the proposed trainings, where in specific 20% of them expressed the interest in the topic of diagnosis and evaluation of HTA; about 40% on the education of hypertensive patients; and 40% others on the emergency management of hypertension. About 85% of the surveyed nurses focused their practice in educating the patient on taking medication properly and adjusting diet, while 15% of them focused in combining proper nutrition, physical activity and smoking cessation. About 42 nurses stated that the difficulty in educating patients with hypertension was caused from the non-cooperative patients (70%), and 18 of them stated lack of sufficient time for consultation (30%). □ Primary health care nurses play an important role in the management and education of hypertensive patients. □ Conducting trainings plays a key role in improving nursing knowledge and practice.

Keywords: hypertension, health education, nurse, patient.

ROLI I INFERMIERËVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR NË EDUKIMIN E PACIENTËVE ME HIPERTENSION

**Ilda Taka, Elona Hasalla, Albana Sula, Saimira Kazazi,
Elona Dybeli**

*Universiteti “Aleksandër Xhuvani” Elbasan; Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike
Departamenti i Lëndëve Paraklinike; Departamenti i Specialiteteve Teknike Mjekësore;
Departamenti i Infermieristikës, Qendra Shëndetësore Pezë*

E Mail/ ildataka@yahoo.it

ABSTRAKT

Hipertensioni arterial vazhdon të jetë një problem shëndetësor global shqetësues. Sipas të dhënave të OBSH numri i personave me hipertension është 2-fishuar që nga viti 1990 deri sot dhe pothuajse gjysma e personave nuk kanë shenja klinike për praninë e tij. Në vendin tonë me fillimin e kontrollit bazë shëndetësor të “check-up” është parë një rritje e numrit të rasteve me hipertension me 12%. Infermierët e kujdesit shëndetësor parësor luajnë një rol të rëndësishëm me njohuritë dhe praktikën e duhur në kontrollin dhe edukimin e pacientëve me hipertension. Qëllimi i këtij studimi është: 1-Vlerësimi i njohurive të infermierëve të kujdesit shëndetësor rreth HTA dhe menaxhimit të tij; 2-Të vlerësohet roli infermieror në edukimin e e pacientëve me hipertension; 3-Rëndësia dhe efikasiteti i kryerjes së trajnimeve rreth strategjive efektive për përmirësimin e kujdesit infermieror me pacientet hipertensivë. Në studim ne morëm 60 infermierë të qendrave shëndetësore në rrethin e Tiranës të cilët plotësuan formularët të përbërë nga 3 sesione: Sesioni i parë konsistonte në mbledhjen e të dhënave të përgjithshme dhe interesin e tyre rreth trajnimeve, sesioni i dytë në vlerësimin e njohurive të tyre rreth hipertensionit dhe sesioni i tretë në fokusin e praktikës së tyre për edukimin e pacientëve hipertensivë. Në studim morën pjesë 60 infermierë, nga të cilët 8 ishin meshkuj dhe 52 femra. Të gjithë dëshironin të merrnin pjesë në trajnime ku 20% shprehën interes për temën e diagnozës e vlerësimin të HTA, 40% për edukimin e pacientit hipertensiv dhe 40% për menaxhimin emergjent të hipertensionit. Rreth 85% e infermierëve e fokusonin praktikën e tyre në edukimin e pacientit për marrjen e medikamenteve në mënyrën e duhur dhe rregullimin e dietës ushqimore, ndërsa 15% të tyre në kombinimin ushqyerjes së duhur, aktivitet fizik dhe mënjanimin e duhanit e stresit. Vështirësia që kishin 42 infermierë në edukimin e pacientëve me hipertension ishte pacienti jo-bashkepunues (70%), dhe 18 mungesën e kohës së mjaftueshme për konsultime (30%). Infermierët e kujdesit të shëndetit parësor luajnë rol të rëndësishëm për menaxhimin dhe edukimin e pacientëve hipertensiv. Kryerja e trajnimeve luan një rol kyc në përmirësimin e njohurive dhe praktikën infermiore.

Fjalët kyçe: hipertension, edukim shëndetësor, infermier, pacient.

EATING HABITS DURING THE QUARANTINE BY COVID-19 PANDEMIC

Brunilda Subashi¹, Jerina Jaho¹, Kristela Jaupaj¹, Llambi Subashi²

¹*Scientific Research Center in Public Health, University 'Ismail Qemali' Vlora.*

²*Regional Hospital of Vlora*

E Mail/ brunilda.subashi@univlora.edu.al

ABSTRACT

A healthy diet allows our body to function normally, meets our basic physiological needs and, and also reduces the risk of diseases in the short and long term. The objective was the assessment of healthy and unhealthy eating habits in adults, during the quarantine by COVID-19 pandemic, in Albania. This is a cross-sectional study, conducted throughout the territory of Albania, predominantly in the city of Vlora, during the period 17 - 27 May 2020, using the AFQPHALS, a survey that was distributed through social networks, to the adult population, and was completed by 545 subjects. The City of Vlora constitutes 55% of the sample; women were 75%, with higher education 45%, master's degree 29%, full-time employees 38%, students 35%, and aged 30 ± 11.5 years. Most of the subjects' plate in this study consists of meat, eggs, and legumes with 52%, followed by fruits and vegetables with 31%, cereals with 17%, while most of the "glass" consists of water and juices in 45%, dairy products, and milk/milk drinks 44% and to a lesser extent 11% sugary drinks. The nutrients that dominate the plate and diet of the subjects are proteins and fats of animal origin, which means that eating habits in Albanian adults should be improved. It is recommended to increase the consumption of fruits and vegetables.

Keywords: habits, food, adults, Albania, quarantine, COVID-19.

ZAKONET E USHQYERJES GJATË KARANTINËS NGA PANDEMIA E COVID-19

Brunilda Subashi¹, Jerina Jaho¹, Kristela Jaupaj¹, Llambi Subashi²

¹*Qendra Kërkimore Shkencore në Shëndetin Publik, Universiteti 'Ismail Qemali' Vlorë.*

²*Spitali Rajonal i Vlorës*

E Mail/ brunilda.subashi@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Një dietë e shëndetshme lejon trupin tonë të funksionojë normalisht, plotëson nevojat tona themelore fiziologjike dhe, gjithashtu zvogëlon rrezikun e sëmundjeve në periudha afatshkurtra dhe afatgjata. Objektivi ishte vlerësimi i zakoneve të ushqyerjes së shëndetshme dhe jo të shëndetshme tek adultët, gjatë karantinës nga pandemia e COVID-19, në Shqipëri. Ky është një studim transversal, i kryer në të gjithë territorin e Shqipërisë, me mbizotërim në qytetin e Vlorës, gjatë periudhës kohore 17 - 27 maj 2020, duke përdorur ACUNAF, një anketë e cila u shpërnda përmes rrjeteve sociale, në popullsinë adulte dhe u plotësua nga 545 subjekte. Qyteti i Vlorës përbën 55% të mostrës; gratë përbëjnë 75%, me arsim të lartë ishin 45% , me diplomë master 29%, punonjës me kohë të plotë 38%, studentë 35% dhe të moshës 30 ± 11.5 vjeç. Pjesa më e madhe e pjatës së subjekteve në këtë studim përbëhet nga mish, vezë dhe bishtajore me 52%, e ndjekur nga frutat dhe perimet me 31%, drithërat me 17%, ndërsa pjesa e madhe e "gotës" përbëhet nga uji dhe lëngjet në 45 %, produktet e qumështit dhe qumështi/ pijet me qumësht 44% dhe në një masë më të vogël prej 11% pijet me sheqer. Nutrientët që dominojnë pjatën dhe dietën e subjekteve të studimit janë proteinat dhe yndyrnat me origjinë shtazore, që do të thotë se zakonet e të ngrënit tek të rriturit shqiptarë duhet të përmirësohen. Rekomandohet të rritet konsumi i frutave dhe perimeve.

Fjalët kyçe: zakone, ushqim, adultë, Shqipëri, karantinë, COVID-19.

THE IMPACT OF COVID-19 ON THE CARE OF CHRONIC DISEASES: A STUDY OF VIEWS FROM HEALTHCARE PROFESSIONALS

^{1*}Glodiana Sinanaj, ²Brunilda Subashi, ³Fatjona Kamberi
⁴Denada Selfo, ⁵Jerina Celaj, ⁶Brunilda Cora

^{1*,2,3,4,5} *Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali", Albania*

⁶ *Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë, Albania*

E Mail/ glodisinanaj78@hotmail.com

ABSTRACT

Routine care for chronic diseases is a major ongoing challenge. Diabetes, chronic obstructive pulmonary disease and hypertension were the most affected diseases due to reduced access to care. The aim was the review of the literature regarding the evidence of the impact of COVID-19 on the care of chronic diseases. The search included basic electronic data of: Cochrane Library, Ovid PubMed, and NLM Tools. Inclusion criteria were published studies on the evidence of the impact of COVID-19 on the care of chronic diseases. More than thirty-three potential articles were identified, including the original results of seven studies related to the topic of interest. Studies have shown that adapting to new ways of virtual healthcare and digital technologies is essential to allow healthcare professionals to continue routine meetings. Furthermore, people with chronic illness can rely heavily on regular check-ups or hospital appointments to manage risk factors. The literature review highlighted that to avoid an increase in morbidity and mortality unrelated to COVID-19, including increased depression and anxiety, it is important that patients with chronic illness continue to receive care despite the pandemic.

Keywords: COVID-19, chronic diseases, healthcare professionals, routine care.

NDIKIMI I COVID-19 NË KUJDESIN PËR SËMUNDJET KRONIKE: NJË STUDIM I PIKËPAMJEVE NGA PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETËSOR

^{1*}Glodiana Sinanaj, ²Brunilda Subashi, ³Fatjona Kamberi
⁴Denada Selfo, ⁵Jerina Celaj, ⁶ Brunilda Cora

^{1*,2,3,4,5} Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali", Albania

⁶ Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë, Albania

E Mail/ glodisinanaj78@hotmail.com

ABSTRAKT

Kujdesi rutinë për sëmundjet kronike është një sfidë e madhe e vazhdueshme. Diabeti, sëmundja pulmonare obstruktive kronike dhe hipertensioni ishin sëmundjet më të prekura për shkak të zvogëlimit të qasjes në kujdes. **Objektivi ishte** shqyrtimi i literaturës në lidhje me evidentimin e ndikimit të COVID-19 në kujdesin për sëmundjet kronike. Kërkimi përfshiu të dhënat bazë elektronike të: Cochrane Library, Ovid PubMed, NLM Tools. Kriteret e përfshirjes ishin studimet e publikuara me tematikë evidentimin e ndikimit të COVID-19 në kujdesin për sëmundjet kronike. Më shumë se tridhjetë e tre artikuj thelbësor u identifikuan, në shqyrtim u përfshin rezultatet origjinale të shtatë studimeve që kishin lidhje me tematikën e interesit. Studimet treguan se përshtatja e mënyrave të reja të kujdesit shëndetësor virtual dhe teknologjive dixhitale është e domosdoshme për të lejuar profesionistët e kujdesit shëndetësor të vazhdojnë takimet rutinë. Për më tepër, personat me sëmundje kronike mund të mbështeten shumë në kontrolle të rregullta ose takime në spitale për të menaxhuar faktorët e rrezikut. Rishqyrtimi i literatures evidentoi se për të shmangur një rritje të sëmundshmërisë dhe vdekshmërisë jo të lidhur me COVID-19, përfshirë rritjen e depresionit dhe ankthit, është e rëndësishme që pacientët me sëmundje kronike të vazhdojnë të marrin kujdes pavarësisht nga pandemia.

Fjalëkyçe: COVID-19, sëmundje kronike, profesionistët e kujdesit shëndetësor, kujdesi rutinë.

BURN-OUT IN PRIMARY HEALTH CARE WORKERS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Jerina Jaho¹, Petraq Mustaqe²

¹*General Physician, Scientific Research Center of Public Health, University of Vlore "Ismail Qemali"*

²*Angio-vascular surgeon, Scientific Research Center of Public Health, University of Vlore "Ismail Qemali"*

E Mail/ jerina.celaj@univlora.edu.al

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic is one of the public health problems that is affecting the world in every aspect of human life. Health care workers are the first people to face this emergency, both unknown and difficult. They were exposed to burn-out, as a strong consequence of chronic exposure to the stress brought about by this pandemic. Burn-out is a state of emotional, physical and mental fatigue caused by excessive and prolonged stress. It occurs when a person feels overwhelmed, emotionally tired, and unable to meet constant demands. Burn-out of health staff increases the predisposition to depression, anxiety, substance abuse or the risk of medical errors and misdiagnosis in some cases. This study was based on a literature review of scientific articles related to the topic in question, conducting a systematic search based on keywords, in Medscape, Google Scholar, etc. The articles of the review were from 2020-2021, in full paper format and in English language. The review included 7 articles which were categorized according to the name of the author, the country where the study was conducted, the type of study and the conclusions. Study aims to assess the condition of health care workers related to burn-out, identify some of the factors that lead to this consequence and the ways in which health staff managed burn-out. The different levels of burn-out were partly explained by the individual characteristics of the health care worker and by factors related to the health center where they worked and group work. Being new to the profession, inadequate infrastructure in the workplace, health centers in rural areas, coping with situations of loss of relatives or colleagues as a result of COVID-19 were identified as some of the factors that cause burn-out. To manage the burn-out that occurs in healthcare workers it is recommended to follow some principles. Provide senior management to provide comprehensive support to health care workers during the pandemic. Creating and maintaining high quality work environments can reduce burn-out in primary care for years to come. Future inter-pandemic strategies include coding best practices in clinical care and human resource management in preparation for future pandemics, as well as ongoing training in skills related to infectious diseases. Coping strategies need to be learned during and between pandemics to reduce onset and burn-out effects, as an ongoing priority in supporting patient care efforts.

Keywords: Burn-out, COVID -19, primary health care workers, burn-out management.

BURN-OUT TEK PUNONJËSIT E KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR GJATË PANDEMISË COVID-19

Jerina Jaho¹, Petraq Mustaqe²

¹Mjeke e Përgjithshme, Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali"

²Mjek kirurg angio-vaskular, Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali"

E Mail/ jerina.celaj@univlora.edu.al

ABSTRACT

Pandemia Covid-19 është një nga problemet e lidhura me shëndetin publik që po jep ndikim në gjithë botën në çdo aspekt të jetës së njerëzve. Punonjësit e kujdesit shëndetësor janë personat e parë që u përballën me këtë emergjencë, sa të panjohur, aq edhe të vështirë. Ata u ekspozuan ndaj burn-out, si një pasojë e fortë e ekspozimit kronik ndaj stresit që solli kjo pandemi. Burn-out është një gjendje e lodhjes emocionale, fizike dhe mendore e shkaktuar nga stresi i tepërt dhe i zgjatur. Ndodh kur personi ndihet i mbingarkuar, i lodhur emocionalisht dhe i paaftë për të përmbushur kërkesat e vazhdueshme. Burn-out i stafit shëndetësor, rrit predispozitën për depresion, ankth, abuzime me substancat apo riskun për gabime mjekësore dhe diagnostikim të gabuar në disa raste. Ky studim u bazua në një rishikim literature të artikujve shkencorë të lidhur me tematikën në fjalë, duke realizuar një kërkim sistematik nisur nga fjalët kyçe, në Medscape, Google Scholar etj. 7 artikujt e përfshirë në rishikim, ishin të vitit 2020-2021, në formatin full paper dhe në gjuhën angleze. Rishikimi përfshiu 7 artikuj të cilët u kategorizuan sipas emrit të autorit, shtetit ku u realizua studimi, llojit të studimit dhe konkluzioneve. Ky studim ka si objektivi vlerësimin e gjendjes së punonjësve të kujdesit shëndetësor lidhur me burn-out, identifikimin e disa prej faktorëve që sjellin këtë pasojë dhe mënyrat si e menaxhoi stafi shëndetësor burn-out. Nivelet e ndryshme të burn-out u shpjeguan pjesërisht nga karakteristikat individuale të punonjësit të kujdesit shëndetësor dhe nga faktorët që lidheshin me qendrën shëndetësore ku punonin dhe me punën në grup. Të qenurit i ri në profesion, infrastruktura joadekuade në vendin e punës, qendra shëndetësore në zonat rurale, përballja me situata të humbjes së njerëzve të afërm apo kolegëve si pasojë e COVID-19 u identifikuan si disa prej faktorëve që bëhen shkak për burn-out. Për të menaxhuar burn-out që shfaqet te punonjësit e kujdesit shëndetësor rekomandohen të ndiqen disa parime. Të sigurohet një udhëheqje e nivelit të lartë për të siguruar mbështetje gjithëpërfshirëse për punonjësit e kujdesit shëndetësor gjatë pandemisë. Krijimi dhe mirëmbajtja e mjediseve të punës me cilësi të lartë mund të zvogëlojë burn-out në kujdesin parësor për vitet në vijim. Strategjitë e ardhshme ndërpandemike përfshijnë kodimin e praktikave më të mira në kujdesin klinik dhe menaxhimin e burimeve njerëzore në përgatitje për pandemitë e ardhshme, si dhe trajnime të vazhdueshme në aftësitë që lidhen me sëmundjet infektive. Strategjitë e përballimit duhet të mësohen gjatë dhe midis pandemive për të zvogëluar fillimin dhe efektet e burn-out, si një përparësi e vazhdueshme në mbështetjen e përpjekjeve për kujdesin ndaj pacientit.

Fjalët kyçe: Burn-out, COVID- 19, punonjës të kujdesit shëndetësor parësor, menaxhim i burn-out.

GENDER PERSPECTIVE IN UNIVERSITY CURRICULA: THE CASE OF NEEDS ASSESSMENT FOR GENDER INTEGRATION IN THE STUDY PROGRAMME “PROFESSIONAL MASTER IN FAMILY NURSING

Elona Dhëmbo¹, Veronika Duci²

^{1,2} *University of Tirana*

E Mail/ edhembo@yahoo.co.uk

ABSTRACT

Studies have shown the importance of awareness and knowledge on gender issues for health professionals, as a key competence for the improvement of health services. However, these remain peripheral for university studies of health professionals. Often, gender issues are equal to biological sex at these study programmes and gender is treated as something neutral, which adds to the lack of understanding about gender, gender roles and their impact in health and healthcare. Acknowledging gender differences in health needs can be the first step to provide better health services in general and better home-based health care in particular. The main objectives of this paper are: - situation and needs assessment for capacity building of the academic staff involved in the professional master “Family Nursing” for gender issues; and exploration of potential openings for integrating these issues in the curriculum. In this framework, a qualitative approach was used, which was deemed more suitable for a fine exploration of specific needs of the professors and the potential for integration of gender aspects in the study programme. Initially, the study plan and course syllabi were screened and analysed, along with their components, like aim and objectives/learning outcomes and topics. Then, primary data were gathered through in-depth interviews with 11 professors of the Faculty of Technical Medical Sciences (6 professors of basic theory courses; 4 professors of fieldwork practice; 1 professor of an elective course). The assessment showed that beyond some individual tendencies or sporadic exposure to gender issues, participants described that they didn't have any organized qualification related to gender issues. In conformity, they reported no previous experiences in integrating gender issues in other syllabi during their academic career and indicated a lack of sensitivity towards these issues during their (post) university studies. The main needs for capacity building were linked to topics like: basic concepts on gender roles, gender and work, gender – based violence, gender and ethics, gender and health etc. Specific and realistic suggestions for the integration of gender issues in all course syllabi were identified, both in lectures and seminars and field practice. The assessment evidenced that initiatives and activities to integrate gender perspective in nursing curricula were welcomed at all levels of education and professional practice, both pre-service and in-service. Capacity building on gender issues was deemed necessary prior to the professors' engagement for gender integration in specific courses. This process should take into consideration the balance between theory and practice, inclusion of illustrations and examples that would help the participants in contextualizing theory for the Albanian context. Keeping in mind the lack of literature for this subject, the capacity building process should have a wide scope, beginning with basic knowledge to specifics of interconnections between gender and health care services.

Keywords: Gender, university curricula, integration, family nursing.

PERSPEKTIVA GJINORE NË KURRIKULAT UNIVERSITARE: RASTI I VLERËSIMIT TË NEVOJAVE PËR INTEGRIMIN E ASPEKTEVE GJINORE NË PROGRAMIN “MASTER PROFESIONAL NË INFIERMIERI FAMILJE

Elona Dhëmbo¹, Veronika Duci²

^{1,2} Universiteti i Tiranës

E Mail/ edhembo@yahoo.co.uk

ABSTRAKT

Studimet kanë dokumentuar rëndësinë e ndërjegjësimit dhe njohurive mbi çështjet gjinore për profesionistët e shëndetësisë, si një kompetencë kyçe për përmirësimin e shërbimit shëndetësor. Megjithatë, ato mbeten periferike për studimet universitare të profesionistëve të shëndetësisë. Shpesh në këto programe studimi barazohen në seksin biologjik dhe gjinia trajtohet si neutrale, çka shton mungesën e të kuptuarit të ndikimit të gjinisë dhe roleve gjinore në shëndet dhe kujdes shëndetësor. Pranimi i diferencave gjinore në nevojat shëndetësore mund të jetë hapi i parë për të ofruar shërbime më të mira shëndetësore në përgjithësi, dhe në banesë në veçanti. Objektivat kryesorë të këtij punimi janë: - vlerësimi i situatës dhe nevojave për ngritjen e kapaciteteve për çështjet gjinore të stafit akademik të masterit profesional “Infermieri Familje”; - eksplorimi i mundësive për integrimin e tyre në kurrikulën e këtij programi. Në këtë kuadër u përdor një metodologji cilësore, si më e përshtatshme për të eksploruar në detaje nevojat e pedagogëve dhe mundësitë për integrimin e aspekteve gjinore në këtë program. Fillimisht u shqyrtuan programet e lëndëve, plani mësimor dhe elementët përbërës të tij (p.sh. qëllimi dhe objektivat/rezultatet e të nxënit dhe zberthimi tematik i tyre). Më pas, të dhëna parësore u mblodhën përmes intervistave të thëlluara me 11 pedagoge të Fakultetit të Shkencave Mjekësore Teknike (6 pedagoge të lëndëve teorike bazë; 4 pedagoge të praktikës aktive; 1 pedagoge e një lënde me zgjedhje). Vlerësimi tregoi se përtej ndjeshmërive individuale, apo ekspozimeve sporadike dhe të pjesëshme me çështjet gjinore, pjesëmarrëset përshkruan një situatë në të cilën këto çështje nuk ishin marrë në konsideratë në mënyrë të qëllimshme dhe eksplicite për programin e masterit. Në mënyrë të ngjashme, ato nuk kishin eksperiencë të mëparshme të integrimit të çështjeve gjinore në syllabuset e lëndëve të tjera përgjatë karrierës së tyre akademike si dhe evidentonin një mungesë të ndjeshmërisë ndaj këtyre çështjeve edhe përgjatë edukimit të tyre (pas)universitar. Nevojat kryesore për ngritje kapacitetesh përfshinin tematika si: Koncepte themelore në përkatësi gjinore; Gjinia dhe puna; Gjinia dhe dhuna; Gjinia dhe evidencat; Gjinia dhe etika profesionale; Gjinia dhe shëndeti etj. Në të gjitha lëndët e programit të marrë në shqyrtim, u evidentuan mundësi konkrete dhe të realizueshme për përfshirjen e aspekteve gjinore – si në leksione, ashtu edhe në seminare e praktikë. Vlerësimi evidentoi se nismat dhe aktivitetet për integrimin e perspektivës gjinore në kurrikulat infemierore ishin të mirëpritura në të gjitha nivelet e edukimit dhe praktikës profesionale, në shkollë dhe në vendin e punës. Trajnimi mbi çështjet gjinore u vlerësua si domosdoshmëri, përpara angazhimit për integrimin e perspektivës gjinore në programet dhe përmbajtje e lëndëve specifike. Për këtë kërkohet një balancë e mirë midis teorisë dhe praktikës, përfshirja e sa më shumë shembujve dhe të dhënave që ndihmonin kontekstualizimin e teorisë në realitetin shqiptar. Duke mbajtur në konsideratë informacionin e paktë /të munguar, kërkohet një shtrirje e gjerë tematike, nga konceptet bazë dhe njohuritë fillestare në fushë deri tek specifikat ndërthurjes së perspektivës gjinore me shëndetin dhe shërbimin shëndetësor.

Fjalët kyçe: Gjini, kurrikula universitare, integrim, infermieri në familje.

COMPERATIVE STUDY OF LEVEL OF PANIC DISORDER IN NURSING STUDENTS FEMALE IN SECOND YEAR BETWEEN ACADEMIC YEAR 2017 - 2018 AND 2019 – 2020

Flora Zyberaj¹, Valbona Bezhani, Etleva Smakaj, Risida Gjonej, Albana Poloska, F. Elezi, F. Bresa

¹ University of Medicine Tirana / Faculty of Technical Medical Sciences

E Mail/ florazyberaj@ymail.com

ABSTRACT

Anxiety disorders have distinct and persistent physical and psychological symptoms which are not explained by the existence of another disorder. The students female are considered a vulnerable group in risk for having anxiety symptoms or anxiety, which on the other hand can affect the quality of their life and academic performance. The study is designed to find out the prevalence of anxiety disorders especially level of panic disorder in students female and comparative of level of anxiety for academic year 2017 -2018, and 2019– 2020, and to search out any correlation between anxiety and usage of substances (alcohol). It is an epidemiological cross-sectional study completed in periods of time during November 2017, and April 2018 was first study but second study was November 2019, and April 2020. All both study were interviewed 477 students from second academic year of nursing faculty of Medical University of Tirana. BAI was the screening tool used to evaluate the level of anxiety of students followed by a psychiatric evaluation for those students that showed high anxiety levels. Statistical analysis was performed using the ANOVA test. The prevalence of panic disorder between academic years was. Level anxiety in academic year 2017 – 2018 was 2.5% from 255 students female interviewed but level of panic disorder in academic year 2019 – 2020 was 4% from 222 students female interviewed. In generally significate data ($p < 0.001$). The results of regression analysis have relived that alcohol use is a good predictor of anxiety levels between students of this population in study. It resulted that majority of students experience some levels of anxiety and this can have an impact in academic performance even school drop outs which is an alarming fact. Actually comparative of level of panic disorder within academic year 2017 - 2018 and 2019 -2020 has growth from 1.5% for academic year 2019 -2020. It is recommended to offer an immediate intervention to address this mental health issue as well as to raise the awareness of medical university curricula's improvement.

Keywords: anxiety, level, students, compare, nursing, Tirana.

STUDIM KRAHASUES MBI NIVELIN E ANKTHIT NË STUDENTËT FEMRA TË VITIT DYTË, NDËRMJET VITEVE AKADEMIKE 2017-2018, DHE 2019-2020

Flora Zyberaj¹, Valbona Bezhani, Etleva Smakaj, Risida Gjonej, Albana Poloska, F. Elezi, F. Bresa

¹*Universiteti i Mjekësisë/ Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Tirana*

E Mail/ florazyberaj@ymail.com

ABSTRAKT

Në kuadrin e gjetjes së çrregullimeve të Ankthit në studentët e Infermierisë, Tiranë, kemi marrë në studim për të krahasuar studentët femra të vitit dytë, përkatësisht për dy vite akademike të ndryshme. Qëllimi ishte krahasimi i prevalencës së çrregullimit të atakut të panikut në komorbiditetet me përdorimin e substancave (alkool), në studentët femra të vitit dytë në Infermieri për vitet akademike 2017-2018 dhe 2018- 2019. Studimi i parë u realizua gjatë muajit Nëntor 2017 dhe Prill 2018, dhe studimi i dytë po në Nëntor 2019, dhe Prill 2020, kohë në të cilën studentët e kampionit tonë ishin jashtë sezonit të provimeve. Në studimin e vitit 2017 – 2018, u përfshin 255 studente femra, kurse në studimin e 2019 – 2020, ishin 222 studente femra. Studimi u bazua nëpërmjet përdorimit të pyetësorit BAI për Ankthin, ku u kërkua nga studentët e kampionit tonë të vetraportonin në lidhje me simptomat e ankthit gjatë muajit të fundit duke përfshirë edhe ditën e intervistimit. Pas plotësimit të pyetësorit me shenjat e Ankthit ne i analizuam, të dhënat nëpërmjet testit ANOVA, ku konstatuam se niveli i ankthit në studentët femra për vitin akademik 2017 – 2018, me pjesëmarrjen në studim të 255 studenteve femra ishte dhe 2,5% ose 7 studentë, të cilat kishin ankth të rëndë, ndërsa niveli i ankthit në studentët femra për vitin akademik 2019 - 2020 me pjesëmarrjen e 222 studentëve ishte 4%, ose nivel i rëndë i ankthit u gjet në 9 studentë. Nga rezultatet e studimit mbi krahasimin e nivelit të ankthit, vërehet se kemi një rritje prej 1.5% në studentët e vitit akademik 2019- 2020 në krahasim me nivelin e ankthit të studentëve të vitit akademik 2017– 2018. Mendojmë që studimi ynë të kontribuojë për një vëmendje më të madhe, ndaj një grupi social siç edhe janë studentët e infermierisë, me përqëndrimin e vëmendjes në përmirësimin e kurrikulave e procesit mësimor në përgjithësi.

Fjalët kyçe: ankth, krahasim, nivel, student, Infermieri, Tiranë.

PSYCHOMETRIC VALIDATION OF THE NURSING PROFESSIONAL COMPETENCE SCALE AMONG ITALIAN NURSES AND NURSING STUDENTS

Prendi Emanuela¹, Stievano Alessandro, Spada Florian, Rocco Gennaro, Dedi Ina, Caruso Rosario, Notarnicola Ippolito

*¹ University of Rome "Tor Vergata, Italy
Centre of Excellence for Nursing Scholarship, Italy
University of Rome "Tor Vergata". Italy
Catholic University "Our Lady of Good Counsel". Albania
University of Rome "Tor Vergata". Italy
Health Professions Research and Development Unit, IRCCS Policlinico San Donato, Italy
Catholic University "Our Lady of Good Counsel". Albania*

E Mail/ e.prendi@unizkm.al

ABSTRACT

The main aim of this study was the psychometric validation of an Italian translation of the Nurse Professional Competence Scale Short Form (I-NPCS-SF) and testing its validity and reliability. A multiphase design was used for our I-NPCS-SF translation and cultural adaptation study: (1) cultural and linguistic validation, (2) content and face validity and (3) construct validity. The I-NPCS-SF showed adequate content validity. Confirmatory factor analysis supported the four-factor structure of the I-NPCS-SF, in explaining data obtained from nurses and nursing students. The I-NPCS-SF showed evidence of validity and reliability in measuring four professional competencies. Having an appropriate scale in Italian for professional competence self-assessment by nursing students and nurses constitutes an essential step in measuring those competencies.

Keywords: linguistic validation, nursing competencies, clinical practice, professional competence, confirmatory factor analysis, exploratory factor analysis.

VLERËSIMI PSIKOMETRIK I SHKALLËS SË KOMPETENCËS PROFESIONALE TË INFERMIERISË MIDIS INFERMIERËVE DHE STUDENTËVE TË INFERMIERISË ITALIANË

Prendi Emanuela¹, Stievano Alessandro, Spada Florian, Rocco Gennaro, Dedi Ina, Caruso Rosario, Notarnicola Ippolito

¹ *University of Rome "Tor Vergata, Italy*

Centre of Excellence for Nursing Scholarship, Italy

University of Rome "Tor Vergata". Italy

Catholic University "Our Lady of Good Counsel". Albania

University of Rome "Tor Vergata". Italy

Health Professions Research and Development Unit, IRCCS Policlinico San Donato, Italy

Catholic University "Our Lady of Good Counsel". Albania

E Mail/ e.prendi@unizkm.al

ABSTRAKT

Qëllimi kryesor i këtij studimi ishte vërtetimi psikometrik i një përkthimi në italisht të Shkallës së Kompetencës Profesionale të Infermierit (I-NPCS-SF) dhe testimi i vlefshmërisë dhe besueshmërisë së tij. Një dizajn shumëfazësh u përdor për studimin tonë të përkthimit dhe adaptimit kulturor I-NPCS-SF: (1) vërtetimi kulturor dhe gjuhësor, (2) vlefshmëria e përmbajtjes dhe dhe (3) vlefshmëria e konstruktit. I-NPCS-SF tregoi vlefshmëri adekuate të përmbajtjes. Analiza e faktorit konfirmues mbështet strukturën me katër faktorë të I-NPCS-SF, në shpjegimin e të dhënave të marra nga infermierët dhe studentët e infermierisë. I-NPCS-SF tregoi dëshmi të vlefshmërisë dhe besueshmërisë në matjen e katër kompetencave profesionale. Të kesh një shkallë të përshtatshme në italisht për vetë-vlerësimin e kompetencave profesionale nga studentët e infermierisë dhe infermierët përbën një hap thelbësor në matjen e këtyre kompetencave.

Fjalët kyçe: vërtetimi gjuhësor, kompetencat e infermierisë, praktika klinike, kompetenca profesionale, analiza e faktorit konfirmues, analiza e faktorit eksplorues.

EXPERIENCE OF STRESS IN HEALTH WORKERS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Shqipe Luta¹, Marsida Duci¹, Adrian Beti², Inida Gjorga³

¹*University of Elbasan “Aleksander Xhuvani”, Albania, Faculty of Technical Medical Sciences*

²*Qendra Spitalore “Xhaferr Kongoli ”*

³*Privat*

E Mail/ shqipeluta@yahoo.com

ABSTRACT

Stress means feeling bad about the anxieties we are unable to control. This research tends to shed light between the stress experienced and the health consequences presented as a result of exposure to stressors of daily life, stressors in the work environment, and other individual and social factors. The research is primarily informative, but also includes a series of practical analyzes that everyone can easily understand. The purpose of this study is to present an overview of the impact of stress on health workers by relating it to the Covid-19 pandemic period, as well as the experiences of health staff at all levels, the primary, secondary and tertiary systems. Also, look at the role of vaccination in reducing stress in health personnel. The sample taken for the study is limited. The study is spread over a period of 2 months. The study included the medical staff of the regional hospital "Xhaferr Kongoli" (Elbasan), the hospital of the city of Peqin, the hospital of the city of Kavaja; Librazhd City Hospital, Elbasan / Librazhd Health Centers. Data were collected from nurses, doctors, pharmacists, etc. All results are presented in graphs and tables based on the answers of health personnel to the questions posed by the "Stress Questionnaire". The questioning of the questionnaire was done with the aim of achieving the main objectives, with the interest to obtain the most favorable answers to the hypotheses raised and the research question in the research. In conclusion, it is clear that chronic stress in the workplace has the potential to negatively affects both the health of employees and the wider organization and in the context of health care, also negatively affects the outcomes of patient health. This study showed that while the experience of stress may be different between different roles in the healthcare sector, across the workforce, different working conditions negatively impacted the stress experience.

Keywords: Anxiety, COVID-19, pandemics, health care professional, stress, disease.

PËRJETIMI I STRESIT TEK PUNONJËSIT E SHËNDETËSISË GJATË PANDEMISË SË COVID-19

Shqipe Luta¹, Marsida Duci¹, Adrian Beti², Inida Gjorga³

¹*University of Elbasan “Aleksander Xhuvani”, Albania, Faculty of Technical Medical Sciences*

²*Qendra Spitalore “Xhaferr Kongoli ”*

³*Privat*

E Mail/ shqipeluta@yahoo.com

ABSTRAKT

Stres do të thotë të ndjehesh keq për shkak të shqetësimeve që nuk jemi në gjendje t'i sundojmë. Ky hulumtim tenton të hedhë dritë midis stresit të përjetuar dhe pasojave shëndetësore të paraqitura si rrjedhojë e ekspozimit ndaj stresorëve të jetës së përditshme, stresorëve në ambientin e punës dhe faktorëve tjerë individualë e socialë. Hulumtimi është në radhë të parë informues, njëkohësisht përfshin dhe një sërë analizash praktike që gjithsecili mund t'i kuptojë lehtësisht. Qëllimi i këtij studimi është të paraqesë një panoramë të përgjithshme për ndikimin e stresit tek punonjësit e shëndetësisë duke e lidhur me periudhën e pandemisë Covid-19, si dhe përvojat e stafit shëndetësor në të gjitha nivelet e tij, sistemin parësor, dytësor e terciar. Gjithashtu të shihet roli i vaksinimit në reduktimin e stresit tek personeli shëndetësor. Mostra që është marrë për studim është e limituar. Studimi është i shtrirë në një periudhë kohore 2 mujore. Në studim u përfshi personeli mjekësor i spitalit rajonal “Xhaferr Kongoli” (Elbasan), spitali i qytetit të Peqinit, Spitali i qytetit të Kavajës; Spitali i qytetit të Librazhdit, Qendrat Shëndetësore Elbasan/ Librazhd. Të dhënat u mblodhën nga infermierë, mjekë, farmacistë, etj. Të gjitha rezultatet paraqiten me grafik dhe tabela duke u bazuar në përgjigjet e personelit shëndetësor në pyetjet e nxjerra nga “Pyetësi i Stresit”. Marrja e pyetjeve nga pyetësi është bërë me synimin e arritjes së objektivave kryesore, me interes për të përfituar përgjigjet më të favorshme kundrejt hipotezave të ngritura dhe pyetjes kërkimore në hulumtim. Si përfundim, është e qartë se stresi kronik në vendin e punës ka potencial të ndikojë negativisht si në shëndetin e punonjësve ashtu edhe në organizatën e gjerë dhe në kontekstin e kujdesit shëndetësor, gjithashtu ndikon negativisht në rezultatet e shëndetit të pacientit. Ky studim tregoi se ndërsa përvoja e stresit mund të jetë e ndryshme ndërmjet roleve të ndryshme në sektorin e kujdesit shëndetësor, në të gjithë fuqinë punëtore, kushte të ndryshme të punës ndikuan negativisht në përvojën e stresit.

Fjalët kyçe: Ankth, COVID-19, pandemi, profesionist shëndetësor, stres, sëmundje.

SUB-SPECIALTIES OF CARE IN PANDEMIC TIME

Skënder Dule¹

¹ *President of AUEC-Albanian Union for the Care of the Elderly*

E Mail/ skenderdule70@gmail.com

ABSTRACT

Caring as a profession has changed constantly over the years. It develops in full accordance with the socio-economic development of society but not only. Especially the creation and development of sub-specialties is an ever-changing dynamic process that was clearly seen in the situation created by the COVID-19 Pandemic. Facing the new changing circumstances, which also affect self-care, poses a challenge to great in our time. The creation of sub-specialties in the care professions aims not only to contribute to the formation of professional competencies and social skills in those who choose to engage in care, but also to directly influence the coping with emergencies, pandemics, etc. The purpose of the study is to provide information and facts on the importance of these new professional figures of the care sector during the COVID-19 pandemic period, as well as to determine the needs of this sector for specific professional skills and competencies. The study was based on data obtained from the Practical Tasks of 5 groups of trainees in the Course "Caregiver for the Elderly" at DRFPP no. 4 Tirana in the period from 03.02.2020 to 07.09.2021. The implementation of the study went through 3 phases: First phase: Development of a complex system of social-health services for the elderly. Second phase: Training of trainees, organization of discussions with focus groups, and implementation of social and health services in the community and in the family. Third phase: Data entry, processing, analysis (cross-referencing and graph construction) and consolidation of findings and recommendations. The study highlights the growing trend of the need for this form of care as a result of the COVID-19 pandemic and the interest of young people to engage in care. And the beneficiaries of these services themselves think that there will be a significant increase in demand for "social health care providers" not only in the period of the COVID-19 Pandemic but also in the future. The conclusions of this study are based on the analysis of findings as well as the experience of trainees and professionals of the Social Department at DRFPP No. 4 who have participated in discussions with focus groups as well as in consultations with experts at UISH. Increasing the number of trainings and providers of social-health services as well as drafting a strategy for building specific capacities Improving the professional skills and competencies of caregivers for the elderly but also assisting nurses. The need to delegate tasks from nurses to assistants and carers. Establishment of a database for social-health service professionals for senior nursing assistants as well as official recognition of these sub-specialties.

Keywords: care, sub-specialty, health professionals, pandemic.

NËN-SPECIALITETET E KUJDESIT NË KOHË PANDEMIE

Skënder Dule¹

¹ *President of AUEC-Unioni Shqiptar i Kujdesit për të Moshuar*

E Mail/ skenderdule70@gmail.com

ABSTRAKT

Përkujdesja si profesion ka ndryshuar vazhdimisht në rrjedhën e viteve. Ajo zhvillohet në përputhje të plotë me zhvillimin social-ekonomik të shoqërisë por jo vetëm. Sidomos krijimi e zhvillimi i nën-specialiteteve është një proces dinamik gjithmonë në ndryshim që u duk qartazi në situatën e krijuar nga Pandemia Covid 19. Të përballësh me rrethanat e reja në ndryshim, të cilat ndikojnë edhe në vetë përkujdesjen, përbën për një sfidë të madhe në kohën tonë. Krijimi i nën-specialiteteve në profesionet e kujdesit ka synim të jo vetëm të kontribuojë në formimin e kompetencave profesionale dhe aftësive sociale tek ata që zgjedhin të angazhohen në përkujdesje, por dhe të influencojë drejtpërdrejtë në përbalimin e situatave emergjente, pandemike etj. Qëllimi i studimit është të ofrojë informacion dhe fakte mbi rëndësinë e këtyre figurave të reja profesionale të sektorit të kujdesit gjatë periudhës së Pandemisë COVID 19, si dhe përcaktimi i nevojave të këtij sektorit për aftësi dhe kompetenca specifike profesionale. Studimi u bazua mbi të dhënat që u morrën nga Detyrat Paktikte të 5 grupeve të kursanteve në Kursin “Kujdestari për të Moshuar” pranë DRFPP nr. 4 Tiranë në periudhën nga 03.02.2020 deri në 07.09.2021. Zbatimi i studimit kaloi nëpërmjet 3 fazave: Faza e parë: Hartimi sistemit kompleks të shërbimeve social-shëndetësore për të moshuar. Faza e dytë: Trajnimi i kursanteve, organizimi i diskutimeve me grupet e fokususara, dhe zbatimi i shërbimeve sociale dhe shëndetësore në komunitet dhe në familje. Faza e tretë: Hedhja e të dhënave, përpunimi, analiza (kryqëzimi i të dhënave dhe ndërtimi i grafikëve) dhe konsolidimi i gjetjeve dhe rekomandimeve. Studimi evidenton tendencën në rritje të nevojës për këtë formë kujdesi si pasojë e pandemisë COVID 19 dhe interesimin e të rinjve për tu angazhuar në përkujdesje. Dhe vetë përfituesit e këtyre shërbimeve mendojnë se do të ketë një rritje të theksuar të kërkesës për “kujdestarë social-shëndetësor” jo vetëm në periudhën e Pandemisë Covid 19 por dhe në vazhdim. Konkluzionet e këtij studimi janë bazuar në analizën e gjetjeve si dhe në përvojën e kursantëve dhe profesionistëve të departamentit Social pranë DRFPP nr4 që kanë marrë pjesë në diskutimet me grupet e fokusuara sidhe në konsultimet me ekspertet pranë UISH. Rritja e numrit të trajnimeve dhe ofruesëve të shërbimeve sociale-shëndetësore sidhe hartimi i strategjisë për ngritjen e kapaciteteve specifike. Përmirësimi i aftësive dhe kompetencave profesionale të kujdestarëve për të moshuar por dhe ndihmës infermierëve. Nevoja për delegimin e detyrave nga infermierët tek ndihmësit dhe kujdestarët. Krijimi i një baze të dhënash për profesionistët e shërbimeve social-shëndetësore për të moshuarit ndihmës-infermierëve sidhe njohja zyrtare e këtyre nën-specialiteteve.

Fjalët kyçe: kujdes, nën-specialitet, profesionistët e shëndetësisë, pandemi.

THE ROLE OF RADIOLOGY DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Elona Dybeli, Erald Dybeli, Elona Hasalla, Shqipe Luta, Ilda Taka, Venemin Gega, Alta Arapi

¹ “Aleksandër Xhuvani” University - Department of Medical Technical Specialties

² “Aleksandër Xhuvani” University - Department of Nursing

² “Aleksandër Xhuvani” University - Department of Clinical Cases
Order of Nurse of Albania

E Mail/ dybeli.elona@yahoo.com

ABSTRACT

The Coronavirus 2019 Pandemic (COVID-19) is the most serious public health crisis in our lives and this global pandemic continues to grow up. It is not surprising that the pandemic has radically changed the pattern of health care delivery. Basic diagnostic imaging modalities for Covid-19 include X-Ray and CT. The purpose of this study is to evaluate the role of imaging techniques in diagnosing and follow-up of the progress of patients with Covid-19. Advantages and disadvantages compared to RT-PCR. The article is based on the database and literature published in correlation to the role of radiology in Covid-19, radiology guidelines published by the International Radiology Associations, and several prestigious journals. In the early stages of Covid-19, articles published from faraway China reported the inclusion of CT as a screening test of choice (with a reported sensitivity of about 98%) compared to RT-PCR with a sensitivity of about 71%. Current publications rejected the inclusion of CT as a modality for the initial diagnosis of Covid-19. While thoracic radiographs have a lower sensitivity for diagnosing viral infection at 25-69%, related to the time of examination. The definitive test for SARS-CoV-2 according to the CDC recommendations is: RT-PCR test, which turns out to have a high specificity but with a sensitivity reported as low at about 60-70%. RT-PCR requires long time to extract the result (over 24 hours). Although radiologically a case may have been diagnosed as COVID-19, performing RT-PCR is necessary to establish the diagnosis. In this context, false-negative tests are a real clinical problem, which can be solved through tests with higher sensitivity, such as X-Ray or CT, which have a higher sensitivity but a lower specificity and play an important role in the diagnosis and treatment of the disease. Early diagnosis of COVID-19 and management of complications is critical for better prognosis. In this regard, imaging modalities have played a vital front line role in diagnosis, grading of disease and monitoring the management course justifying its importance. Chest radiograph can detect patchy opacities and chest CT can appreciate multiple, peripheral ground-glass opacities and areas of consolidation. These findings can change the management plan and isolate the patient appropriately. Chest CT along with x-Rays and RT-PCR were used simultaneously for both screening and monitoring patients' clinical progress. Early experience had shown greater sensitivity of thoracic CT compared to RT-PCR and X-Rays in the early stage of severe disease indicating that CT abnormalities may appear before PCR positivity. However, RT-PCR remains the current standard for confirmation of the diagnosis of active infection in suspected patients. According to the recommendations of the ACR, CDC, ESR, and the Fleischner Society, *Radiology is not indicated:* For screening of COVID-19 in asymptomatic patients; In patients with mild COVID-19 symptoms (especially CT); Follow-up of intubated patients with daily X-Rays; In pregnant women.

Keywords: Radiology, CT, Ro-radiography, RT-PCR

ROLI I IMAZHERISË GJATË PANDEMISË COVID-19

Elona Dybeli, Erald Dybeli, Elona Hasalla, Shqipe Luta, Ilda Taka, Venemin Gega, Alta Arapi

¹ *Universiteti “Aleksandër Xhuvani” FSHMT - Departamenti i Specialiteteve Teknike Mjekësore Teknike*

² *Universiteti “Aleksandër Xhuvani” FSHMT- Departamenti i Infermieristikës*

² *Universiteti “Aleksandër Xhuvani” FSHMT- Departamenti i Lëndëve Klinike*

² *Universiteti “Aleksandër Xhuvani” FSHMT- Departamenti i Lëndëve Klinike Urdhri i Infermierit të Shqipërisë*

E Mail/ dybeli.elona@yahoo.com

ABSTRAKT

Pandemia e Coronavirus 2019 (COVID-19) është kriza më serioze e shëndetit publik në jetën tonë dhe kjo pandemi globale vazhdon të rritet. Nuk është për t'u habitur fakti që pandemia ka ndryshuar rrënjësisht modelin e ofrimit të kujdesit shëndetësor. Modalitetet imazherike diagnostike bazë për Covid-19, përfshijnë Ro-grafinë dhe CT. Qëllimi i këtij studimi është vlerësimi i rolit të teknikave imazherike në diagnostifikimin dhe ndjekjen e ecurisë së pacientëve me Covid-19. Avantazhet dhe disavantazhet krahasuar me RT-PCR. Artikulli mbështetet në databazën dhe literaturën e publikuar deri më sot në lidhje me rolin e radiologjisë në Covid-19, udhërrëfyesit radiologjik të publikuar nga Shoqatat Ndërkombëtare të Radiologjisë dhe në disa revista prestigjioze. Në fazat e hershme të Covid-19, artikujt e publikuar nga Kina e largët, raportonin përfshirjen e CT-së si një test i zgjedhjes së parë për screening (me një sensitivitet të raportuar rreth 98 %) krahasuar me RT-PCR me sensitivitet rreth 71 %. Publikimet aktuale e hodhën poshtë përfshirjen e CT si një modalitet për diagnozën fillestare të Covid-19. Ndërsa radiografitë torakale kanë një sensitivitet më të ulët për diagnostifikim të infeksionit viral në 25-69 %, e lidhur kjo me kohën e kryerjes së ekzaminimit. Testi definitiv për SARS –CoV-2 sipas rekomandimeve të CDC është : testi RT-PCR, i cili rezulton të ketë një specificitet të lartë por me sensitivitet të raportuar si të ulët në rreth 60-70 %. RT-PCR kërkon kohë të gjatë për nxjerrjen e rezultatit (mbi 24 orë). Edhe pse radiologjikisht një rast mund të jetë diagnostikuar si COVID-19, realizimi i RT-PCR është i domosdoshëm për vendosjen e diagnozës. Në këtë kontekst, testet fals-negative janë një problem klinik i vërtetë, i cili mund të zgjidhet përmes testeve me sensitivitet më të lartë, të tilla si Ro-grafia ose CT, të cilat kanë një sensitivitet më të lartë por një specificitet më të ulët dhe luajnë një rol të rëndësishëm në diagnozën dhe trajtimin e sëmundjes. Diagnostifikimi i hershëm i COVID-19 dhe menaxhimi i komplikacioneve janë elementë kyç për një prognozë më të mirë. Në këtë drejtim, modalitetet imazherike kanë luajtur një rol jetik të vijës së parë në diagnostikimin, klasifikimin e sëmundjes dhe monitorimin e dekursit të menaxhimit duke justifikuar rëndësinë e tij. Radiografia e toraksit mund të zbulojë opacitetet solitare ndërsa CT e toraksit mund të vlerësojë opacitete multiple, opacitete periferike ground-glass dhe zona të konsolidimit. Këto gjetje mund të ndryshojnë planin e menaxhimit dhe të izolojnë pacientin në mënyrë të përshtatshme. CT e toraksit së bashku me Ro-grafinë dhe RT-PCR janë përdorur njëkohësisht si për screening ashtu edhe për monitorimin e progresit klinik të pacientëve. Përvoja e hershme kishte treguar ndjeshmëri më të madhe të CT së toraksit në krahasim me RT-PCR dhe Ro-grafinë në fazën e hershme të sëmundjes së rëndë që tregon se anomalitë e CT mund të shfaqen para pozitivitetit të PCR. Megjithatë, RT-PCR mbetet standarti aktual për konfirmim të diagnozës së infeksionit aktiv në pacientët e dyshuar. Sipas rekomandimeve të ACR, CDC, ESR, dhe Fleischner Society. *Radiologjia nuk është e indikuar:* Për screening të COVID-19 tek individët asimptomatikë; Tek pacientët me simptoma të lehta të COVID-19 (sidomos CT); Ndjekjen e pacientëve të intubuar me ro-grafi të realizuara çdo ditë; Tek femrat shtatzëna.

Fjalët kyçe: Radiologjia, CT, Ro-grafia, RT-PCR.

COMPETENCES OF THE FAMILY NURSE IN PRIMARY SERVICE

Albana Poloska¹, Risida Gjonej¹, Valbona Bezhani¹, Etleva Smakaj¹, Flora Zyberi¹

¹Faculty of Technical Medical Sciences, University of Medicine, Tirana

E mail: albana.poloska@yahoo.com

ABSTRACT

There is a growing demand for the workforce in the nursing profession in primary health care worldwide. They play a key role and provide safe and effective care in the prevention, diagnosis, treatment, management, rehabilitation and delivery of holistic care. Nursing competencies include the essential skills required to fulfill the role of the nurse and are important tools for nursing communication with consumers and other health professionals. It is very important to clearly define the competencies of nursing to create a basis for the development of the role of nursing. *The aim:* is to provide guidance to policymakers who are seeking to develop or review nursing competencies in primary health care. A literature review in which we conducted a comprehensive research to see how the competencies of the nurse in primary health care have evolved in different countries. The research focused on various literatures published after the 2000s. Limited literature reports are presented on competency standards for nurses working in general practice and primary care. Several common issues were identified across competence points, including: clinical practice, communication, professionalism, and health promotion. Among the main points of competencies are: skills to understand the needs of the patient and family, care provision, teamwork, decision making, continuing education, research / evaluation, information technology and the primary health care environment. Given the value of competence, numerous studies are required to develop robust steps that can communicate the skills and knowledge required by nurses working in primary health care settings to policy makers. Thus, challenges remain in establishing definitions and structures for nursing competencies, the levels of competence required for nursing professionals, training methods, access to continuing education, and coordination with academic instances for curriculum reviews. The Faculty of Nursing has a key role in increasing the knowledge of nursing students about primary health care and as a result we have an increase in the role and competencies of nursing in primary care and an increase in the quality of health care.

Keywords; nurse, competencies, care, nursing role, primary service.

KOMPETENCAT E INFERMIERIT TË FAMIJES NË SHËRBIMIN PARËSOR

Albana Poloska¹, Risida Gjonej¹, Valbona Bezhani¹, Etleva Smakaj¹, Flora Zyberi¹

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

E mail: albana.poloska@yahoo.com

ABSTRAKT

Në mbarë botën ka një kërkesë në rritje të fuqisë punëtore në profesionin infermieror në shërbimin Parësor. Ato kanë rol kyç dhe ofrojnë kujdes të sigurt dhe efektiv në parandalimin, diagnostikim të sëmundjeve, trajtim, menaxhim, rehabilitim, dhe sigurojnë kujdes holistik. Kompetencat infermiore përfshijnë aftësitë thelbësore që kërkohen për të përmbushur rolin e infermierit dhe janë mjete të rëndësishme për komunikimin e infermierëve tek konsumatorët dhe profesionistët e tjerë të shëndetit. Ka shumë rëndësi përcaktimi i qartë i kompetencave infermiore për të krijuar një bazë për zhvillimin e rolit infermieror. *Qëllimi*: është të sigurojë udhëzime për politikëbërësit, të cilët po kërkojnë të zhvillojnë ose rishikojnë kompetencat infermiore në kujdesin shëndetësor parësor. Rishikim literature në të cilin kemi realizuar një kërkim gjithëpërfshirës për të parë se si kanë evoluar kompetencat e infermierit në kujdesin shëndetësor parësor në vende të ndryshme. Kërkimi u fokusua në literatura të ndryshme të botuara pas viteve 2000. Paraqiten raporte të kufizuara literature mbi standardet e kompetencës për infermierët që punojnë në praktikën e përgjithshme dhe kujdesin parësor. Disa çështje të përbashkëta u identifikuan në të gjithë pikat e kompetencës, duke përfshirë: praktikën klinike, komunikimin, profesionalizmin dhe promovimin e shëndetit. Ndër pikat kryesore të kompetencave paraqiten: aftësitë për të kuptuar nevojat e pacientit dhe familjes, sigurimi i kujdesit, bashkëpunimi në ekip, vendimmarrja, edukimi i vazhduar, kërkimi/vlerësimi, teknologjia e informacionit dhe mjedisi i kujdesit shëndetësor parësor. Duke pasur parasysh vlerën e kompetencës, kërkohen studime të shumta për të zhvilluar hapa të fuqishme që mund të komunikojnë aftësitë dhe njohuritë e kërkuara nga infermierët që punojnë në mjediset e kujdesit shëndetësor parësor, tek politikëbërësit. Kështu, sfidat mbeten në krijimin e përkufizimeve dhe strukturave për kompetencat infermiore, nivelet e kompetencës të nevojshme për profesionistët e infermierisë, metodat e trajnimit, qasja e edukimit të vazhduar dhe koordinimi me instancat akademike për rishikimet e kurrikulave. Fakulteti Infermierisë ka rol kryesor në rritjen e njohurive të studentëve të infermierisë për kujdesin shëndetësor parësor dhe si rezultat kemi rritje të rolit dhe kompetencave infermiore në shërbimin parësor dhe rritje të cilësisë së shërbimit shëndetësor.

Fjalët kyçe; infermier, kompetenca, kujdes, roli infermieror, shërbimi parësor

PSYCHOLOGICAL CHALLENGES OF NURSES AND OTHER PRIMARY CARE PROFESSIONALS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Klara Hysenaj¹, Rezarta Stena², Armela Kapaj³, Blerina Bani⁴, Gjergji Doka⁵, Elona Zhiva⁶

¹University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani", Faculty of Medical Technical Sciences

E Mail/ hysenajklara@gmail.com

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic is considered a public health emergency, which has caused a great deal of concern and stress to the mental health of health care workers who are at the forefront of risk in this pandemic. Both nurses and other primary care staff play a key role in responding to public health in the face of this crisis. The purpose of this study is to highlight the evidence on the effects and psychological problems of nurses or other staff during the outbreak of the Covid-19 pandemic. These psychological challenges, effects or problems of nurses were based on data from PubMed, Google Scholar, ProQuest or Science Direct. Thirteen cases were reviewed from the data. The most common psychological disorders observed in primary care workers, but especially in nurses exposed to Covid-19 were anxiety and depression. Females, including nurses, imagers, laboratory technicians, etc, showed more psychological effects than males. Nurses working in infectious and intensive care emergencies experience almost a psychological burden twice as high as the rest. In conclusion it was noted that the evidence gathered showed that a significant proportion of nurses and other professionals in this pandemic suffered from some kind of psychological disorder. These psychological symptoms or effects make it necessary to find ways to reduce mental health risks and regulate the workload in the event of a serious infectious disease.

Keywords: Pandemic, Nurse, Primary Care, Covid-19, Psychological Challenge.

SFIDAT PSIKOLOGJIKE TË INFERMIERËVE DHE PROFESIONISTËVE TË TJERË, TË KUJDESIT PARËSOR GJATË PANDEMISË COVID-19

Klara Hysenaj¹, Rezarta Stena², Armela Kapaj³, Blerina Bani⁴, Gjergji Doka⁵, Elona Zhiva⁶

¹Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

E Mail/ hysenajklara@gmail.com

ABSTRAKT

Pandemia e COVID-19 është konsideruar si një urgjencë e shëndetit publik, e cila ka shkaktuar një shqetësim dhe stres shumë të madh në shëndetin mendor të punonjësve të kujdesit shëndetësor të cilët janë në vijën e parë të rrezikut në këtë pandemi. Si infermierët ashtu dhe punonjësit e tjerë të kujdesit parësor luajnë një rol kyç në përgjigjen ndaj shëndetit publik përballë kësaj krize. Qëllimi i këtij studimi është të nxjerë në pah dëshmitë mbi efektet dhe problemet psikologjike të infermierëve apo punonjësve të tjerë gjatë shpërthimit të pandemisë Covid-19. Këto sfida psikologjike, efekte apo probleme të infermierëve u bazuan tek të dhënat e PubMed, Google Scholar, ProQuest apo dhe Science Direct. Nga të dhënat u rishikuan trembëdhjetë raste. Çrregullimet më të shpeshta psikologjike që u vunë re tek punonjësit e kujdesit parësor, por sidomos tek infermierët e ekspozuar ndaj Covid-19 ishin ankthi dhe depresioni. Gjinia femerore, duke përfshirë infermieret, imazheristet, laborantet etj, shfaqën më shumë efekte psikologjike sesa gjinia mashkullore. Infermierët që punojnë në urgjencat e kujdesit infektiv dhe intensive përjetojnë pothuajse një ngarkesë psikologjike dy herë më të lartë se pjesa tjetër. Në përfundim u vu re se dëshmitë e mbledhura tregonin që një pjesë e konsiderueshme e infermierëve dhe profesionistëve të tjerë, në këtë pandemi vuanin nga një llojë çrregullimi psikologjik. Këto simptoma apo efekte psikologjike, e bëjnë të nevojshme gjetjen e mënyrave që zvogëlojnë rreziqet e shëndetit mendor dhe rregullojnë ngarkesën e punës në rast të një sëmundjeje të rëndë infektive.

Fjalët kyce: Pandemi, Infermier, Kujdes Parësor, Covid-19, Sfida psikologjike.

IMPORTANCE OF CT-SCAN IN THE DIAGNOSIS AND PROGNOSIS OF COVID-19, CO-RADS STAGING

¹Haris Mema, Klara Hysenaj, Mitilda Gugu , Venemin Gega ,Brunilda Xibraku

¹ University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani”, Faculty of Technical Medical Sciences

E Mail/ memaharis@yahoo.com

ABSTRACT

COVID-19 is an infectious disease caused by severe acute coronavirus 2 (SARS-CoV-2) respiratory syndrome. The new coronavirus, designated 2019-nCoV, was first identified in Wuhan, the capital of China's Hubei province, as people began to develop pneumonia for no apparent reason and for which existing vaccines or treatments were not effective. The World Health Organization (WHO) has declared the 2019-2020 coronavirus outbreak a pandemic and an International Public Health Concern (PHEIC). Evidence of local transmission of the disease has been found in many countries in all six WHO regions. Infection with this disease left many consequences in the lungs in all affected patients. The aim of this study was to study age, gender and degree of aggression divided into groups. An imaging study that shows the coordination of the work of the doctor-technical radiologist and that helps the clinician. The study is of descriptive observational form where the data were collected in the period August 2020 - January 2021, in a private hospital center in Tirana. The study included 228 patients aged 20-82 years (average age), residents of the district of Tirana (and suburbs). These cases were presented in the hospital with symptoms / without symptoms and from the examinations performed Covid was suspected. A medical history is taken from each person using a questionnaire specially prepared in order to assess previous illnesses, lifestyles, medications and other factors that influence the diagnosis of the illness. Re-examination examinations were compared in some patients to assess their post-COVID condition. Examinations were pulmonary x-ray and CT lung with 1.5 - 3.0 mm incision with reconstructed images. The analyzed population was divided into two subgroups: female (n = 98, 43%) and male (n = 130, 57%). The classification used is Co-Rads through the ‘reporting and data system’. Most of the most severe and in the most widespread stages of ground-glass opacities were male, while in the initial and milder forms were mainly female patients. In male patients 42% of them had concomitant diseases, smoking or cardiovascular problems. There is a high increase in patients who show mild symptoms and without concomitant diseases which aggravate in opacities at the base, periphery and affect over 50% of the lung volume. Special attention will be paid to the factors why men are most affected by Covid-19 and mortality in the world and in Albania is higher among men. Recent studies show that men are more prone to cardiovascular disease, high blood pressure and liver problems. Also another factor is estrogen in women which stimulates the immune system which responds faster and more aggressively to pathogens. Future large-scale comparable studies among other age groups such as adolescents and children will help public health authorities shape their reactions and interventions in the future in response to similar crises.

Keywords: SARS-CoV-2, COVID 19, Impact, Chronic Disease, Symptoms, Ground-Glass.

RËNDËSIA E CT-SCAN NË DIAGNOZËN DHE PROGNOZËN E COVID-19 , STADIFIKIMI CO-RADS

¹Haris Mema, Klara Hysenaj, Mitilda Gugu, Venemin Gega, Brunilda Xibraku

¹ Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

E Mail/ memaharis@yahoo.com

ABSTRAKT

COVID-19 është një sëmundje infektive e shkaktuar nga sindromi i rëndë akut i frymëmarrjes koronavirus 2 (SARS-CoV-2). Koronavirus i ri i përcaktuar si 2019-nCoV, u identifikua së pari në Wuhan, kryeqytetin e provincës Hubei të Kinës, pasi te njerëzit filluan të paraqiteshin pneumoni pa një arsye të qartë dhe për të cilat vaksinat ose trajtimet ekzistuese nuk ishin efektive. Organizata Botërore e Shëndetit (OBSH) ka shpallur shpërthimin e koronavirusit 2019-2020 një pandemi dhe një Urgjencë e Shëndetit Publik të Shqetësimit Ndërkombëtar (PHEIC). Dëshmi e transmetimit lokal të sëmundjes është gjetur në shumë vende në të gjashtë rajonet e OBSH-së . Infektimi me këtë sëmundje la shumë pasoja në pulmone tek të gjithë pacientët e prekur. Qëllimi i këtij studimi ishte të studiohej moshë, gjinia dhe shkalla e agresivitetit e ndarë në grupe. Një studim imazherik që tregon bashkërendimin e punës mjek – teknik radiolog dhe që ndihmon klinikistin. Studimi është i formës deskriptiv observues ku të dhënat janë grumbulluar në periudhën Gusht 2020 – Janar 2021 , në një qendër shëndetësore private në Tiranë. Në studim janë marre 228 paciente të moshës 20-82 vjeç (mesatarja vjeç), banorë të rrethit të Tiranës (dhe rrethinat) . Keto raste janë paraqitur në spital me simptoma/pa simptoma dhe nga ekzaminet e bëra janë suspektuar Covid. Një histori mjekësore është marrë nga cdo person duke përdorur një pyetsor të përgatitur posaçërisht në mënyrë për të vlerësuar sëmundjet e mëparshme, mënyrat e jetesës, medikamentet dhe faktorët e tjerë që ndikojnë në përcaktimin e sëmundjes. U krahasuan në disa pacientë dhe ekzaminimet e rikontrollit për të vlerësuar gjendjen e tyre post-covid. Ekzaminimet e bëra ishin ro-grafi pulmoni dhe CT pulmoni me prerje 1.5 – 3.0 mm me reconstruct të imazheve. Popullata e analizuar u nda në dy nëngrupe: femra (n=98, 43%) dhe meshkuj (n=130, 57%). Klasifikimi I përdorur është Co-Rads me anë të sistemit ‘reporting and data system ‘. Pjesa më e madhe e pacientëve më të rënduar dhe në faza më të përhapura të opaciteteve ground-glass ishin meshkujt ndërsa në format fillestare dhe më të lehta ishin kryesisht pacientet femra. Në pacientët meshkuj 42% e tyre ishin me sëmundje shoqëruese ,duhanpirës ose probleme kardiovaskulare. Vërehet një rritje e lartë e pacientëve që shfaqin simptoma te lehta dhe pa sëmundje shoqëruese të cilat agravojnë në opacitete në baza, periferi dhe prekjen e mbi 50% të volumit të pulmoneve. Vëmendje të vecante do ti kushtohet faktorëve se përse meshkujt janë më të prekur nga Covid-19 dhe mortaliteti ne botë dhe në Shqipëri është me I lartë te meshkujt. Nga studimet e bëra së fundmi dhe ndër vite rezulton qe meshkujt janë më të predispozuar ndaj sëmundjeve kardiovaskulare ,presionit të gjakut dhe problemeve të heparit. Gjithashtu një faktor tjetër është estrogeni tek femrat I cili stimulon sistemin imun I cili I përgjigjet më shpejt dhe më me agresivitet patogjenëve. Studime të tilla të ngjashme në shkallë më të gjerë midis grupmoshave të tjera si adoleshentët dhe fëmijët do të ndihmojnë autoritetet e shëndetit publik të formojnë reagimet dhe ndërhyrjet e tyre në të ardhmen në përgjigje të krizave të ngjashme.

Fjalë kyce: SARS-CoV-2, COVID 19, Impakt, Sëmundje kronike, Simptoma, Ground-Glass.

THE NEED TO STRENGTHEN PRIMARY HEALTH CARE IN ALBANIA IN CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

Rezarta Stena¹, Klara Hysenaj², Armelda Teta³, Mitilda Karoli⁴, Gjergj Doka⁵,
Venemin Gega⁶

¹ *University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani” , Faculty of Technical Medical Sciences*

E Mail/ stenarezarta@hotmail.com

ABSTRACT

The emergence of the COVID-19 pandemic has exposed gaps in the health systems in some countries around the world. Although the main focus has been on caring for hospitalized patients, it has shown the necessity to strengthen many elements of Primary Health Care-PhC. Just as Albania has a universal and decentralized health system, Primary Health Care has been the model for reorganizing the health system, thus reflecting the importance of strengthening it during the COVID-2019 pandemic. The first case of (SARS-CoV-2) was confirmed for the first time in the Albania in March 2019. The increase of daily infections cases, hospitalizations and over 5,000 active cases of COVID-19 in the country, reflected the importance of strengthening PhC during the pandemic. To prevent or delay the collapse in the health system, the number of beds in the intensive care unit, the number of health workers, the purchase and distribution of rapid tests, and the purchase of respirators were increased. Since the beginning of the pandemic in our country until today, the number of tests has tripled as a result of considerable work by all structures and professionals who contribute to achieving and expanding the testing objectives. The epidemiological investigation is performed and reported through the electronic system SISI, which is a system that measures the epidemiological investigation according to the triad person, time and place. Also, was performed the adaptation of four hospital structures dedicated to the treatment of infected patients who need hospitalization. Depending on the numbers or the needs of the population, these structures were activated to respond to the needs of COVID-19 patients for specialized hospital treatment. The management of the hospital system during this pandemic period has the objective of taking effective measures and maintaining a continuity of hospital services, providing services based on COVID-19 medical protocols, rapid adaptation and adaptation of services to new requirements, efficient use of human resources, as well as creating a safe hospital environment for health professionals. Strengthening the role of the General Practitioner and Family Doctor, Doctor Specialist, Nurses in PhC in diagnosing and following-up of patients with COVID-19 and other chronic patients, through digital platforms or through home visits and providing on-line consultations for chronically stable patients. Despite such measures, the health system has failed to guarantee comprehensive assistance to citizens and the risk of collapse has become increasingly evident and unpredictable. Underestimating the importance of PhC at this pandemic moment could be a mistake in favor of the rapid collapse of the health system in confronting the increasing COVID-19 cases in the country. PhC and changes in the design and implementation of its program incentive during the pandemic can be a powerful alternative. Thus, PhC represents a strategic resource in the limited arsenal of tools available to combat COVID-19.

Keywords: PhC, Pandemic, Cov-19, medical services.

NEVOJA PËR TË FORCUAR KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR NË SHQIPËRI NË KONTEKST TË PANDEMISË SË COVID-19

¹ Rezarta Stena¹, Klara Hysenaj², Armelda Teta³, Mitilda Karoli⁴, Gjergj Doka⁵, Venemin Gega⁶

¹Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

E Mail/ stenarezarta@hotmail.com

ABSTRACT

Shfaqja emergjente e pandemisë së COVID -19 ka ekspozuar boshllëqe të mëdha në sistemet shëndetësor të disa vendeve në mbarë botën. Edhe pse fokusi kryesor ka qenë kujdesi për pacientët e shtruar në spital, është parë e domosdoshme forcimi i shumë elementëve të Kujdesit Shëndetësor Parësor-KSHP. Sikurse Shqipëria ka një sistem shëndetësor universal dhe të decentralizuar, kujdesi Shëndetësor Parësor ka qenë modeli i riorganizimit të sistemit shëndetësor duke pasqyruar kështu rëndësinë e forcimit të tij në kohën e pandemisë së Covid-2019. Rasti i parë i 2 (SARS-CoV-2), u konfirmuan për herë të parë dhe në territorin shqiptar në mars 2019. Rritja e rasteve të infektive ditore, të shtrimeve në spital dhe kalimi mbi 5 mijë raste aktive me COVID -19 në vend, pasqyruan rëndësinë e forcimit të KSHP gjatë pandemisë. Për të parandaluar apo për të vonuar kolapsin në sistemin shëndetësor, u rrit numri i shtretërve në shërbimin e kujdesit intensiv, numri i punonjësve shëndetësor, blerja dhe shpërndarja e testeve të shpejta si dhe blerja e respiratorëve. Që nga fillimet e pandemisë në vendin tonë e deri më sot, numri i testeve është trefishuar si pasojë e një pune të konsiderueshme nga të gjitha strukturat dhe profesionistët që kontribuojnë për arritjen dhe zgjerimin e objektivave të testimit. Hetimi epidemiologjik kryhet dhe raportohet nëpërmjet sistemit elektronik SISI, i cili është një sistem që mat hetimin epidemiologjik sipas triadës person, kohë dhe vend. Gjithashtu, u realizua përshtatja e 4 struktura spitalore të dedikuara për trajtimin e pacientëve të infektuar që kërkojnë hospitalizim. Në varësi të shifrave apo të nevojës së popullatës, këto struktura u aktivizuan për t'ju përgjigjur nevojave të pacientëve me COVID-19 për trajtim spitalor të specializuar. Menaxhimi i sistemit spitalor në periudhën e pandemisë ka si qëllim marrjen e masave efektive dhe ruajtjen e vazhdimësisë së shërbimeve spitalore, ofrimin e shërbimeve bazuar në protokollin mjekësor COVID-19, adaptimin e shpejtë dhe përshtatjen e shërbimeve ndaj kërkesave të reja, përdorimin me eficiencë të burimeve njerëzore, si dhe krijimin e ambientit të sigurt spitalor për profesionistët e shëndetit. Fuqizimin e rolit të Mjekut të Përgjithshëm dhe të Familjes, Mjekut Specialist të QSH dhe Infermierit në KSHP në diagnostikim dhe ndjekje të pacientëve me COVID-19 dhe pacientëve të tjerë kronikë, nëpërmjet platformave digjitale ose nëpërmjet vizitave në banesë dhe ofrimin e konsultave on-line për pacientët kronikë në gjendje të stabilizuar. Pavarësisht masave të tilla, sistemi shëndetësor nuk ka arritur të garantojë ndihmë dhe shërbime gjithëpërfshirëse për qytetarët dhe rreziku për kolaps është bërë gjithnjë e më e evidente dhe i paparashikueshëm. Mosvlerësimi i rëndësisë KSHP në këtë moment pandemik mund të jetë një gabim në favor të kolapsit të shpejtë të sistemit shëndetësor përballë rritjes së rasteve të COVID-19 në vend. Kujdesi Shëndetësor Parësor dhe ndryshimet në hartimin dhe zbatimin e stimulit të programeve të tij gjatë pandemisë mund të jetë një alternativë e fuqishme. KSHP përfaqëson një burim strategjik në arsenalin e kufizuar të mjeteve në dispozicion për të luftuar COVID-19.

Fjalët kyçe: Kujdesi Shëndetësor parësor, pandemi, COVID-19, Shërbime mjekësore

LABORATORY FINDINGS IN THE DIAGNOSIS AND PROGNOSIS OF PATIENTS WITH COVID-19

Venemin Gega¹, Armelda Teta, Elona Dybeli, Entela Drizaj, Gjergji Doka, Haris Mema, Rezarta Stena

¹ University of Elbasan "Aleksandër Xhuvani", Faculty of Technical Medical Sciences

E Mail/ mini.gega@live.com

ABSTRACT

COVID-19 is a disease caused by coronavirus infection known as SARS-CoV-2. The virus has been transmitted among humans and has spread rapidly since it was first discovered in China in late 2019. Due to the worldwide spread of COVID-19, the World Health Organization declared that the outbreak was a global pandemic on Mars of 2020. Routine laboratory tests such as hemograms + leukocyte formulas, coagulation tests, inflammation tests, and biochemical tests are used to assess the patient's progress and clinical condition. The aim of this study is to investigate the changes and prognostic potential of routine blood tests in a group of patients with COVID-19. In this study, data were collected for 100 patients confirmed with Covid-19, from December 2020 to March 2021 in the city of Elbasan. Cases were confirmed Covid-19 positive by RT-PCR technique and by CT thorax. Epidemiological, demographic, clinical, and laboratory data were then analyzed for each patient. Out of 100 patients included in the study, 37 were female and 63 were male. Patients with Covid-19 had changes in hemograms and leukocyte count, with low lymphocyte counts, hemoglobin, and high leukocyte counts, neutrophils. In coagulation tests, high values of D-dimer, Fibrinogen, were observed. Increased values of ALT, AST, Total Bilirubin, LDH, and low Albumin levels were observed in routine biochemical tests. Increased levels of ERS, Ferritin, CRP, and Procalcitonin were observed in markers of inflammation. This study identified some changes in blood cell populations and in the values of routine laboratory tests in patients with COVID-19. These laboratory tests are useful for the performance of patients with COVID -19.

Keywords: COVID-19, diagnosis, patient, prognosis, study.

GJETJET LABORATORIKE NË DIAGNOZËN DHE PROGNOZËN E PACIENTËVE ME COVID-19

Venemin Gega¹, Armelda Teta, Elona Dybeli, Entela Drizaj, Gjergji Doka, Haris Mema, Rezarta Stena

¹Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

E Mail/ mini.gega@live.com

ABSTRAKT

COVID-19 është një sëmundje që shkaktohet nga infeksioni me koronavirus i njohur si SARS-CoV-2. Ky virus transmetohet midis njerëzve dhe është përhapur me shpejtësi që kur u zbulua fillimisht në Kinë në fund të vitit 2019. Për shkak të përhapjes në të gjithë botën të COVID-19, Organizata Botërore e Shëndetësisë deklaroi se shpërthimi ishte një pandemi globale në Mars të vitit 2020. Testet laboratorike rutinë si hemograma + formula leukocitare, testet e koagulimit, testet e inflamacionit dhe testet biokimike, janë përdorur për të vlerësuar ecurinë dhe gjendjen klinike të pacientit. Qëllimi i këtij studimi është të hetojë ndryshimet dhe potencialin prognostik të testeve rutinë të gjakut në një grup pacientësh me COVID-19. Në këtë studim, u mbledhën të dhëna për 100 pacientë të konfirmuar me Covid-19, nga Dhjetori 2020 deri në Mars 2021 në qytetin e Elbasanit. Rastet u konfirmuan Covid-19 pozitiv me anë të teknikës RT-PCR dhe me anë të CT toraksit. Më pas për çdo pacient u analizuan të dhënat epidemiologjike, demografike, klinike dhe laboratorike. Nga 100 pacientë të përfshirë në studim, femra rezultuan 37 ndërsa meshkuj 63. Pacientët me Covid-19 rezultuan me ndryshime në hemogramë dhe formulë leukocitare, me vlera të ulëta të Limfociteve, Hemoglobinës, dhe vlera të larta të Leukociteve, Neutrofileve. Në testet e koagulimit, u vërejtën vlera të larta të D-dimerit, Fibrinogjenit. Në testet rutinë biokimike u vërejtën vlera të rritura të ALT, AST, Bilirubinë Totale, LDH, dhe nivele të ulëta të Albuminës. Në markuesit e inflamacionit u vërejtën nivele të rritura të ERS, Ferritinës, CRP dhe Prokalcitoninës. Ky studim evidentoi disa ndryshime në popullatat e qelizave të gjakut dhe në vlerat e testeve laboratorike rutinë të pacientët me COVID-19. Këto teste laboratorike janë të dobishme për ecurinë e pacientëve me COVID -19.

Fjalë Kyçe: COVID-19, diagnozë, pacient, prognozë, studim.

THE IMPORTANCE OF INCLUDING PHARMACOVIGILANCE MODULES IN NURSING EDUCATION

¹ Mitilda Gugu¹, Armelda Teta¹

¹ University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani”, Faculty of Technical Medical Sciences

E Mail/ mitilda.gugu@uniel.edu.al

ABSTRACT

Studies have shown that approximately 5% of all acute hospitalizations originated from ADRs. Underreporting is a global problem and reporting rates in Albania are low compared to those in developed countries. Nurses are important members of the healthcare unit who administer medications, monitor them, and provide drug information to the patients at the bedside. They note the signs and symptoms of the patients and perform an increasingly important task in the detection of suspected ADRs. Most nursing students enter clinical practice immediately after graduation and are required to administer, and/or monitor drugs daily. To perform these responsibilities effectively nurses should acquire a minimum set of pharmacovigilance competencies before they graduate. This study aims to raise the awareness of the importance of teaching pharmacovigilance among nursing academics in higher education and to underline the urgent need to update the current nursing undergraduate curricula with pharmacovigilance modules. We investigated the pharmacovigilance knowledge perception and practices of nurses to identify if there is any need for educational intervention to promote pharmacovigilance and ADR reporting. A web-based questionnaire was carried out containing 28 questions divided over four sections between 29 April and 05 May 2021. 35 Nurses responded the questionnaire. 66 % of nurses gave correct responses regarding the definition of pharmacovigilance and 78% of them were aware of the authority responsible for the monitoring and the reporting of ADRs. 80% of nurses agreed that ADR reporting is a professional obligation for them. Among the participants, 60% have experienced ADRs in patients, but only 25% have ever reported ADR to the pharmacovigilance center. Unfortunately, only 5% of nurses have been trained for reporting adverse reactions. But, 97% of healthcare professionals agreed that reporting of ADR is necessary and 92.1% were of the view that pharmacovigilance should be taught in detail to healthcare professional. Our study shows that nurses had better attitude scores, but a poor knowledge and practice score at baseline. To possess the knowledge and an adequate set of pharmacovigilance competencies nurses should be trained on the subject. Unfortunately, there is insufficient information about teaching in this field and the pharmacology that is being taught is focused on studying the effects of drugs in the body with less coverage on safety concerns. No standard exists for teaching PV at universities, so a core curriculum needs to be developed to teach important aspects of PV to students. They must be taught the basics of pharmacovigilance and drug safety during their diploma, undergraduate and postgraduate courses. Nursing education administrators should update their curricula in the fields of pharmacovigilance. Increasing the knowledge of recognition of ADRs by nurses will increase the quality of pharmacotherapy and vigilance towards unexpected ADRs and the avoid ability of ADRs. Elements of the WHO PV core curriculum for university teaching can be integrated into existing courses but can be used as a stand-alone program.

Keywords: Education, Pharmacovigilance, Nurse, Curricula.

RËNDËSIA E PËRFSHIRJES SË MODULEVE TË FARMAKOVIGJILENCËS NË EDUKIMIN INFERMIEROR

¹ Mitilda Gugu, Armelda Teta¹

¹ Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

E Mail/ mitilda.gugu@uniel.edu.al

ABSTRAKT

Studimet tregojnë se afërsisht 5% e të gjithë shtrimeve akute në spitale kanë origjinën nga efektet anësore të padëshiruara. Nën raportimi është një problem global dhe normat e raportimit në Shqipëri janë të ulëta në krahasim me ato në vendet e zhvilluara. Infermierët janë pjesë e rëndësishme e kujdesit shëndetësor dhe janë përgjegjës për administrimin monitorimin e barnave, dhe dhënien e informacionit pacientit. Ata venë re shenjat dhe simptomat e pacientëve dhe kryejnë një detyrë të rëndësishme në zbulimin e efekteve të padëshiruara. Shumica e studentëve të infermierisë filojnë praktikën klinike menjëherë pas diplomimit dhe u kërkohet të administrojnë, dhe/ose të monitorojnë barnat çdo ditë. Për të kryer këto përgjegjësi në mënyrë efektive, infermierët duhet të përftojnë kompetenca mbi farmakovigjilencën para se të diplomohen. Ky studim synon të rrisë ndërgjegjësimin për rëndësinë e mësimdhënies së farmakovigjilencës në arsimin e lartë Infermieror dhe të nënvizojë nevojën urgjente për të përditësuar kurrikulën aktuale Universitare të Infermierisë me module mbi farmakovigjilencën. U investiguan njohuritë, perceptimet dhe praktikat e infermierëve mbi farmakovigjilencën për të identifikuar nevojën për ndërhyrje në edukimin e tyre me qëllim promovimin e farmakovigjilencës dhe raportimin e efekteve të padëshiruara. Pyetësi i shpërndarë në periudhën 29 Prill – 5 Maj 2021 përmban 28 pyetje gjithsej, të ndara në katër seksione. Në studim morën pjesë 35 infermierë gjithsej. 66 % e infermierëve dhanë përgjigje të sakta në lidhje me përkufizimin e farmakovigjilencës dhe 78 % e tyre ishin në dijeni të autoritetit përgjegjës për monitorimin dhe raportimin e efekteve anësore. 80% e infermierëve ranë dakord që raportimi është një detyrim profesional për ta. Midis pjesëmarrësve, 60% kanë venë re efekte të padëshiruara në pacientë, por vetëm 25% e tyre kanë raportuar në qendrën e farmakovigjilencës. Vetëm 5% e infermierëve janë trajnuar për raportimin e reaksioneve negative. Por, 97% e tyre ranë dakord se raportimi është i nevojshëm dhe 92.1% ishin të mendimit se farmakovigjilencia duhet t'u mësohet në detaje profesionistëve të kujdesit shëndetësor. Studimi ynë tregon se infermierët kishin rezultate më të mira në lidhje me perceptimin, por rezultate të dobëta të njohurive dhe praktikave. Për të zotëruar njohuritë dhe kompetenca në lidhje me farmakovigjilencën, infermierët duhet të trajnohen mbi këtë temë. Fatkeqësisht, nuk ka informacion të mjaftueshëm në lidhje me mësimin në këtë fushë dhe farmakologjia që mësohet është e përqendruar në studimin e efekteve të ilaçeve në trup dhe nuk mbulon profilin e sigurisë së tyre. Nuk ekziston asnjë standard për mësimin e farmakovigjilencës në universitete, kështu që duhet të zhvillohen kurrikulat për t'u mësuar studentëve aspekte të rëndësishme të saj. Atyre duhet tu mësohen bazat e farmakovigjilencës dhe sigurisë së barnave gjatë edukimit universitar dhe pasuniversitar. Administratorët e arsimit infermieror duhet të përditësojnë kurrikulën e tyre në fushat e farmakovigjilencës. Rritja e njohurive nga infermierët do të rrisë cilësinë e farmakoterapisë dhe vigjilencën ndaj efekteve të padëshiruara të papritura dhe shmangien e tyre. Elementet e kurrikulës bazë të OBSH-së për mësimdhënien universitare mund të integrohen në kurset ekzistuese, por mund të përdoren si një program më vete.

Fjalët kyce. Edukim, Farmakovigjilence, Infermier, Kurrikula

ASSESSMENT OF KNOWLEDGE OF NURSING STAFF IN CARE FOR PRESSURE ULCER

¹Emirjona Kiçaj, ¹Rudina Cercizaj, ¹Rezarta Lalo, ²Emiljana Cora, ²Dritan Cora, ¹Stiliana Brokaj, ¹Saemira Durmishi, ¹Juljana Xhindoli

¹*Department of Health care, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë*

²*Primary Health Service, Vlore*

E Mail/ ekicaj@yahoo.it

ABSTRACT

Pressure ulcer is a localized damage to the skin, muscles and / or tissues caused by pressure, friction or pressure mainly on the bony outgrowths. Pressure ulcer are persistent problems in the health care system and produce a significant burden on patients, relatives and healthcare staff. Aim of the study was the assessment of nursing knowledge, perceptions and practices in terms of pressure ulcer, in order to clearly define the training needs of nursing staff. Specific objectives: Assess the knowledge of nurses based on the ward where they works; Evaluation of knowledge dissemination of nurses based on educational level: Bachelor level, Professional Master level, Scientific Master level; Evaluation of knowledge dissemination of nurses based on work experience: 0-5 years of work, 5-10 years of work, over 10 years of work; Defining perceptions and key practices of nursing staff in case of pressure ulcers. This study was conducted in the Regional Hospital of Fier and Vlora, where the nursing staff of pathology, intensive care and emergency services participated. A self-administered questionnaire was used to conduct this study to evaluate knowledge among pressure ulcer care. Statistical analysis was performed through SPSS 17 format. The average age of the study participants was 38.5 years. Only 44.4% of nurses reported having had direct experience in caring for patients with pressure ulcer. 18.6% of nurses were classified as nurses with a good level of knowledge in terms of pressure ulcer. 51.9% of nurses think that they can prevent most of the factors that influence the formation of pressure ulcer but only 29.6% of nurses see the prevention of pressure ulcer as one of its tasks when providing health care. The level of education and the type of service where the nursing staff works is seen as an important factor that affects the knowledge of the nurse and necessarily the adequate care provided by the nurse to patients with or at risk for the formation of pressure ulcer.

Keywords: pressure ulcer, nursing, knowledge.

VLERËSIMI I NJOHURIVE TË STAFI INFERMIEROR NË KUJDESIN PËR PLAGËT NGA DEKUBITUSET

¹Emirjona Kiçaj, ¹Rudina Cercizaj, ¹Rezarta Lalo, ²Emiljana Cora, ²Dritan Cora, ¹Stiliana Brokaj, ¹Saemira Durmishi, ¹Juljana Xhindoli

¹Departamenti i Kujdesit Shëndetësor, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti “Ismail Qemali”
Vlorë

²Shërbimi Shëndetësor Parësor Vlorë

E Mail/ ekicaj@yahoo.it

ABSTRAKT

Dekubitusi është dëmtim i lokalizuar i lëkurës, muskujve dhe / ose indeve që shkaktohet nga shtypja, fërkimet apo nga presioni kryesisht në daljet kockore (Nursing Clinical Practice Guideline, 2001). Dekubituset janë probleme të vazhdueshme në sistemin e kujdesit shëndetësor dhe prodhojnë një barrë të konsiderueshme për pacientët, të afërmit dhe personelin shëndetësor. Qëllimi i studimit ishte vlerësimi i njohurive, perceptimeve dhe praktikave infermiere në drejtim të dekubituseve, në mënyrë që të përcaktohen qartë nevojat për trajnim të personelit infermieror. Objektivat specifike: Vlerësimi i njohurive të infermierëve në bazë të pavionit ku ai punon; Vlerësimi i shpërndarjes së njohurive të infermierëve në bazë të nivelit arsimor: niveli Bachelor, niveli Master Profesional, niveli Master Shkencor; Vlerësimi i shpërndarjes së njohurive të infermierëve në bazë të eksperiencës së punës: 0-5 vite punë, 5-10 vite punë, mbi 10 vjet punë; Përcaktimi i perceptimeve dhe praktikave kryesore të personelit infermieror në rast të dekubituseve. Ky studim u zhvillua në Spitalin Rajonal të Fierit dhe Vlorës, ku morën pjesë personeli infermieror i shërbimeve patologji, terapi intensive dhe urgjencë. Për realizimin e këtij studimi është përdorur një pyetesor i vetadministruar. Analiza statistikore është realizuar nëpërmjet formatit SPSS 17. Moshë mesatare e pjesëmarrësve në studim ishte 38.5 vjeç. Vetëm 44.4% e infermierëve referuan se kishin patur eksperiencë të drejtpërdrejta në kujdesjet ndaj pacientëve me dekubitus. 18.6% e infermierëve u klasifikuan si infermierë me nivel të mirë njohurish në drejtim të dekubituseve. 51.9% e infermiereve mendojnë se mund të parandalojnë shumicën e faktorëve që ndikojnë në formimin e dekubituseve por vetëm 29.6% e infermierëve e shikojnë parandalimin e dekubituseve si një nga detyrat e tij gjatë ofrimit të përkujdesjeve shëndetësore. Niveli arsimor dhe Lloji i shërbimit ku personeli infermieror punon shikohet si një faktor i rëndësishëm që ndikon në njohuritë e infermierit dhe detyrimisht në kujdesjet adekuate që ofron infermieri ndaj pacientëve me dekubituse apo me rrezik për formimin e dekubituseve.

Fjalët Kyçe: dekubitus, infermier, njohuri.

HOME BASED CARE NEED ASSESSMENT STUDY IN DIBER AND FIER REGIONS

Cristina Vladu¹, Veronika Duci², Fabian Cenko³, Sajmira Adëraj⁴, Altina Peshkatari⁵

¹ Center for Communities Policies ² University of Tirana; ³ University “Lady of Good Counsel”, ^{4,5} Health for All Project

E Mail/cvladu2002@yahoo.com; veronika.duci@unitir.edu.al; fabiancenko@gmail.com

ABSTRACT

Albania follows the demographic trends of the Member States of the European Union, its population registering a continuous increase in life expectancy as well as a continuous increase of the percentage of the elderly population (persons over 65 years old). An additional factor is related to the quite high emigration rates for young age-groups, which leave behind their parents. According to INSTAT data, the proportion of population over 65 years old has increased from 11% to 15.2% during the last 10 years, showing a growing need for home based health care services. These services are a necessity for other vulnerable groups as well, e.g. people with disabilities and normally should be provided by primary health care (PHC) facilities. The main objective of this study was to assess the needs for home-based medical services (HBMS) to be provided by PHC personnel in urban and rural areas. The specific objectives related to defining singular conditions influencing the type of services such as: (i) group of population mostly in need, (ii) type of health services, (iii) factors facilitating and/or hampering implementation of HBMS, and (iv) features of the health personnel involved as per their skills, resources, regulatory frame etc. Qualitative research methodology was used focusing on the data collection instruments: focus group discussions and in-depth interview with key informants. The information was gathered from all key stakeholders, directly involved in providing/receiving HBMS, such as different categories of health personnel (physicians and nurses), community subgroups (chronic/elderly patients and their caregivers), and administrators of Health Centres, representatives of local social services and associations that defend the rights of different categories of chronic patients. Data showed a growing need for home care services of the dependent population; to date, only specific services were provided at home for patients, usually based on emergency or need, besides mother and child home visits, which were planned. There were no clear eligibility criteria about when and to what extent home based health care services can be provided, nor there did any clear reporting requirements, which makes almost impossible to document the benefit produce from home based health services. Human resources were scarce as compared with the tasks they had: both medical doctors and nurses are confronted with rather high workload, in both rural and urban settings. Some of the health personnel wasn't aware of the recent changes in the Basic Package of Services, others raised concerns for their implementation. Institutional fragmentation was present, generating more effort from the population in need to access the needed services. Horizontal integration as well as vertical integration were generally not practiced yet in services' delivery. The study highlighted the openness for such intersectoral cooperation. Increasing the nurse's capacity through the building of new skills (i.e. case management), enlarging the scope of their tasks, increasing their number at community level were identified as potential first steps. Any improvement related to HBMS might require a broader entry point health reforming in PHC in order to ensure sustainable and high efficiency results.

Keywords: home based health care services, integrated social and health services, elderly, primary health care, family nursing.

VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR SHËRBIM SHËNDETËSOR NË BANESË NË ZONËN E DIBRËS DHE FIERIT

Cristina Vladu¹, Veronika Duci², Fabian Cenko³, Sajmira Adëraj⁴, Altina Peshkatari⁵

¹ Qendra për Politika të Komunitetit; ² Universiteti i Tiranës; ³ Universiteti “Zoja e Këshillit të Mirë”, ^{4,5} Health for All Project

E Mail/cvladu2002@yahoo.com; veronika.duci@unitir.edu.al; fabiancenko@gmail.com

ABSTRAKT

Gjatë viteve të fundit Shqipëria ndjek të njëjtat prirje demografike të vendeve anëtare të Bashkimit Evropian, me një rritje të jetëgjatësisë si dhe të popullsisë së moshuar (mbi 65 vjeç). Një faktor tjetër është emigrimi i grupeve të reja të popullsisë, të cilët lënë pas prindërit e tyre. Sipas INSTAT, popullsia mbi 65 vjeç është rritur nga 11% në 15.2% gjatë 10 viteve të fundit, duke treguar një rritje të nevojës për shërbime shëndetësore në banesë. Këto shërbime janë një domosdoshmëri edhe për grupe të tjera vulnerable, si p.sh. për personat me nevoja të veçanta dhe normalisht duhet të ofrohen nga shërbimi i kujdesit shëndetësor parësor. Objektivi i studimit ishte vlerësimi i nevoja për shërbime shëndetësore në banesë në zonat urbane dhe rurale. Objektivat specifike lidheshin me përcaktimin e kushteve që ndikojnë këto shërbime si: (i) grupet e popullsisë më në nevojë, (ii) lloji i shërbimeve shëndetësore, (iii) faktorët që lehtësojnë ose pengojnë zbatimin e shërbimit shëndetësor në banesë dhe (iv) karakteristikat e personelit shëndetësor për nga aftësitë e tyre, burimet, kuadri rregullator etj. U përdor një metodologji cilësore e mbledhjes së të dhënave, duke përdorur instrumente si diskutimi në grupe të fokusuara dhe intervista të thelluara me aktorë kyç. Të dhënat janë mbledhur nga të gjithë aktorët kyç të përfshirë drejtpërdrejt në ofrimin/marrjen e shërbimit shëndetësor në banesë, si kategoritë e ndryshme të personelit shëndetësor (mjekë/e dhe infermierë/e), grupe komunitare (pacientë kronikë/të moshuar dhe përkujdesësit e tyre) dhe administratorët e Qendrave Shëndetësore, përfaqësues të shërbimeve sociale vendore dhe shoqata që mbrojnë të drejtat e pacientëve kronikë. Të dhënat treguan se vetëm shërbime specifike ofroheshin në banesë për pacientët, zakonisht bazuar në nevoja emergjente. Përjashtim këtu ishte shërbimi i nënës dhe fëmijës, i cili ishte i planifikuar. Nuk kishte kritere të qarta të për kur dhe në ç’masë mund të ofrohen shërbime shëndetësore në banesë, as kërkesa të qarta raportimi, diçka që e bën të pamundur dokumentimin e përfitimit nga shërbimet shëndetësore të ofruara në banesë. Burimet njerëzore ishin të pakta krahasuar me detyrat që u ngarkoheshin: si mjekët ashtu dhe infermierët kishin një ngarkesë pune të lartë. Një pjesë e personelit shëndetësor nuk kishte dijeni për ndryshimet e fundit në Paketën Bazë të Shërbimeve, u pa shqetësim për implementimin e saj. Fragmentimi institucional i shërbimeve shëndetësore ishte i pranishëm, duke kërkuar më shumë përpjekje nga grupet në nevojë për të aksesuar shërbimet e nevojshme. Integrimi horizontal si dhe vertikal nuk ishin praktikë në ofrimin e shërbimeve; megjithatë, studimi nxorri në pah predispozitën pozitive ndaj bashkëpunimit ndërsektorial. Ngritja e kapaciteteve të infermiereve (menaxhim i rastit), zgjerimi i hapësirës së detyrave të tyre, rritja e numrit të tyre në nivel komunitar u identifikuan si hapat e parë. Burimet njerëzore ishin të kufizuara në raport me detyrat që u ngarkoheshin: si mjekët/et dhe infermierët/et përballeshin me një ngarkesë të lartë pune, në zonat urbane dhe rurale. Çdo përmirësim lidhur me shërbimet shëndetësore në banesë kërkon një pikë hyrjeje më të gjerë në kujdesin shëndetësor parësor në mënyrë që të sigurohen rezultate të qendrueshme dhe me eficiencë të lartë.

Fjalët Kyçe: shërbime shëndetësore në banesë, shërbime të integruara shëndetësore dhe shoqërore, të moshuar, kujdes shëndetësor parësor, infermieri në familje.

THE ROLE OF THE NURSE AND ASSISTANCE DURING THE PANDEMIC

Saemira Durmishi, Emirjona Kicaj, Rudina Cercizi

Faculty of Health, University of Vlora, Albania

E Mail/ saemira2@gmail.com

ABSTRACT

The nursing profession is constantly evolving and its role in the function of the community has changed in the last few years. The Law on the Order of the Nurse and the Deontological Code of the Nurse have played a very important role in this change. The nurse is only in terms of his training has as responsible for the administration of medication at the right points, but this is only the first which is important to deal with patients. The description of the therapy is the duty of the doctor and the administration of the therapy is the duty of the nurse: The profession of nurses and the great weight they have in the health system is already indisputable. This is evident not only in the figures, but also in the ratio between patients and those who circulate, reporting that it often passes from those created to midwives, patients and families. to function can not move forward, so attention and care should be increased for this profession During the pandemic the role of the nurse has been in the spotlight, where they seem life-threatening, they face illness and often face problem situations. Aim of investigation was to evaluate the role of the nurse in the time of the pandemic as a condition and therapy to improve the situation. In the online interview conducted with 42 nurses of health centers in Vlora, nurses at the family doctor, emergency room and vaccination centers. 95% were female nurses and 5% male nurses, of whom 45% had >10 years of work experience, 22% 5-10 years, and 33% <5 years of work. In terms of education, 56% had Bachelor's degrees, 28% Professional Master, 9% Scientific Master and only 7% of nurses were with medical high school. Regarding the level of stress during the procedures, all respondents report that at the beginning of the pandemic the stress was 100% and now there are low levels, this also as a result of vaccination of citizens and staff. 100% of nurses have strictly observed protective measures, hand washing, use of disinfectants and 77% think that the mask has affected their protection. 72% of nurses have passed Covid and 80% report that their family members have also passed. 68% of these nurses assisted at home with Covid patients while 32% were only in health centers part of the therapy. According to the nurses, during the monitoring of the pandemic situation, only 20% were hospitalized and 80% were treated at home. About 82% think that the situation will improve as a result of vaccinations, while 18% do not believe in vaccines. 70% of nurses support restrictive measures while 30% disagree with them. There are some problems related to the provision of the necessary tools to face the situation, the indiscriminate use of antibiotics by citizens and the level of salaries of nurses where 90% express dissatisfaction.

Keywords: Pandemic, therapy, stress.

ROLI I INFERMIERIT DHE NDIHMA GJATË PANDEMISË

Saemira Durmishi, Emirjona Kicaj, Rudina Cercizi

Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës, Shqipëri

E Mail/ saemira2@gmail.com

ABSTRAKT

Profesioni i infermierit është në zhvillim të pandërprerë dhe roli i tij në funksion të komunitetit ka pësuar një ndryshim të dukshëm vitet e fundit. Për këtë ndryshim një rol shumë të madh ka luajtur ligji për Urdhrin e Infermierit si dhe Kodi Deontologjik i infermierit. Infermieri është përgjegjës për sa i përket formimit të tij dhe ka si detyrim të administrojë medikamentin në mënyrën e duhur, por kjo është vetëm pika e parë e përgjegjësive të infermierit pasi e rëndësishme për infermierin është edhe kujdesi ndaj pacientit pas administrimit të medikamentit. Përshkrimi i terapisë është detyrë e mjekut dhe administrimi i terapisë është detyrë e infermierit. Profesioni i infermierëve dhe pesha e madhe që ata kanë në sistemin shëndetësor është tashmë e padiskutueshme. Kjo duket jo vetëm tek shifrat, por dhe tek raporti që krijohet midis pacientit dhe sistemit shëndetësor, vlerësimi për të cilin shpesh herë kalon nga raporti që krijohet midis infermierëve, pacientëve dhe familjarëve. Çdo lloj reforme e ndërmarrë, në rast se ky raport nuk do të funksionojë nuk mund të shkojë përpara, ndaj vëmendja dhe kujdesi duhet të jetë në rritje për këtë profesion. Gjatë pandemisë roli i infermierit ka qenë në qendër të vëmendjes, ku duke rrezikuar jetën, ata përballuan sëmundjen dhe shpesh përballen me situata të vështira. Qëllimi ishte të vlerësohet roli i infermierit në kohën e pandemisë si kusht dhe domosdoshmëri për përmirësimin e situatës. Në intervistën e kryer online me 42 infermierë të qendrave shëndetësore në Vlorë kryesisht infermiere pranë mjekut të familjes, urgjencës dhe qendrave të vaksinimit. 95% ishin infermiere femra dhe 5 % infermier meshkuj, nga të cilët 45% kishin >10 vite përvojë pune, 22% 5-10 vjet, dhe 33% <5 vjet punë. Përsa i përket arsimit 56% kishin diplomë Bachelor, 28% Master Profesional, 9% Master Shkencor dhe vetëm 7% e infermierëve ishin me shkollën e mesme mjekësore. Përsa i përket nivelit të stresit gjatë kryerjes së procedurave të gjithë të intervistuarit referojnë se në fillim të pandemisë stresi ishte 100% kurse tani ka nivele të ulta, kjo edhe si rezultat i vaksinimit të qytetarëve dhe vetë personelit. 100% e infermierëve kanë respektuar rreptësisht masat mbrojtëse, larjen e duarve, përdorimin e desifektanteve dhe 77% mendojnë se maska ka ndikuar në mbrojtjen e tyre. 72% e infermierëve e kanë kaluar Covid kurse 80 % referojnë se e kanë kaluar dhe familjaret e tyre. 68% e këtyre infermierëve kanë asistuar në shtëpi të pacientët me Covid kurse 32 % kanë qenë vetëm në qendra shëndetësore pjesë e terapisë. Sipas infermierëve gjatë ndjekjes së situatës së pandemisë vetëm 20% janë shtruar në spital kurse 80% janë mjekuar në shtëpi. Rreth 82% mendojnë se situata do të vij duke u përmirësuar si pasojë e vaksinimeve, kurse 18% nuk besojnë te vaksina. 70% e infermierëve mbështesin masat kufizuese kurse 30 % nuk janë dakort me to. Sipas infermierëve ka disa problematika lidhur me paisjen me mjetet e nevojshme për perballimin e situatës, me përdorimin pa kriter të antibiotikëve nga ana e qytetarëve pa rekomandimin e mjekut, si dhe me nivelin e pagave të infermiereve ku 90% shprehin pakënaqësi.

Fjalë kyçe: Pandemi, terapi, stres.

POST COVID-19 PATIENT REHABILITATION

Enkeleda Sinaj¹, Vjollca Ndreu¹

¹*Faculty of Technical Medical Sciences, University of Medicine Tirana*

E Mail/ sinaj@hotmail.it

ABSTRACT

Two years after the onset of the COVID-19 pandemic in Wuhan, many points remain unclear about the origin of the virus, the pathogenetic mechanisms, the immune system response, and the long-term consequences of injury after infection. Scientific studies are confirming the suspicions that COVID-19 can also cause significant damage to the musculoskeletal respiratory system and the conjunctival sphere. A review of the scientific literature shows that rehabilitation has satisfactory effects on accelerating and recovering post-COVID damage to the respiratory tract, motor, and conjunctival sphere. Rehabilitation is teamwork that requires the cooperation of many professional figures such as pulmonologists, physiatrists, physiotherapists, psychologists, and nutritionists. Respiratory rehabilitation is a personalized therapeutic process for each patient with the aim of draining tracheobronchial secretions, improving pulmonary capacity, and alveolar recruitment. Motor rehabilitation aims to manage pain and inflammation, improve muscle strength and endurance, and regain bodily balance. Conjunctival rehabilitation is very important especially in geriatric patients and aims to reduce anxiety and depression and reorient the patient in time and space. The consequences caused by COVID-19 infection are numerous even after discharge from the hospital. Rehabilitation has satisfactory effects on the recovery of the patient's autonomy and his return to the activities of daily life.

Keywords: Respiratory rehabilitation, motor rebalancing, reorientation and coordination in time and space.

REHABILITIMI I PACIENTIT POST COVID-19

Enkeleda Sinaj¹, Vjollca Ndreu¹

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë

E Mail/ sinaj@hotmail.it

ABSTRAKT

Dy vjet nga fillimi i pandemisë COVID-19 në Wuhan, ende mbeten shumë pika të paqarta në lidhje me origjinën e virusit, mekanizmat patogjenetikë, reagimin e sistemit imunitar dhe pasojat afatgjata të dëmtimit pas infeksionit. Studimet shkencore, po konfirmojnë dyshimet se COVID-19 mund të shkaktojë edhe dëmtime të rëndësishme në aparatën respirator muskuloskeletikë dhe në sferën konjuktive. Rishikimi i literaturës shkencore tregon se rehabilitimi ka efekte të kënaqshme në përshpejtimin e rikuperimit dhe dëmeve post COVID në aparatën e frymëmarrjes, në motorik dhe sferën konjuktivale. Rehabilitimi është një punë ekipore që kërkon bashkëpunimin e shumë figurave profesionale si pneumologu, fiziatru, fizioterapisti, psikologu dhe nutricionisti. Rehabilitimi respirator është një proces terapeutik i personalizuar për çdo pacient me qëllim drenimin e sekrecioneve trakeobronkiale, përmirësimin e kapaciteteve pulmonare dhe rekrutimin alveolar. Rehabilitim i motorikës ka si qëllim menaxhimin e dhimbjes dhe inflamacionit, përmirësimin e forcës dhe rezistencës muskulare, rifitimin e ekuilibrit trupor. Rehabilitimi konjuktival është shumë i rëndësishëm sidomos në pacientët geriatric dhe ka si qëllim uljen e ankthit dhe depresionit dhe riorientimin e pacientit në kohë dhe hapësirë. Pasojat e shkaktuara nga infeksioni COVID-19 janë të shumta edhe pas daljes nga spitali. Rehabilitimi ka efekte të kënaqshme në rikuperimin e autonomisë së pacientit dhe rikthimin e tij në aktivitetet e jetës së përditshme.

Fjalë kyçe: Rehabilitim respirator, riekuilibrim i motorikës, riorientim dhe koordinim në kohë dhe hapësirë.

ROLES AND FUNCTIONS OF PRIMARY HEALTH CARE NURSES IN RESPONSE TO NATIONAL HEALTH AGENDA

¹ Sajmira Aderaj ², Greet Van Malderen, ³ Mieke Deschodt

¹ SDC Health for All project, ²Institute of Nursing Science, Basel, Switzerland;

³Department of Public Health & Primary Care, KU Leuven & Competence Center of Nursing, University Hospitals Leuven, Belgium

E Mail/ sajmira.aderaj@hap.org.al;

greet.vanmalderen@unibas.ch; mieke.deschodt@kuleuven.be

ABSTRACT

The nursing profession of Primary Health Care (PHC) in Albania needs to be strengthened to address the health challenges in the country, especially the increasing burden of disease related to non-communicable diseases and the health care needs for the elderly. The objective of this study is to gain an overview of the current roles and activities of nurses working in PHC settings - Health Centers (HC) and Health Posts (HP) and to explore the current needs in terms of role development in response to the prevailing disease burden at the national level. The key tool used to guide the discussion on the role, skills, and competencies of nurses in various settings in PHC is the Basic Package of Services (BPS) in PHC. Secondary data obtained in 2017 from the document analysis, was supplemented, and compared with primary data collected in HCs in the Fier and Diber region during 2019. *Quantitative data* was obtained using a self-reporting questionnaire. A representative sample of 12 HCs and HPs was selected based on the size of the area covered, composition of the teams (mono and multidisciplinary) and location (rural and urban centers). Data on the delivery of key services described in the (BPS) in PHC were obtained from 157 nurses. *Qualitative data* was obtained during *focus group* discussion with a convenience sample of 12 PHC nurses from HCs and HPs who completed the survey questionnaire as well as 3 FDs to validate the quantitative survey data on the delivery of services as per the BSP. Further qualitative data was obtained from *individual interviews* with representatives of the MoHSP, Order of Physicians and Order of Nurses. Overall, in all service domain of the BPS the accurate completion of documents was reported as the most conducted activity. The activities nurses report feeling less competent in mostly involve more complex nursing activities and skills, requiring clinical reasoning and health promotion and prevention activities. The roles of nurses in PHC in Albania remain varied, with a clear distinction between the role in HCs and HPs. Nurses in HCs perform a more limited range of services outlined in the BPS in PHC and home interventions are rarely done. Nurses in HPs have a broader scope of practice, but these clinical nursing services are basic. Role descriptions are not always clear to the nurses themselves. There is a clear underperformance of nurses regarding the following services: health education and health promotion services, preventative, chronic disease management services and nursing care in the home. To tailor PHC services to the prevailing burden of disease, roles and responsibilities of PHC nurses, need to be redefined and nurses need to acquire and be able to use the necessary competencies and skills to work confidently to a high standard in an extended role. Such a role is perfectly possible within the current legal framework in Albania, supported by the PHC Strategy 2020- 2025 and BPS in PHC. New nursing profiles should include a substantial de facto role expansion for PHC nurses who require substantial capacity building and to adapt the professional regulation within Health Center such as personalized job description and raising feasible monitoring indicators.

Keywords: primary health care, role and functions of family nurse, non-communicable diseases.

VLERËSIMI I ROLEVE DHE FUNKSIONEVE TË INFERMIERËVE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR NË SHQIPËRI NË PËRGJIGJE TË AXHENDËS KOMBËTARE SHËNDETËSORE

¹ **Sajmira Aderaj**, ² **Greet Van Malderen**, ³ **Mieke Deschodt**

¹ *SDC Health for All project*, ² *Institute of Nursing Science, Basel, Switzerland*;

³ *Department of Public Health & Primary Care, KU Leuven & Competence Center of Nursing, University Hospitals Leuven, Belgium*

E Mail/ sajmira.aderaj@hap.org.al

ABSTRAKT

Profesioni i infermierit të Kujdesit Parësor Shëndetësor (KSHP) në Shqipëri duhet të fuqizohet me qëllim adresimin e sfidave shëndetësore në vend, veçanërisht barrën në rritje të patologjive që lidhen me sëmundjet jo të transmetueshme dhe nevojat e kujdesit shëndetësor të të moshuarve. Objektivi i studimit është të sigurojë një pamje të roleve aktuale dhe aktiviteteve të infermierëve që punojnë në mjediset e KSHP - Qendrat Shëndetësore (QSH) dhe Ambulanca dhe të eksplorojë nevojat aktuale në drejtim të zhvillimit të roleve në përgjigje të barrës mbizotëruese të sëmundjeve në nivel kombëtar. Mjeti kyç i përdorur në këtë studim për të drejtuar diskutimin mbi rolet, aftësitë dhe kompetencat e infermierëve në mjediset të ndryshme në KSHP është Paketa Bazë e Shërbimeve (PBSH) në KSHP. Të dhënat dytësore të marra në vitin 2017 nga analiza e dokumenteve, u plotësuan dhe u krahasuan me të dhënat primare të mbledhura në QSH në qarkun e Fierit dhe Dibrës gjatë vitit 2019. Të dhënat sasiore u morën duke përdorur një pyetësor vetë-raportues. Një kampion përfaqësues prej 12 QSH dhe Ambulanca u zgjodh bazuar në madhësinë e zonës së mbulimit, përbërjes së ekipeve dhe vendndodhjes urbane dhe rurale. Të dhënat për ofrimin e shërbimeve kyçe në PBSH në KSHP janë marrë nga 157 infermierë. Të dhënat cilësore u morën gjatë diskutimit në fokus grup me një kampion prej 12 infermierësh të KSHP-së nga QSH-të dhe Ambulanca dhe 3 mjekë familje për të vërtetuar të dhënat sasiore të studimit mbi ofrimin e shërbimeve sipas PBSH. Të dhëna cilësore janë marrë edhe nga intervistat individuale me përfaqësues të MSHMS, UIM dhe UISH. Në të gjitha fushat e shërbimit të PBSH, plotësimi i dokumenteve u raportua si aktiviteti më i kryer. Infermierët raportojnë se ndihen më pak kompetentë, në aktivitete dhe aftësi më komplekse infermiore, që kërkojnë arsyetim klinik dhe aktivitete të promovimit dhe parandalimit. Ka dallim të qartë midis rolit të infermierit në QSH dhe Ambulanca. Infermierët në QSH kryejnë një gamë më të kufizuar shërbimesh të përshkruara në PBSH të KSHP dhe vizitat në banesë bëhen rrallë. Infermierët në Ambulanca kanë fushë më të gjerë të praktikës infermiore, por këto shërbime janë bazike. Përshkrimet e detyrave të punës nuk janë të qarta për vetë infermierët dhe vërehet një nën-performancë në lidhje me: shërbimet e edukimit dhe promovimit shëndetësor; shërbimet parandaluese, menaxhimit të sëmundjeve kronike dhe kujdesi infermior në shtëpi. Për të përshtatur shërbimet e KSHP me barrën mbizotëruese të sëmundjes, rolet dhe përgjegjësitë e infermierëve të KSHP-së, duhet të ripërcaktohen dhe infermierët të aftësohen për të qenë në gjendje të përdorin kompetencat e nevojshme për të punuar me koefidencë dhe me standard të lartë në një rol më të avancuar. Një rol i tillë është krejtësisht i mundur brenda kuadrit ligjor aktual në Shqipëri, mbështetur nga Strategjia e KSHP 2020-2025 dhe PBSH në KSHP. Profilët e reja të infermierit duhet të përfshijnë një zgjerim thelbësor de facto të rolit të infermierit në KSHP të cilët kërkojnë ngritje të konsiderueshme kapacitetesh dhe përshtatje të rregullores profesionale brenda QSH, përfshirë përshkrimin e personalizuar të detyrave të punës dhe ngritjen e treguesve të monitorimit.

Fjalë kyçe: kujdesi parësor shëndetësor, roli dhe funksionet e infermierit të familjes, sëmundjet jo ngjitëse.

EVALUATION OF NURSING KNOWLEDGE ON ENVIRONMENTAL POLLUTION ON THE OCCURRENCE OF NON-COMMUNICABLE DISEASES

Paula Malaj¹, Evis Alushi²

¹*Msc Student, Faculty of Health, University of Vlore "Ismail Qemali"*

²*Department of Nursing, Faculty of Health, University of Vlore "Ismail Qemali"*

E Mail/ paola.malaj18@gmail.com

ABSTRACT

The environment has always directly conditioned the status of human health. Since the second half of the 19th century, with the industrial revolution, environmental pollution has taken on an increasingly important role in determining many of the diseases that today have the greatest impact on the population: the so-called chronic diseases. The nursing role is essential in preventing non-communicable diseases caused by environmental pollution. The purpose was to identify the impact of environmental pollution on the health of the population and to understand the role that the nurse has in the health of the population. Evidence of nursing knowledge and nursing students on the effects of environmental pollutants on non-communicable diseases. This is a cross-sectional study conducted during July-August 2021 at the Vlora Regional Hospital and the Faculty of Public Health by completing an online questionnaire with 60 participants (22 were nurses working in different wards and 38 nursing students). Most nurses did not have sufficient knowledge of non-communicable diseases caused by environmental pollution. Most of the nurses and nursing students participating in the study are in the age group of 20-40 years. All participants were informed and thought at the same time that nowadays we have an increase in pollution levels. Almost half of the participants thought that in Albania there is an institution for measuring the levels of environmental pollution. Most respondents were informed that pollution affects the occurrence of non-communicable diseases. Almost all nurses were not trained to prevent non-communicable diseases caused by environmental pollution. The nurses and nursing students who participated in the study stated that they had little knowledge about pollution and diseases caused by environmental pollution. It is recommended to conduct training programs by specific institutions. To be different literature in the university and pre-university curriculum on the impact of environmental pollution on health and the role of nursing. To create special postgraduate courses to increase not only the knowledge of nurses but also their skills in disease prevention and management transmissible. Prioritize the role of nurses in preventing non-communicable diseases. Carry out studies to see the levels of environmental pollution from specific pollutants and the impact on health.

Keywords: Environmental pollution, non-communicable diseases, risk factors, role of nurse, air pollution, water pollution, prevention methods.

VLERËSIMI I NJOHURIVE INFERMIERORE MBI ROLIN E NDOTJES MJEDISORE MBI SËMUNDJET JO TË TRANSMETUESHME DHE PARANDALIMIN E TYRE

Paula Malaj¹, Evis Alushi²

¹*Msc Student, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”*

²*Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”*

E Mail/ paola.malaj18@gmail.com

ABSTRACT

Mjedisi ka kushtëzuar gjithmonë në mënyrë të drejtpërdrejtë statusin e shëndetit të njeriut. Prej gjysmës së dytë të shekullit të 19-të, me revolucionin industrial, ndotja e mjedisit ka marrë një rol gjithnjë e më të rëndësishëm në përcaktimin e shumë prej sëmundjeve që sot kanë ndikimin më të madh mbi popullsinë: të ashtuquajturat sëmundje kronike. Roli infermieror është thelbësor në parandalimin e sëmundjeve jo të transmetueshme që shkaktohen nga ndotja mjedisore. Qëllimi ishte evidentimi i ndikimit të ndotjes së mjedisit mbi shëndetin e popullatës si dhe të kuptojmë rolin që ka infermieri ka në shëndetin e popullatës. Evidentimi i njohurive infermierore dhe të studentëve të infermierisë mbi efektet e ndotësve të mjedisit në sëmundjet jo të transemtueshme. Ky është një studim cross-seksional që u krye gjatë Korrik - Gusht 2021 në spitalin Rajonal Vlorë dhe në Fakultetin e Shëndetit Publik duke plotësuar pyetësorin online me 60 pjesëmarrës (22 ishin infermierë që punonin në pavione të ndryshme dhe 38 studentë infermierie). Shumica e infermierëve nuk kishin njohuri mjaftueshëm për sëmundjet jo të transmetueshme që shkaktohen nga ndotja mjedisore. Shumica e infermierëve dhe studentëve të infermierisë pjesëmarrës në studim janë të grupmoshës nga 20-40 vjeç. Të gjithë pjesëmarrësit ishin të informuar dhe mendonin njëkohësisht se në ditët e sotme kemi një rritje të niveleve të ndotjes. Pothuajse gjysma e pjesëmarrësve mendonin se në Shqipëri ka institucion për matjen e niveleve të ndotjes mjedisore. Shumica e të anketuarëve ishin të informuar se ndotja ndikon në shfaqjen e sëmundjeve jo të transmetueshme. Pothuajse të gjithë infermierët nuk janë trajnuar për ta parandaluar sëmundjet jo të transmetueshme të shkaktuara nga ndotja mjedisore. Infermierët dhe studentët e infermierisë që morën pjesë në studim deklaruan se njohuritë e tyre ishin pak të mira, në lidhje me ndotjen dhe sëmundjet që shkaktohen nga ndotja mjedisore. Rekomandohet kryerja e programeve trajnuese nga institucione specifike. Të jenë te literatura të ndryshme në planin mësimor universitar e parauniversitar mbi ndikimin e ndotjes së mjedisit në shëndet dhe rolin infermieror. Të krijohen kurse të vecanta pasuniversitare për të rritur jo vetëm njohuritë e infermierëve por dhe aftësitë e tyre në parandalimin e menaxhimin e sëmundjeve jo të transmetueshme. T'i jepet përparësi rolit të infermierëve në parandalimin e sëmundjeve jo të transmetueshme. Të kryhen studime për të parë nivelet e ndotjes së mjedisit nga ndotës specifik dhe ndikimin në shëndet.

Fjalë kyçe: Ndotja mjedisore, sëmundjet jo të transmetueshme, faktorët e riskut, roli i infermierit, ndotja e ajrit, ndotja e ujit, metodat e parandalimit.

HOW AND HOW MUCH DOES STRESS AFFECT PERSONS WITH COVID-19?

Blenora Kapaj¹, Glodiana Sinanaj²

¹*Msc Student, Faculty of Health, University of Vlore "Ismail Qemali"*

²*Research Centre of Public Health, Faculty of Health, University of Vlore "Ismail Qemali"*

E Mail/ blenora.kapaj@gmail.com

ABSTRACT

Covid-19 is an infectious disease caused by a newly discovered coronavirus. The best way to prevent and slow down the transmission of Covid-19 virus is to properly inform and take protective measures in life insurance. The objective was to assess the impact of stress on Covid-19 patients, and the impact of stress association with the Covid-19 pandemic on their lives, in order to improve stress management and eliminate complications. The study is of transversal-prospective-descriptive-quantitative type. The study included people who have been or are infected with Covid-19. Data collection was done through a self-administered online questionnaire for all age groups over 18 years, which was adapted from the review of various questionnaires and studies on the impact of stress on patients with Covid-19. The questionnaire was distributed online to many persons who had passed Covid-19 or were passing it and this population consisted of 305 persons. Data collection was done through a self-administered questionnaire which was adapted from the review of studies on Covid-19. Data were analyzed based on individuals' perceptions about stress and its impact on Covid-19. The study data showed that 59.6% of those affected had the disease with mild symptoms. Most people say that they spent the period of infection at home (82.4%). One of the factors that has greatly influenced the increase in stress levels has been isolation during quarantine, 41.3% said they were very stressed during isolation. The high impact of the pandemic on the economy is one of the other important factors in the level of stress (47.2%). We see that having a family member infected with Covid-19 was more stressful than being infected by 50.5%. The high percentage of stress came as a result of fear of the consequences of Covid-19. We also note that 73.9% of study participants think that the vaccine increases their protection and safety. The results obtained from the study highlighted the impact of stress on the quality of life of people with Covid-19. Covid-19 as a new and previously unknown pathology causes stress in patients which worsens the patient's condition. For this reason, a great professional health commitment is required from doctors, nurses, but also from the media in providing accurate information on the treatment and management of stress.

Keywords: coronavirus, Covid-19, stress, impact, management.

SI DHE SA NDIKON STRESI NE PERSONAT ME COVID-19?

Blenora Kapaj¹, Glodiana Sinanaj²

¹Msc Student, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”

²Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës
“Ismail Qemali”

E Mail/ blenora.kapaj@gmail.com

ABSTRAKT

Covid-19 është një sëmundje infektive e shkaktuar nga një koronavirus i sapo zbuluar. Mënyra më e mirë për të parandaluar dhe ngadalësuar transmetimin e virusit Covid-19 është informimi i duhur dhe marrja e masave mbrojtëse në sigurimin e jetës. Objektivi ishte vlerësimi i ndikimit të stresit në pacientët me Covid-19, dhe ndikimi i lidhjes së stresit me pandeminë e Covid-19 në jetën e tyre, në mënyrë që të përmirësohet menaxhimi i stresit dhe të eliminohen komplikacionet. Studimi është i tipit transversal-prospektiv-deskriptiv-kuantitativ. Studimi përfshiu personat që kanë qenë ose janë të infektuar me Covid-19. Mbledhja e të dhënave u bë nëpërmjet një pyetësoi të vetadministruar të aplikuar online për të gjitha grupmoshat mbi 18 vjeç, i cili u përshtat nga rishikimi i pyetësorëve dhe studimeve të ndryshme për ndikimin e stresit në pacientët me Covid-19. Pyetësoi u shpërnda online në shumë persona të cilët kishin kaluar Covid-19 ose ishin duke kaluar atë dhe kjo popullatë përbëhej nga 305 persona. Mbledhja e të dhënave u bë nëpërmjet pyetësorit të vetadministruar i cili u përshtat nga rishikimi i studimeve mbi Covid-19. Të dhënat u analizuan në bazë të perceptimeve të personave në lidhje me stresin dhe ndikimin e tij në Covid-19. Nga të dhënat e studimit u evidentua se 59.6 % e të prekurve e kanë kaluar sëmundjen me simptoma të lehta. Shumica e personave shprehen se periudhën e infektimit e kanë kaluar në shtëpi (82.4%). Një ndër faktorët që ka ndikuar shumë në rritjen e nivelit të stresit ka qenë izolimi gjatë karantinës, 41.3% u shprehën se ishin shumë të stresuar gjatë izolimit. Ndikimi i lartë i pandemisë në ekonomi përbën një nga faktorët e tjerë të rëndësishëm në nivelin e stresit (47.2%). Shohim se të paturit e një familjari të infektuar me Covid-19 ishte më shumë stresuese sesa të qenit vet i infektuar pra 50.5%. Përqindja e lartë e stresit vinte si pasojë e frikës nga pasojat e COVID-19. Gjithashtu vëmë re se 73.9% e pjesëmarrësve në studim mendojnë se vaksina rrit mbrojtjen dhe sigurinë e tyre. Rezultatet e përfuara nga studimi evidentuan ndikimin e stresit në cilësinë e jetës së personave me Covid-19. Covid-19 si një patologji e re dhe e pa njohur më parë shkakton stres te pacientët që përkeqëson gjëndjen e pacientit. Për këtë arsye kërkohet një përkushtim i madh profesional shëndetësor nga mjekët, infermierët, por edhe nga mediat në ofrimin e informacionit të saktë për trajtimin dhe menaxhimin e stresit.

Fjalë kyçe: koronavirus, Covid-19, stres, ndikim, menaxhim.

PERCEPTIONS OF NURSING STUDENTS TOWARDS THEIR PROFESSION

¹ Rudina Cercizaj, ¹Emirjona Kiçaj, ¹Rezarta Lalo, ¹Stiliana Brokaj, ¹Saemira Durmishi, ¹ Juljana Xhindoli, ²Neritan Qirici

¹*Department of Health care, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë*

²*Vlora Regional Hospital*

E Mail/ rudina_2005@hotmail.com

ABSTRACT

Nursing is a profession without borders, which makes you see the world differently. And as every day, touches a life, someone's life touches ours. This is actually the profession of the nurse, which can be said without fear that it constitutes an art in itself. It often happens to the nurse to go home and say: I saved a life. Aim of the study was to describe how motivated students are who pursue studies in the field of Nursing by highlighting the factors that have influenced the choice and continuity of studies in this profession. Objective was to describe how motivated first-year and third-year students are. Specific objectives: To describe the factors that have influenced the choice of the Nursing branch; Describe how motivated the first year students are in pursuing their studies; Describe how these motivations change over time and if there is a change this happens towards the improvement or deterioration of motivation; Describe the internal factors that affect the maintenance or not of motivation by nursing students; To describe the external factors related to the way of organizing the learning process that affect the maintenance or not of the motivation of the nursing students; Evaluation of knowledge dissemination of nurses based on educational level: Bachelor level, Professional Master level, Scientific Master level; Evaluation of knowledge dissemination of nurses based on work experience: 0-5 years of work, 5-10 years of work, over 10 years of work; Defining perceptions and key practices of nursing staff in case of pressure ulcers. This study was conducted through the use of a self-administered questionnaire with first year students and third year students. The instrument used for this study is a simple self-administered questionnaire which consists of three parts. Data collection was performed during the period April - May 2020. The questionnaire was randomly distributed in several hours of lecture, laboratory or internship of the curriculum of the Faculty of Public Health. Statistical analysis was performed using SPSS 17 format. This is a study conducted for the first time so complete in nursing students to get their opinions about the profession they have chosen. In general, students have made positive evaluations for the chosen profession. A main motivation that has pushed students to studying for nursing is the desire to help people in need. Students think that nursing work is a job with dignity. Students of two academic years have a desire to work directly with patients. There is a desire of students to continue postgraduate studies. Everyone appreciates the human side of the profession. Nursing students see the profession as a concrete implementation of medical orders. But (36%) of the third year subjects and (76%) of the first year subjects refer that the nurse is not an executor of orders.

Keywords: student nurse, nurse, profession.

PERCEPTIMET E STUDENTËVE TË INFERMIERISË NDAJ PROFESIONIT TË TYRE

¹ Rudina Cercizaj, ¹Emirjona Kiçaj, ¹Rezarta Lalo, ¹Stiliana Brokaj, ¹Saemira Durmishi, ¹Juljana Xhindoli, ²Neritan Qirici

¹Departamenti i Kujdesit Shëndetësor, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti “Ismail Qemali”
Vlorë

²Spitali Rajonal Vlorë

E Mail/ rudina_2005@hotmail.com

ABSTRAKT

Infermiera është një profesion pa kufij, i cili të bën ta shohësh botën ndryshe. Dhe teksa çdo ditë, prek një jetë, jeta e dikujt prek atë tonën. Ky është në të vërtetë profesioni i infermierit, i cili mund të thuhet pa frikë se përbën një art më vete. Shpesh infermierit i ndodh të shkojë në shtëpi, e të thotë: shpëtova një jetë. Qëllimi i studimit ishte të përshkruhet se sa të motivuar janë studentët të cilët ndjekin studimet në degën e Infermierisë duke nxjerë në pah faktorët që kanë ndikuar në zgjedhjen dhe vazhdimësinë e studimeve në këtë profesion. Objektivi i përgjithshëm të përshkruhet se sa të motivuar janë studentët e vitit të parë dhe ata të vitit të tretë. Objektivat specifik: Të përshkruhen faktorët që kanë ndikuar në zgjedhjen e degës së Infermierisë; Të përshkruhet sa të motivuar janë studentët e vitit të parë në ndjekjen e studimeve; Të përshkruhet sa ndryshojnë këto motivacione me kalimin e kohës dhe nëse ka ndryshim kjo ndodh drejt përmirësimit apo përkeqësimit të motivacionit; Të përshkruhen faktorët e brendshëm që ndikojnë në ruajtjen apo jo të motivacionit prej studentëve të infermierisë; Të përshkruhen faktorët e jashtëm që lidhen me mënyrën e organizmit të procesit mësimor që ndikojnë në ruajtjen apo jo të motivacionit prej studentëve të infermierisë. Ky studim është realizuar nëpërmjet përdorimit të një pyetësori të vetadministruar me studentët e vitit të parë dhe studentët e vitit të tretë. Instrumenti që u përdor për këtë studim është një pyetësor i thjeshtë i vetadministruar i cili përbëhet nga tri pjesë. Mbledhja e të dhënave është realizuar gjatë periudhës Prill – Maj 2020. Pyetësori u shpërnda në mënyrë të randomizuar në disa orë leksioni, laboratorit apo praktike të programit mësimor të Fakultetit të Shëndetit Publik. Analiza statistikore është realizuar nëpërmjet formatit SPSS 17. Ky është studim i realizuar për herë të parë kaq i plotë të studentët e infermierisë për të marrë opinionet e tyre në lidhje me profesionin që kanë zgjedhur. Në përgjithësi studentët kanë bërë vlerësime pozitive për profesionin e zgjedhur. Një motivim kryesor që ka shtyrë studentët për të studiuar për infermieri është dëshira për të ndihmuar njerëzit në nevojë. Studentët mendojnë se puna e infermierit është një punë me dinjitet. Te studentët e dy viteve akademike vihet re dëshira për të punuar drejtpërdrejt me pacientët. Vihet re një dëshirë e studentëve për të vazhduar studimet pas universitare. Të gjithë e vlerësojnë anën humane të profesionit. Studentët e infermierisë e shikojnë profesionin si një zbatim konkret të urdhërave mjekësorë. Por (36%) e subjekteve të vitit të tretë dhe (76%) e subjekteve të vitit të parë referojnë se infermieri nuk është zbatues urdhërash.

Fjalë kyçe: student infermier, infermieri, profesion.

ASSESSING THE KNOWLEDGE OF HEALTH CARE WORKERS ON RISK FACTORS AND PREVENTION OF NOSOCOMIAL INFECTIONS: LITERATURE REVIEW

¹ Jonida Çeloaliaj, ¹ Velide Pulomemoj

¹ Faculty of Nursing, "AAB College", Kosovo

E Mail/ jonida.celoaliaj@universitetiaab.com

ABSTRACT

Health care-related infections are infections acquired by patients during their stay in a hospital or other health care setting. Health-related infections are a major problem for patients and healthcare workers therefore their safety and prevention should be a top priority for healthcare systems and organizations. The objective was to review the literature regarding the assessment of health care workers' knowledge of risk factors and the prevention of nosocomial infections: a review of the literature. The articles included in the study were taken from 4 electronic databases Medline, PubMed, ELSEVIER and Cochrane Library. The articles included in the study belonged to the years from 2010-2021. Search terms included: knowledge, patient, health care workers, awareness, infection, control, prevention, and risk factors. In terms of language, only articles in English were included in the study. The realization of hand hygiene varied according to the category and professional experience. Obstacles to performing hand hygiene included the lack of hand hygiene agents (77%), sinks (30%), proper training (50%), and irritation and dryness (67%) caused by hand disinfectant. The analyzed studies emphasize that the prevention and control of nosocomial infections depends heavily on the rigorous application of preventive measures by health staff..

Keywords: knowledge, patient, health care worker, awareness, infection, control, prevention and risk factors.

VLERËSIMI I NJOHURIVE TË PUNONJËSVE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR MBI FAKTORËT E RREZIKUT DHE PARANDALIMIN E INFEKSIONEVE SPITALORE: RISHQYRTIM LITERATURE

¹ Jonida Çeloaliaj, ¹ Velide Pulomemoj

¹ Fakulteti i Infermierisë, " Kolegji AAB", Kosovë

E Mail/ jonida.celoaliaj@universitetiaab.com

ABSTRAKT

Infeksionet e lidhura me kujdesin shëndetësor janë infeksione të fituara nga pacientët gjatë qëndrimit të tyre në një spital ose në një mjedis tjetër të kujdesit shëndetësor. Infeksionet e lidhura me kujdesin shëndetësor janë një problem madhor për pacientët dhe punonjësit e kujdesit shëndetësor prandaj siguria dhe parandalimi i tyre duhet të jenë një përparësi kryesore për sistemet dhe organizatat e kujdesit shëndetësor. Objektivi ishte shqyrtimi i literaturës në lidhje me vlerësimin e njohurive të punonjësve të kujdesit shëndetësor mbi faktorët e rrezikut dhe parandalimin e infeksioneve spitalore: rishqyrtim literature. Artikujt e përfshirë në studim u morën nga 4 baza të dhënash elektronike Medline, PubMed, ELSEVIER dhe Cochrane Library. Artikujt e përfshirë në studim i përkisnin viteve nga 2010-2021. Termat e kërkimit përfshinin: njohuri, pacient, punonjës të kujdesit shëndetësor, vetëdije, infeksioni, kontrolli, parandalimi dhe faktorët e rrezikut. Përsa i përket gjuhës, në studim u përfshin vetëm artikujt në gjuhën angleze. Realizimi i higjienës së duarve ndryshonte sipas kategorisë dhe përvojës profesionale. Pengesat për kryerjen e higjienës së duarve përfshinin mungesën e agjentëve të higjienës së duarve (77%), lavamanët (30%), trajnimin e duhur (50%), dhe acarimin dhe thatësinë (67%) të shkaktuara nga dezinfektuesi i duarve. Studimet e analizuara theksojnë se parandalimi dhe kontrolli i infeksioneve spitalore varet shumë nga aplikimi rigoroz i masave parandaluese nga stafi shëndetësor.

Fjalë kyçe: njohuri, pacient, punonjës të kujdesit shëndetësor, vetëdije, infeksioni, kontrolli, parandalimi dhe faktorët e rrezikut.

JOB SATISFACTION AND MOTIVATION LEVELS AMONG NURSES WORKING IN PRIMARY HEALTH CARE CENTERS IN TIRANA AND PATOS

¹ Anxhela Luzi

¹ *Institute of Public Health and
Department of Public Health, University of Medicine, Tirane, Albania*

E Mail/ luziangela.al@gmail.com

ABSTRACT

The aim of this study is to determine job satisfaction and motivation levels of nurses working in Primary Health Care (PHC) Centers in Albania in urban/rural and suburban areas (HC Laprake, HC Petrele and HC Patos). In many Primary Health Care (PHC) settings, having nurses as full members of the PHC team is essential to meet the complex health and social needs of the populations. Literature shows that determining the level of job satisfaction and motivation of midwives/nurses in Primary Health Care are important factors to increase the quality of care and productivity in the health services. The study is a cross-sectional one, conducted in three primary health centers in Tirana and Patos Municipality, located in urban, rural and suburban areas in July 2021. All 97 nurses working in these HC were invited to participate, and only 78 responded. The tool is a questionnaire used in similar studies in assessing satisfaction and motivation of nurses in PHC in “Healthcare Employee Satisfaction Survey” *Turkey* (Report, 2010). The answers are categorized in a Likert Scale 1-6, with 1 totally disagree and 6 totally agree. The average score (from a scale from 1 to 6) on Job satisfaction of the nurses in three health centers is 5.35, the average score on Motivation is 4.54 and the average score on Commitment is 5.22. More than half of the nurses (52.6%) state that their salary does not meet their expectations. Almost all nurses participating in the study (92.3%) agree on the need for more trainings. More than half of the nurses interviewed (52.6%) doesn't feel safe about diseases and infections at the workplace. This study provides useful information for nurses, PHC centers managers at all levels and policymakers. The level of job satisfaction and commitment of the nurses on these three Health Centers is higher than the level of motivation, this due to the fact that factors of job motivation like “salary that doesn't meet employees' expectations”, “need for more trainings” and “not feeling safe about nosocomial disease” have the highest level of agreement.

Keywords: Primary Health Care; Job Satisfaction, Motivation and Commitment; Nursing staff; Internal and external motivators; Albania.

KËNAQËSIA NË PUNË DHE NIVELET E MOTIVIMIT MIDIS INFERMIERËVE QË PUNOJNË NË QENDRA TË KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR NË TIRANË DHE PATOS

¹ Anxhela Luzi

¹ *Instituti i Shëndetit Publik dhe
Departamenti i Shëndetit Publik, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë, Albania*

E Mail/ luziangela.al@gmail.com

ABSTRAKT

Qëllimi i këtij studimi është të përcaktojë kënaqësinë në punë dhe nivelet e motivimit të infermierëve që punojnë në Qendrat e Kujdesit Shëndetësor Parësor (KSHP) në Shqipëri në zonat urbane/rurale dhe periferike (QSH Laprakë, QSH Petrelë dhe QSH Patos). Në shumë mjedise të Kujdesit Shëndetësor Parësor (KSHP), të kesh infermierë si anëtarë të plotë të ekipit të KSHP-së është thelbësore për të përmbushur nevojat komplekse shëndetësore dhe sociale të popullatës. Literatura tregon se përcaktimi i nivelit të kënaqësisë në punë dhe motivimi i mamive/infermierëve në Kujdesin Shëndetësor Parësor janë faktorë të rëndësishëm për rritjen e cilësisë së kujdesit dhe produktivitetit në shërbimet shëndetësore. Studimi është ndërseksional, i kryer në tre qendra shëndetësore parësore në Tiranë dhe Bashkinë Patos, të vendosura në zonat urbane, rurale dhe periferike në korrik 2021. Të 97 infermierët që punojnë në këto QSH u ftuan të merrnin pjesë dhe vetëm 78 u përgjigjën. Mjeti është një pyetësor i përdorur në studime të ngjashme për vlerësimin e kënaqësisë dhe motivimit të infermierëve në KSHP në “Anketa e Kënaqësisë së Punonjësve të Kujdesit Shëndetësor” Turqi (Raport, 2010). Përgjigjet janë kategorizuar në një shkallë Likert 1-6, me 1 plotësisht kundër dhe 6 plotësisht dakord. Nota mesatare (nga një shkallë nga 1 në 6) për kënaqësinë në punë të infermierëve në tri qendra shëndetësore është 5.35, nota mesatare në motivim është 4.54 dhe rezultati mesatar në përkushtim është 5.22. Më shumë se gjysma e infermierëve (52.6%) deklarojnë se paga e tyre nuk i plotëson pritjet e tyre. Pothuajse të gjithë infermierët pjesëmarrës në studim (92.3%) bien dakord për nevojën për më shumë trajnime. Më shumë se gjysma e infermierëve të intervistuar (52.6%) nuk ndihen të sigurt për sëmundjet dhe infeksionet në vendin e punës. Ky studim ofron informacion të dobishëm për infermierët, drejtuesit e qendrave të KSHP në të gjitha nivelet dhe politikëbërësit. Niveli i kënaqësisë në punë dhe përkushtimi i infermierëve në këto tre Qendra Shëndetësore është më i lartë se niveli i motivimit, kjo për faktin se faktorë të motivimit të punës si "paga që nuk i plotëson pritshmëritë e punonjësve", "nevoja për më shumë trajnime" dhe "të mos ndjehesh i sigurt për sëmundjen spitalore" kanë nivelin më të lartë të pajtimit.

Fjalë kyçe: Kujdesi Shëndetësor Parësor; Kënaqësi në punë, motivim dhe përkushtim; Stafi infermior; Motivues të brendshëm dhe të jashtëm; Albania.

COLLEAGUE GROUP - EFFECTIVE TOOL FOR INCREASING THE ROLE OF FAMILY NURSE IN THE MANAGEMENT OF CHRONIC DISEASES IN PRIMARY HEALTH CARE

¹ Eljona Troka, Olieda Agalliu², Ermira Kadiu³, Kledian Deda⁴, Adriana Banaj⁵ Ehadu Mersini⁶

¹*Infermiere Qendra Shëndetësore Frakull*

²*Infermiere Qendra Shëndetësore Patos*

³*Mjeke e Përgjithshme, Qendra Shëndetësore Burrel*

⁴*Mjek i Përgjithshëm, Qendra Shëndetësore Frakull*

⁵*Mjeke e Përgjithshme, Qendra Shëndetësore Patos*

⁶*Specialiste e Cilësisë së Kujdesit Shëndetësor, SDC Health for All Project*

E Mail/ eljona.troka@yahoo.com

ABSTRACT

Increasing the role of the Family Nurse (FN) is one of the ways to improve quality in coping with the growing burden of chronic non-communicable diseases (CHD) of the Albanian population. Continuing education helps to train family nurses in fulfilling these tasks. Family nurses are part of the continuing education system for health professionals. The offer of continuing education activities for nurses in PHC remains deficient and their topic is not always related to aspects of nursing care in PHC. The Peer Group (PG) has been recognized as a continuing education approach in Albania since September 2015. The aim was to present the potential impacts of the PG on increasing the role of the FN and on the development of new nursing competencies including the nursing management of NCDs based on treatment protocols. Review of the experience of 21 Groups of Colleagues with Family Doctors (FD) and Family Nurses in the district of Fier and Dibër regarding the implementation of treatment protocols for the 5 most common NCDs (Diabetes, Hypertension, Dyslipidemia, Asthma, and Chronic Obstructive Pulmonary Disease) in PHC. Interviews and group discussions with FD and FN (MG members) regarding changes in FN practice as a result of MG. Review of treatment protocols in PHC for Diabetes, Hypertension, Dyslipidemia, Asthma, Chronic Obstructive Pulmonary Disease and identification of clinical instruments for use by IF in the implementation of treatment protocols. PG with Family Nurses and Family Doctors dedicated to the management of NCDs based on treatment protocols has driven changes in practice through the process of small group discussion among colleagues by identifying gaps in practice and reviewing evidence-based clinical approaches. Sharing experiences during PG meetings has helped family physicians and family nurses to improve patient care and has enabled clinical practice to be standardized among group members by identifying and agreeing on the implementation of clinical practice tools for family nurses. The PG is a promising form of implementing new FN practices and approaches related to chronic disease management when the training materials are a synthesis of evidence related to family medicine practice and provide the appropriate clinical practice tools for FD and FN.

Keywords: Family Nurse, management of chronic diseases, Group of Colleagues..

GRUPI I KOLEGËVE NJE MJET EFIÇENT PËR RITJEN E ROLIT TË INFERMIERES SË FAMILJES NË MENAXHIMIN E SËMUNDJEVE KRONIKE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR

¹ Eljona Troka, Olieda Agalliu², Ermira Kadiu³, Kledian Deda⁴, Adriana Banaj⁵ Ehadu Mersini⁶

¹Infermiere Qendra Shëndetësore Frakull

²Infermiere Qendra Shëndetësore Patos

³Mjeke e Përgjithshme, Qendra Shëndetësore Burrel

⁴Mjek i Përgjithshëm, Qendra Shëndetësore Frakull

⁵Mjeke e Përgjithshme, Qendra Shëndetësore Patos

⁶Specialiste e Cilësisë së Kujdesit Shëndetësor, SDC Health for All Project

E Mail/ eljona.troka@yahoo.com

ABSTRAKT

Rritja e rolit të Infermierit të Familjes (IF) është një ndër rrugët për përmirësimin e cilësisë në përballjen me barrën në rritje të sëmundjeve kronike jo të transmetueshme (SJT) të popullsisë shqiptare. Edukimi në vazhdim ndihmon në aftësimin e infermierëve të familjes në përmbushjen e këtyre detyrave. Infermierët e Familjes janë pjesë e sistemit të edukimit në vazhdim për profesionsitët e shëndetësisë. Oferta e aktiviteteve të edukimit në vazhdim për infermieret në KSHP mbetet e mangët dhe jo gjithmonë tematika e tyre është e lidhur me aspekte të kujdesit infermior në KSHP. Grupi i Kolegëve (GK) njihet si një përfaqëse e edukimit në vazhdim në Shqipëri që nga shtatori 2015. Qëllimi ishte prezantimi i ndikimeve të mundshme të GK në rritjen e rolit të IF dhe në zhvillimin e kompetencave të reja infermiore përfshirë menaxhimin infermior të SJT-ve bazuar në protokolle mjekimi. Rishikimi i eksperiencës së 21 Grupeve të Kolegëve me MF dhe Infermiere Familje në qarkun Fier dhe Dibër lidhur me zbatimin e protokolleve të mjekimit për 5 SJT (Diabeti, Hipertensioni, Dislipidemitë, Astma, Sëmundja Obstruktive Pulmonare Kronike) më të shpeshta në KSHP. Intervista dhe diskutimet në grup me MF dhe IF (anëtarë të GK) lidhur me ndryshimet në praktikën e IF si rezultat i GK. Rishikimi i protokolleve të mjekimit në KSHP për Diabetin, Hipertensionin, Dislipidemitë, Astmën, Sëmundjen Obstruktive Pulmonare kronike dhe identifikimi i instrumenteve klinike për përdorim nga IF në zbatimin e protokolleve të mjekimit. GK me Infermiere Familje dhe Mjekë Familje dedikuar menaxhimit të SJT bazuar në protokolle mjekimi ka nxitur ndryshimet në praktikë përmes procesit të diskutimit në grup të vogël ndërmjet kolegëve duke identifikuar boshllëqet në praktikë dhe rishikimin e përfaqësive klinike të bazuara në evidencë. Ndarja e eksperiencave gjatë takimeve të GK ka ndihmuar mjekët e familjes dhe infermieret e familjes për të përmirësuar kujdesin ndaj pacientit dhe ka mundësuar që praktika klinike të jetë e standardizuar ndërmjet anëtarëve të grupit duke identifikuar dhe dakortësuar për zbatim mjetet e praktikës klinike për infermieret e familjes. Grupi i Kolegëve është një formë premtuese për zbatimin e praktikave dhe përfaqësive të reja të IF lidhur me menaxhimin e sëmundjeve kronike kur materialet e trajnimit janë sintezë e evidencës së lidhur me praktikën e mjekësisë së familjes dhe ofrojnë mjetet e duhura të praktikës klinike për MF dhe IF.

Fjalë kyçe: Infermier i Familjes, menaxhimi i sëmundjeve kronike, Grupi i Kolegëve.

THE ROLE OF NURSE IN SROKE PREVENTION THROUGH HEALTH PROMOTION AND EDUCATION

Erald Çoçka¹, Muhamet Kadrija², Erikena Kasa³, Mbares Çela⁴

¹ *Infermier, ICU neurologji QSUT; Pedagog i jashtëm QSUT; DREJTUES I KSHI*

² *Infermier; Pedagog; Universiteti i Infermierisë Gjakovë*

³ *Specialiste e sektorit Infermieristik QSUT*

⁴ *Infermiere Spitali Villa Maria*

E Mail/ eraldcocka@gmail.com

ABSTRACT

We are used to talking about Nursing, to refer to the profession which deals directly with the patient after the disease has been installed in him, but in fact, the definition in the notion of Nursing is very deficient unfortunately and this not only to students but also beyond, I would dare to say with all my heart to the professionals who educate and teach the next generations, and more broadly, in the community, alleviates the patient's suffering by establishing nursing diagnoses, performing nursing interventions with better quality nursing care. Stroke, or stroke, is the disease that ranks third in terms of mortality and first in terms of immobility and physical disability. This study focuses on educating and sensitizing patients and the community about risk factors. The purpose of this study material was to be a genuine orienting and suggestive example of how Nurses through collaborations with each other, and studies manage to identify problems in the community and through the role as health educators and promoters to increase the quality of health and giving of care. Make a connection to how informed patients and their accompanying family members are about some of the risk factors that cause these pathologies and how willing they are to take action. The material has been worked with very interesting objectives, focused on identifying how some variables have a very serious impact on our health and community, especially in the so-called STROKE, and on the other hand the great importance of exercising the role of the nurse as educator and promoter in disease prevention, reduction of suffering and taking further measures. We also want to give a message that when working on scientific topics and specifically studies do not refer, for example: "according to a study in America", a study conducted by our colleagues in Albania in a hospital, a school, a research institution. Patients and their families have information about Stroke, but not to a satisfactory level. The 'Time is Brain' motto is endangered due to lack of information and education of the general population not recognizing the first clinical signs of Stroke Onset.

Keywords: Stroke, studime, statistika, Fast, HTA, studim, infermieri, edukim.

ROLI I INFERMIERIT NË PARANDALIMIN E STROKE NËPËRMJET PROMOVIMIT DHE EDUKIMIT SHËNDETËSOR

Erald Çoçka¹, Muhamet Kadrija², Erikena Kasa³, Mbares Çela⁴

¹ *Infermier, ICU neurologji QSUT; Pedagog i jashtëm QSUT; DREJTUES I KSHI*

² *Infermier; Pedagog; Universiteti i Infermierisë Gjakovë*

³ *Specialiste e sektorit Infermieristik QSUT*

⁴ *Infermiere Spitali Villa Maria*

E Mail/ eraldcocka@gmail.com

ABSTRAKT

Jemi mësuar që kur flasim për Infermierinë, ti referohemi profesionit i cili merret drejtpërdrejt me pacientin mbasi tek ai është instaluar sëmundja, por faktikisht përkufizimi në nocion i Infermierisë është shumë i mangët për fat të keq dhe kjo jo vetëm tek studentët por edhe me gjerë, do guxoja me plot gojë të thoja edhe tek profesionistët që edukojnë dhe mësojnë brezat e ardhshëm. Sipas ANA (American Nurse Association) dhe shumë institucioneve të tjera ndërkombëtare Infermiere është pranuar që Infermiera është profesioni që merret me promovimin e shëndetit, parandalimin e sëmundjes tek individit dhe më gjerë, në komunitet, zbut vuajtjet e pacientit duke vendosur diagnozat infermiore, realizuar ndërhyrjet infermiore me kujdesjet infermiore me cilësore. Stroke, ose goditja në tru është sëmundja e cila renditet e treta për sa i përket vdekshmërisë dhe e para për nga imobiliteti dhe paaftësia fizike. Ky studim në fokus ka edukimin dhe sensibilizimin e pacientëve dhe komunitetit në lidhje me faktorët e riskut. Qëllimi ishte që ky material-studim, të jetë një shembull i mirëfilltë orientues dhe sugjerues sesi Infermierët nëpërmjet bashkëpunimeve midis njëri-tjetrit, dhe studimeve të arrijnë të identifikojnë problemet në komunitet dhe nëpërmjet rolit si edukues dhe promovues të shëndetit të rrisin cilësinë e shëndetit dhe dhënien e kujdesjeve. Të realizojmë një lidhje sa të informuar janë pacientët dhe familjarët shoqëruar të tyre në lidhje me disa nga faktorët e riskut që shkaktojnë këto patologji dhe sa të gatshëm janë ata të marrin masa. Materiali është punuar me objektiva mjaft interesante, të përqendruar në evidentimin sesi disa ndryshore ndikojnë në mënyrë mjaft serioze në shëndetin tonë dhe komunitetit, vecanërisht në të ashtuquajturin STROKE, dhe nga ana tjetër rëndësinë e madhe të ushtrimit të rolit të infermierit si edukues dhe promovues në parandalimin e sëmundjes, reduktimin e vuajtjeve dhe marrjen e masave të mëtejshme. Gjithashtu duam të japim edhe një mesazh që kur punojmë tema shkencore dhe konkretisht studime mos referohemi psh: "sipas një studimi në Amerikë". Por tanimë: "sipas një studimi të realizuar nga kolegët tanë në Shqipëri në filan spital, filan shkollë, filan institucioni kërkimor-shkencor. Pacientët dhe familjarët e tyre kanë informacion rreth Stroke, por jo në një nivel të kënaqshëm. Motoja 'Time is Brain' rrezikon për shkak të mungesës së informacionit dhe edukimit të popullatës në përgjithësi duke mos i njohur shenjat e para klinike të fillimit të Stroke.

Fjalë kyçe: Stroke, hulumtime, statistika, Fast, HTA, studim, infermieri, edukim.

NURSING ROLE IN COVID-19 INFECTED PATIENTS WITH HIDDEN DIABETES

¹ Albana Sula, ¹Ida Taka, ¹Rajmonda Hida, ²Gentjana Plaku, ¹Blerina Bahiti

¹University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani”, Albania, Faculty of Technical Medical Sciences

² Qendra Shëndetësore Pajove

E Mail/albanasula_al@yahoo.com

ABSTRACT

Diabetes mellitus is a disease that is affecting more and more the world, not to mention the most developed countries. As a disease with global problems, it requires a maximum commitment from the medical staff, patients, family members, and society. The main role is timely prevention and treatment as it is a disease with very serious complications up to fatal cases for life. Highlighting and timely identification of clinical signs of diabetes mellitus, coming to the aid of these patients in order to ensure a better lifestyle. This study is of descriptive observational type, which consists in following a patient for a period of 4 months with Diabetes Mellitus after diagnosis with SARS-CoV-2 in outpatient and inpatient conditions. The patient was diagnosed with diabetes after being diagnosed with the SARS-Cov-2 virus of the patient which affected the outbreak of diabetes mellitus. The patient was intensively followed initially by the family members, the nurse and when the situation worsens the hospitalization and multidisciplinary follow-up with the relevant staff takes place. Thanks to the dedicated work of all staff today the patient are in good condition, in the continuity of treatments. Patient follow-up was performed under the supervision of a multidisciplinary team as it is a complex pathology, Infectionist, Endocrinologist, Pulmonologist, Psychologist, Cardiologist, and nursing care. Health centers must be equipped with qualified health staff and have all the necessary tools for the timely diagnosis and treatment of diabetes mellitus. Periodic check of glucose and screening of cases with diabetes, in order to reduce possible complications to it. Health education in the population. Lifestyle modification and psychological support to the patient. Using some natural methods thought to cure diabetes. Regular medical check-ups are recommended to prevent complications of diabetes mellitus.

Keywords: Diabetes mellitus, glucose, insulin, pancreas, SARS- CoV-2, types of diabetes, diabetes triad.

ROLI INFERMIEROR NË PACIENTËT E INFEKTUAR ME COVID -19 ME DIABET TË FSHEHTË

¹ Albana Sula, ¹Ida Taka, ¹Rajmonda Hida, ²Gentjana Plaku, ¹Blerina Bahiti

¹Universiteti i Elbasanit "Aleksandër Xhuvani", Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

²Pajove Health Center

E Mail/ albanasula_al@yahoo.com

ABSTRAKT

Diabeti mellitus është një sëmundje e cila po prek gjithnjë e më shumë botën duke mos veçuar as vendet më të zhvilluara. Si një sëmundje me problematikë globale kërkon një përkushtim maksimal nga stafi mjekësor, nga pacientët, nga familjarët dhe nga shoqëria. Roli kryesor është parandalimi dhe mjekimi në kohë pasi është një sëmundje me komplikacione tepër të rënda deri në raste fatale për jetën. Nxjerrja në pah dhe evidentimi në kohë i shenjave klinike të diabetit mellitus, ardhja në ndihmë ndaj këtyre pacientëve në mënyrë që ti sigurojmë një mënyrë jetese sa më të mirë. Ky studim është i tipit deskriptiv observues, i cili konsiston në ndjekjen e një pacienti për një periudhë 4- mujore me Diabet Mellitus pas diagnostikimit me SARS- CoV-2 në kushte ambulatorie e spitalore. Identifikimi i diabetit tek pacienti u konstatua në mënyrë rastësore pas diagnostikimit me virusin SARS-Cov-2 i pacientit që ndikoi në shpërthimin e diabetit mellitus. Pacienti u ndoq në mënyrë intensive fillimisht nga familjarët, infermierja dhe kur situata agravon bëhet shtrimi në spital dhe ndjekje multidisciplinare me stafin përkatës. Falë një pune të përkushtuar të gjithë stafit sot pacienti është në gjendje të mirë, në vazhdimësinë e mjekimeve. Ndjekja e pacientit është realizuar nën mbikqyrjen e një ekipi multidisciplinar duke qënë se është një patologji e ndërlikuar, Infeksionistit, Endokrinologut, Pneumologut, Psikologut, Kardiologut dhe kujdesit infermieror. Qëndrat shëndetësore duhet të jenë të pajisura me një staf shëndetësor të kualifikuar dhe të kenë të gjitha mjetet e nevojshme për diagnostifikimin dhe trajtimin në kohë të diabetit mellitus. Kontroll periodik i glukozës dhe depistimi i rasteve me diabet, në mënyrë që të ulë komplikacionet e mundshme ndaj tij. Edukimi shëndetësor në popullatë. Modifikimi i stilit të jetesës dhe mbështetja psikologjike ndaj pacientit. Përdorimi i disa metodave natyrale që mendohet se mjekojnë diabetin. Rekomandohen kontrole të rregullta mjekësore për parandalimin e komplikacioneve të diabetit mellitus.

Fjalë kyçe: Diabeti mellitus, glukozja, insulina, pankreasi, SARS- CoV-2, tipet e diabetit, triada e diabetit.

THROAT CULTURE ANALYSIS AND INCIDENCE OF UPPER RESPIRATORY INFECTIONS IN VLORA DISTRICT

¹Stiliana Brokaj

¹Department of Health care, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë

E Mail/ stela.brokaj@yahoo.com

ABSTRACT

This study aims to present in detail the epidemiology of upper respiratory tract infections and antibiotic resistance from accurate microbiological data. This is a retrospective study that included the analysis of respiratory tract infections in the population of Vlorë District in the period 2018-2019. Study data (socio-demographic, throat culture, antibiogram, and antibiotic resistance) were obtained from the registers of the Bacterial Laboratory of Public Health of Vlorë. Data analysis was performed through the statistical package SPSS version 20. About 7399 individuals are presented for throat culture laboratory analysis, 52% were women with positive throat culture. Dominated by pediatric age group 0-5 years (1376 individuals). For the 2018, the month with the highest percentage of a positive throat culture is November (11.1%) and for 2019 is March (11.3%) We see a high frequency of positivity of the bacterium *Streptococcus β-haemolyticus* gr. A in both years with 1429 positive individuals (19.3%). We notice a higher percentage of individuals living in city who have tested positive in the analysis of throat culture during the years 2018-2019 with a value of 4428 (59.8%) versus 2971 (40.2%) individuals living in villages. The most widely used antibiotic for throat infections from the results of antibiograms performed in the laboratory is Augmentin, followed by Amoxiclav, Amoxicillin, followed by the group of macrolides, and then fluoroquinolones. Statistically, significant correlation was identified between positive throat culture and residence, $p < 0.05$. It is recommended to conduct further studies to analyze the association of place of living and positive throat culture.

Keywords: Throat culture, infection, upper respiratory tract, incidence, Vlorë.

ANALIZA E KULTURËS SË FYTIT DHE INCIDENCA E INFEKSIONEVE TË TRAKTIT TË SIPËRM RESPIRATOR NË RRETHIN E VLORËS

¹Stiliana Brokaj

¹Departamenti i Kujdesit Shëndetësor, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti “Ismail Qemali”
Vlorë

E Mail/ stela.brokaj@yahoo.com

ABSTRAKT

Ky studim ka si qëllim të paraqes në mënyrë të detajuar epidemiologjinë e infeksioneve të traktit të sipërm respirator dhe antibiotiko-rezistencën nga të dhënat e sakta mikrobiologjike. Ky është një studim retrospektiv që përfshiu analizimin e infeksioneve të traktit respirator në popullatën e Rrethit të Vlorës në periudhën 2018-2019. Të dhënat e studimit (socio-demografike, kultura e fytit, antibiograma dhe antibiotiko-rezistenca) janë marrë nga rregjistrat e Laboratorit Bakterologjik të Shëndetit Publik të Vlorës. Analiza e të dhënave u realizua përmes paketës statistikore SPSS version 20. Rreth 7399 individë janë paraqitur në laborator për kulturë fyti, 52% kanë qenë femra me kulturë fyti pozitive. Dominon grupmosha pediatrike 0-5 vjec (1376 individë). Për vitin 2018, muaji që ka përqindjen më të lartë me kulturë pozitive fyti rezulton Nëntori (11.1%) kurse për vitin 2019 është muaji Mars (11.3%). Shohim një frekuencë të lartë të pozitivitetit të bakterit *Streptococcus β-haemolyticus gr. A* në të dy vitet me 1429 individë pozitiv (19.3%). Vërejmë një përqindje më të lartë të individëve me banim në qytet të cilët kanë rezultuar pozitiv në analizën e kulturës së fytit gjatë viteve 2018-2019 me një vlerë 4428 (59.8%) kundrejt 2971 (40.2%) individëve me banim në fshat. Antibiotiku më i përdorshëm për infeksionet e fytit nga rezultatet e antibiogramave të realizuara në laborator është Augmentina duke u pasuar me radhë nga Amoxiclav, Amoxicyllin, vijuar nga grupi i macrolidëve dhe më pas fluorochinololet. Lidhje sinjifikative statistikore u evidentua midis kulturës pozitive të fytit dhe vendbanimit, $p < 0.05$. Rekomandohet kryerja e studimeve të mëtejshme për analizimin e lidhjes së vendbanimit dhe kulturës pozitive të fytit.

Fjalë kyçe: Kultura e fytit, infeksion, trakti i sipërm respirator, incidenca, Vlorë.

CHALLENGES IN CONDUCTING NURSING RESEARCH DURING PANDEMIC- THE CASE OF THE RESEARCH CENTER OF PUBLIC HEALTH

¹Fatjona Kamberi, ²Migena Lutaj, ²Tefta Llambro

¹*Research Centre of Public Health, Faculty of Health, University “Ismail Qemali” Vlorë*

²*No 2 Health Centre, Vlorë*

E Mail/ fatjona.kamberi@univlora.edu.al

ABSTRACT

Evidence-based nursing is saving lives not only in pandemic situations. Wide-ranging nursing research plays a critical role in the health care system. To provide an overview of the published nursing research by authors of Research Centre of Public Health, Faculty of Health, University of Vlore, Albania between the 1st of March 2020 and of July 2021 an online search was conducted. Google Scholar and other databases were searched for COVID-19 related articles published. The words “nursing research” and, “research center of public health” in combination with COVID-19 were used to conduct the search. The analysis included both full papers and conference presentations. An equal number of 16 full papers and 16 conference presentations were identified. The topics were the lived experiences of nursing practitioners both in primary and hospital care, patients, families, and communities during pandemic. The most studied topic was mental health. A series of facilitators and advantages were identified as follows: increase of international cooperation among nursing researchers; publication in open access indexed journals without fees; increased citations and visibility of COVID-19 related study topics; increased presentations in international conferences due to online participation. The barriers and disadvantages included: limited access to certain target populations e.g. the elderly, the chronically ill, children, etc; limited topics due to physical limitations in data collection; participation in studies mainly of young populations and educated people who are good internet users; lack of publications in National Journals in the Albanian language readable by all health care professionals; lack of presentations in national conferences which leads to non-dissemination of scientific nursing research results to local stakeholders and lack of physical mobilities of research staff with influence in nursing research. Implications for nursing research are in relation to the improvement of the infrastructure and financial support for nursing research; capacity building and training of the healthcare professionals of all sectors, joint research projects, and publications among nurse academics and practitioners at the national and international levels.

Keywords: Research, nursing, challenges, pandemic, Research Centre of Public Health, Faculty of Health, University of Vlore, COVID-19.

SFIDAT NË KRYERJEN E KËRKIMIT INFERMIEROR GJATË PANDEMISË - RASTI I QENDRËS KËRKIMORE TË SHËNDETIT PUBLIK

¹Fatjona Kamberi, ²Migena Lutaj, ²Tefta Llambro

¹*Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë*

²*Qendra Shëndetësore Nr 2, Vlorë*

E Mail/ fatjona.kamberi@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Infermiera e bazuar në evidenca shpëton jetë jo vetëm në situata pandemike. Kërkimi i gjerë infermieror luan një rol kritik në sistemin e kujdesit shëndetësor. Për të dhënë një pasqyrë të kërkimeve infermiere të botuara nga autorë të Qendrës Kërkimore Shkencore të Shëndetit Publik, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës, Shqipëri u krye një kërkim në internet ndërmjet datës 1 mars 2020 dhe korrikut 2021. Google Scholar dhe bazat e tjera të të dhënave u kërkuan për artikuj të publikuar në lidhje me COVID-19. Fjalët "kërkim infermieror" dhe "qendra kërkimore e shëndetit publik" në kombinim me COVID-19 janë përdorur për të kryer kërkimin. Analiza përfshinte artikuj të plotë dhe prezantime në konferenca. U identifikuan një numër i barabartë prej 16 artikujsh dhe 16 prezantime në konferencë. Temat ishin përvojat e jetuara të infermierëve të praktikës si në kujdesin parësor ashtu edhe në atë spitalor, pacientët, familjet dhe komunitetet gjatë pandemisë. Tema më e studiuar ishte shëndeti mendor. Një sërë lehtësuesish dhe avantazhesh u identifikuan si vijon: rritja e bashkëpunimit ndërkombëtar ndërmjet studiuesve infermieror; publikimi në revista të indeksuara me akses të hapur pa tarifa; rritja e citimeve dhe dukshmërisë së temave studimore të lidhura me COVID-19; rritje të prezantimeve në konferenca ndërkombëtare për shkak të pjesëmarrjes online. Barrierat dhe disavantazhet përfshinin: akses të kufizuar në popullata të caktuara të synuara p.sh. të moshuarit, të sëmurët kronik, fëmijët, etj; kufizime në tematika për shkak të kufizimeve fizike në mbledhjen e të dhënave; pjesëmarrja në studime kryesisht të popullatës së re dhe njerëzve të arsimuar që janë përdorues të mirë të internetit; mungesa e botimeve në Revista Kombëtare në gjuhën shqipe të lexueshme nga të gjithë profesionistët e kujdesit shëndetësor; mungesa e prezantimeve në konferencat kombëtare që çon në mospërhapjen e rezultateve të kërkimit shkencor infermieror tek palët e interesuara lokale dhe mungesën e lëvizshmërisë fizike të personelit kërkimor me ndikim në kërkimin infermieror. Implikimet për kërkimin infermieror janë në lidhje me përmirësimin e infrastrukturës dhe mbështetjen financiare për kërkimin infermieror; ngritja e kapaciteteve dhe trajnimi i profesionistëve të kujdesit shëndetësor të të gjithë sektorëve, projekte të përbashkëta kërkimore dhe publikime ndërmjet akademikëve dhe infermierëve të praktikës në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Fjalë kyçe: Kërkim shkencor, infermieri, sfida, pandemi, Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës, COVID-19.

IMPACT OF COVID-19 ON HEALTHCARE AND DISEASE MANAGEMENT IN CHRONIC PATIENTS WITH HYPERTENSION

¹Erda Tozaj, ²Fatjona Kamberi

¹Vlora Regional Hospital, Albania

² Research Centre of Public Health, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë

E Mail/ erdatozaj@gmail.com

ABSTRACT

Hypertension or high blood pressure is a serious medical condition that significantly increases the risks of heart disease, brain, kidney, and other diseases. Keeping blood pressure under control is essential for maintaining good health and reducing the risk of non-communicable diseases. The COVID-19 pandemic has affected the management of any chronic disease adding to the difficulty for these patients, including hypertensive patients. The aim of the transversal study was to evaluate the impact of COVID-19 on routine care for patients with chronic hypertension. The study sample was 390 patients of health centers in the city of Vlora. The Patient Assessment of Care for Chronic Illness (PACIC) questionnaire was used for data collection during the period March - April 2021. The analysis of the data showed that the most common age group of hypertensive patients was category over 65 years (40.7%). Predominantly patients who have a diagnosis time of over 10 years for hypertensive condition (24.6%). Most participants have concomitant diseases (56.9%) as the most prevalent reported were; diabetes, obesity, kidney, cardiovascular and rheumatic diseases. The socio-demographic characteristics of the study participants are statistically related to the level of quality of health care to the state of chronic hypertension ($p < 0.001$) and the management of hypertension during COVID-19. During the pandemic, the process of managing chronic hypertension has become very difficult in obtaining care from health personnel (42.8% have chosen the 5th degree of difficulty from 1 to 5). The active role of the patient in the management of chronic hypertension during COVID-19 is one of the subcategories that this study has evaluated with the highest score. Supporting patient decision-making by primary care staff regarding the management of chronic hypertension has not been sufficient. The role of the patient in chronic hypertension self-care during COVID-19 has been active with a degree of difficulty of 5 (34.4%) from 1 to 5. It is recommended to establish policies to increase the level of primary health care for the chronically ill by addressing patient decision support and goal setting for self-management of their chronic condition. To generalize the results, it is recommended to perform other studies for other chronic conditions.

Keywords: Hypertension, management, chronic disease, PACIC, COVID-19.

NDIKIMI I COVID-19 NË KUJDESIN SHËNDETËSOR DHE MENAXHIMIN E SËMUNDJES NË PACIENTË KRONIK ME HYPERTENSION ARTERIAL

¹Erda Tozaj, ²Fatjona Kamberi

¹ Spitali Rajonal Vlorë

² Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë

E Mail/ erdatozaj@gmail.com

ABSTRAKT

Hipertensioni ose presioni i lartë i gjakut është një gjendje e rëndë mjekësore që rrit ndjeshëm rrezikun e sëmundjeve të zemrës, trurit, veshkave dhe sëmundjeve të tjera. Mbajtja nën kontroll e presionit të gjakut është thelbësore për ruajtjen e shëndetit dhe zvogëlimin e rrezikut të sëmundjeve jo të transmetueshme. Pandemia e COVID-19 ka ndikuar në menaxhimin e cdo sëmundje kronike duke shtuar vështirësinë për këta pacientë, përfshirë dhe pacientët hipertensiv. Qëllimi i studimit transversal ishte të vlerësojë ndikimin e COVID-19 në kujdesin rutinë për pacientë hipertensivë kronik. Mostra e studimit ishin 390 pacientë të qendrave shëndetësore të qytetit të Vlorës. Pyetëtori Vlerësimi i Pacientit i Kujdesit për Sëmundjet Kronike (The Patient Assessment of Care for Chronic Illness- PACIC) u përdor për mbledhjen e të dhënave gjatë periudhës Mars – Prill 2021. Nga analiza e të dhënave rezultoi se grupmosha më e shpeshtë e pacientëve hipertensivë ishte kategoria mbi 65 vjeç (40,7%). Mbizotërojnë pacientët që kanë kohë diagnostikimi mbi 10 vjet për gjendjen hipertensive (24,6%). Shumica e pjesëmarrësve kanë sëmundje shoqëruese (56,9%) si më prevalente të raportuara ishin; diabeti, obeziteti, sëmundjet renale, kardiovaskulare dhe reumatizmale. Karakteristikat socio-demografike të pjesëmarrësve në studim lidhen statistikisht me nivelin e cilësisë së kujdesit shëndetësorë ndaj gjendjes së hipertensionit kronik ($p < 0,001$) dhe menaxhimin e hipertensionit gjatë COVID-19. Gjatë pandemisë procesi i menaxhimit të hipertensionit kronik është vështirësuar shumë në marrjen e kujdesit nga personeli shëndetësor (42,8% kanë zgjedhur shkallën 5 të vështirësisë nga 1 deri te 5). Roli aktiv i pacientit në menaxhimin e hipertensionit kronik gjatë COVID-19 është një nga nënkategoritë që ky studim ka vlerësuar me rezultatin më të lartë. Mbështetja e vendimarrjes së pacientit nga personeli i shërbimeve shëndetësore parësore në lidhje me menaxhimin e hipertensionit kronik nuk ka qënë e mjaftueshme. Roli i pacientit në vetë-kujdesin e hipertensionit kronik gjatë COVID-19 ka qënë aktiv me një shkallë 5 të vështirësisë (34,4%) nga 1 deri te 5. Rekomandohet që të ngrihen politika për rritjen e nivelit të kujdesit shëndetësor parësor për të sëmurë kronik duke adresuar mbështetjen e vendimarrjes së pacientit dhe vendosjen e qëllimit për vetë-menaxhimin e gjendjes së tyre kronike. Për përgjithësim të rezultateve rekomandohet kryerja e studimeve të tjera edhe për gjendje të tjera kronike.

Fjalë kyçe: Hipertension arterial, menaxhim, sëmundje kronike, PACIC, COVID-19.

DOES REHABILITATION HAS EFFECTS ON PATIENTS WITH (MS)? -A COMPARATIVE STUDY

¹ Evis Allushi, ¹Vasilika Prifti, ¹Sonila Nika

¹Department of Nursing, Faculty of Health, University "Ismail Qemali" Vlorë

E Mail/ evis.allushi@univlora.edu.al

ABSTRACT

Physical rehabilitation of patients with MS aims to encourage autonomy and improve the quality of life through goal-oriented programs and to prioritize treatment. Aim and objectives were the evaluation of three concrete case studies with MS, to identify the possible effects of the positive overall physical rehabilitation in patients with MS, where this therapy is used compared to pharmacological treatment alone. This is a comparative study of three cases of patients with MS. Case A, 55 year old female, who in addition to pharmacological treatment is subject to irregular physical rehabilitation sessions. Case B, a 52 years old male, is subject only to pharmacological treatment as due to economic status is not able to have physical rehabilitation sessions. Case C has both medical treatment and physical rehabilitation treatment. The method used to collect useful information to compare the positive effects of physical rehabilitation was interviews of the relatives of the two patients and the patient herself. For case A, the information was provided by the patient's sister and for the case B the information was provided by patient's daughter. In case A the symptoms of MS initiated at the age of 32. For two years the patient was treated with interferon. During 2001-2004 the patient did not use any pharmacological treatment, but underwent physical rehabilitation. Besides the inability to walk, she had a normal life (within limits that the disease allows). The last MRI revealed no changes and no further deterioration of disease. General status appeared good, without problems of mental aspects. Case B, diagnosed with MS at age of 42, for the first four years of diagnosis received pharmacological treatment, and was in a stable condition until 5 year ago when he deteriorates to a grave neurological condition. The patient lost the walking ability and due to economic status, did not have any rehabilitation session. The condition of the patient actually is very grave. Case C, a female, diagnosed with MS when she was 22 years old, was initially treated with cortisone, as at the time interferon was not used in Albania. In 2008, she started to have difficulty walking, associated with other problems such as anxious state, tiredness, ending up in a wheel chair. For three years she was treated in Germany, combining medical treatment with rehabilitation sessions. In 2015, the patient had an MRI, which compared to the MRI of 2012, showed no new elements, so the disease did not progress further more. The patient herself was a rheumatologic doctor and she states that the physiotherapy sessions had a positive impact on her condition, stopping the disease from progressing. The comparison highlighted the positive effects of physical rehabilitation (continuous massage of feet, arms, neck muscles, the use of small balls to move the fingers) combined with pharmacological therapy. That was evidenced by the fact that patient A, due to combined treatment, has tolerated and lived with the disease for 23 years (although in a wheelchair) and the conditions of patient B are extremely precarious because, besides pharmacological treatment the patient does not carry out any session of physical rehabilitation.

Keywords: Multiple sclerosis, rehabilitation, physical rehabilitation.

A KA EFEKTE REHABILITIMI FIZIK TE PACIENTËT ME SKLEROZË MULTIPLE? - STUDIM KRAHASUES

¹ Evis Allushi, ¹ Vasilika Prifti, ¹ Sonila Nika

¹Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti "Ismail Qemali" Vlorë

E Mail/ evlis.allushi@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Rehabilitimi fizik i pacientëve me Sklerozë Multiple synon të inkurajojë autonominë dhe të përmirësojë cilësinë e jetës përmes programeve të orientuara drejt qëllimeve dhe të prioritizojë trajtimin. Qëllimi dhe objektivat ishte vlerësimi i tre rasteve konkrete studimore me SM, për të identifikuar efektet e mundshme pozitive të rehabilitimit fizik në pacientët me SM, aty ku kjo terapi përdoret, krahasuar me trajtimin farmakologjik. Ky është një studim krahasues i tre rasteve të pacientëve me SM. *Rasti A*, grua 55 vjeçe, e cila krahas trajtimit farmakologjik i nënshtrohet seancave të parregullta të rehabilitimit fizik. *Rasti B*, mashkull 52 vjeç, i nënshtrohet vetëm trajtimit farmakologjik pasi për shkak të gjendjes ekonomike nuk mund të kryejë seanca rehabilitimi. *Rasti C* ka si trajtim mjekësor ashtu edhe trajtim rehabilitues fizik. Metoda e përdorur për të mbledhur informacion ishin intervistat e të afërmeve të dy pacientëve dhe vetë pacientit. Për rastin A, informacioni u dha nga motra e pacientit dhe për rastin B informacioni u dha nga vajza e pacientit. Në *rastin A* simptomat e SM filluan në moshën 32 vjeçare. Për dy vjet pacientja u trajtua me interferon. Gjatë viteve 2001-2004 nuk ka përdorur asnjë trajtim farmakologjik, por i është nënshtrohet rehabilitimit fizik. Përveç paaftësisë për të ecur, ajo kishte një jetë normale (brenda kufijve që e lejon sëmundja). RM e fundit nuk zbuloi asnjë ndryshim dhe asnjë përkeqësim të mëtejshëm të sëmundjes. Gjendja e përgjithshme dukej e mirë, pa probleme në aspektin mendor. *Rasti B*, i diagnostikuar me MS në moshën 42 vjeçare, për katër vitet e para të diagnozës ka marrë trajtim farmakologjik dhe ka qenë në gjendje stabil deri para 5 vitesh kur përkeqësohet në gjendje të rëndë neurologjike. Pacienti humbi aftësinë për të ecur dhe për shkak të gjendjes ekonomike nuk bëri asnjë seancë rehabilitimi. Gjendja e pacientit në fakt është shumë e rëndë. *Rasti C*, një femër, e diagnostikuar me SM kur ishte 22 vjeç, fillimisht u trajtua me kortizon, pasi në atë kohë interferoni nuk përdorej në Shqipëri. Në vitin 2008, ajo filloi të kishte vështirësi në ecje, të shoqëruara me probleme të tjera si gjendje ankthi, lodhje, dhe përfundimi në karrige me rrota. Për tre vjet ajo u trajtua në Gjermani, duke kombinuar trajtimin mjekësor me seancat e rehabilitimit. Në vitin 2015, pacienti ka bërë një RM, e cila krahasuar me atë vitit 2012, nuk ka shfaqur elemente të reja, kështu që sëmundja nuk ka përparuar më tej. Vetë pacientja, mjekë reumatologë, shprehet se seancat e fizioterapisë kanë ndikuar pozitivisht në gjendjen e saj, duke e ndaluar zhvillimin e sëmundjes. Krahasimi nxori në pah efektet pozitive të rehabilitimit fizik (masazh i vazhdueshëm i këmbëve, krahëve, muskujve të qafës, përdorimi i topave të vegjël për të lëvizur gishtat) e kombinuar me terapinë farmakologjike. Kjo u dëshmuar nga fakti se pacientja A, për shkak të trajtimit të kombinuar, e ka toleruar dhe jetuar sëmundjen për 23 vjet (edhe pse në karrige me rrota) dhe kushtet e pacientit B janë jashtëzakonisht të pasigurta, sepse përveç trajtimit farmakologjik pacienti nuk kryen dot asnjë seancë të rehabilitimit fizik.

Fjalë kyçe: Skleroza e shumëfishtë, rehabilitimi, rehabilitimi fizik.

ASSESSMENT OF THE NEEDS OF TUMOR PATIENTS IN THE CITY OF VLORA AT ADVANCED PHASE OF THE DISEASE

¹Juljana Xhindoli, Vasilika Prifti², Emirjona Kicaj¹, Rudina Cercizi¹, Rezarta Lalo¹, Aurela Saliaj¹, Ilva Lamaj³

¹Department of Health Care, Faculty of Health, University of Vlora, Albania

²Nursing Department, Faculty of Health, University of Vlora, Albania

³ Department of Education, University of Vlora, Albania

E Mail/ juli.xhindoli@hotmail.com

ABSTRACT

Managing patients with palliative care is a challenge for health professionals. To get as close as possible to the needs of these patients, the approach used in palliative care hospice and in-home care has helped patients and their families find solutions to these issues until the final stage of death. The study is cross-sectional, quantitative, based on the data obtained from the questionnaires that were addressed to palliative tumor patients in the city of Vlora, based on their needs in this field. Inclusion criteria: palliative tumor patients currently treated in health centers and at the oncologist in the polyclinic. The population consisted of 122 patients, out of 210 patients diagnosed with tumors in the Vlora region, according to medical records during the period November 2018-February 2020. Results. Population 122 patients, 47% F and 53.3% M, the average age is 61.6 years. Min = 37 years old and Max = 81 years old. Standard Deviation = 8.98 years. 46% age group 61-70 years. Patients report that 61% of them have been severely or very severely affected by pain in the last three days, 61% have been severely or very severely affected by other symptoms (cough, constipation,), 43% of patients have felt totally anxious and 27% most of the time. About 78% of patients have had family worries, Most of the Time or Always in the last three days. About 55% of patients in the last three days have felt depressed most of the time or always, 21% sometimes, and 17% occasionally. Lack of information provision is reported by 34.5% of patients and in 12% of cases, the information is not always understood. Patients report wasting time getting health care and 52% of patients have a problem still unresolved. Among the obstacles encountered by patients is lack of specialized treatment at home (58%), lack of certain medications, and their reimbursement (74%). Home treatment is also seen as one of the improvements that can be made. The quality of life associated with emotional, physical, spiritual, psychological, and health services for palliative patients results in unresolved practical problems which further aggravate their condition.

Keywords: palliative patient, need, palliative care, Vlora.

VLERËSIMI I NEVOJAVE TË PACIENTËVE TUMORALE NË QYTETIN E VLORËS NË FAZË TË AVANCUAR TË SËMUNDJES

¹ Juljana Xhindoli, Vasilika Prifti², Emirjona Kicaj¹, Rudina Cercizi¹, Rezarta Lalo¹, Aurela Saliaj¹, Ilva Lamaj³

¹Departamenti i Kujdesit Shëndetësor Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës, Albania

²Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës

³Departamenti i Edukimit, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali"

E Mail/ juli.xhindoli@hotmail.com

ABSTRAKT

Menaxhimi i të sëmurëve paliativ është një sfidë për profesionistët e shëndetësisë. Për ti ardhur sa më afër nevojave të këtyre pacientëve, qasja e përdorur në kujdesin paliativ të hospiceve dhe kujdesit në banesë ka ndihmuar pacientët dhe familjet e tyre që të gjejnë zgjidhje për këto çështje deri në fazën finale të vdekjes. Studimi është kros-seksional, kuantitativ, i bazuar në të dhënat e përfituara nga pyetësorët të cilët ju drejtuan pacientëve paliativ tumoral në qytetin e Vlorës, mbi nevojat e tyre në këtë fushë. Kriteret e përfshirjes: pacientë paliativ tumoral që trajtohen aktualisht në qendrat shëndetësore dhe pranë mjekes onkologe në poliklinikë. Popullata u përbë nga 122 pacientë, prej 210 pacientëve të diagnostikuar me tumor në rajonin e Vlorës, sipas rekordeve mjekësore gjatë periudhës nëntor 2018-shkurt 2020. Rezultatet; Popullata 122 pacientë, 47% F dhe 53.3 % M, moshë mesatare 61.6 vjec. Min = 37 vjec dhe Max = 81 vjec. Devijimi Standart = 8.98 vjet. 46% grupmosha 61-70 vjec. Pacientët referojnë se 61% e tyre janë prekur rëndë ose tejet rëndë nga dhimbja në tre ditët e fundit, 61% janë prekur rëndë ose shumë rëndë nga simptoma të tjera (kollë, kapsllëk,), janë ndjerë totalisht në ankth 43% e pacientëve dhe 27% shumicën e kohës. Rreth 78% e pacientëve kanë patur familjarë të shqetësuar shumicën e kohës ose gjithmonë në tre ditët e fundit. Rreth 55% e pacientëve, në tre ditët e fundit janë ndjerë në depresion shumicën e kohës ose gjithmonë, 21% ndonjëherë dhe 17% me raste. Referohet mungesë e ofrimit të informacionit prej 34.5% të pacientëve dhe në 12% të rasteve informacioni jo gjithmonë kuptohet. Pacientët referojnë se humbasin kohë për marrjen e shërbimit shëndetësor dhe 52% e pacientëve kanë probleme ende të pa zgjidhura. Ndër pengesat që hasen prej pacientëve janë: mungesa e trajtimit të specializuar në shtëpi (58%), mungesa e mjekimeve të caktuara si dhe rimbursimin e tyre (74%). Trajtimi në shtëpi shihet edhe si një nga përmirësimet që mund të bëhen. Cilësia e jetës e lidhur me problemet emocionale, fizike, shpirtërore, psikologjike dhe shërbimet shëndetësore ndaj pacientëve paliative rezulton me probleme praktike të pazgjidhura të cilat rëndojnë më shumë gjendjen e tyre.

Fjalë kyçe: pacient paliativ tumoral, nevoja, kujdes paliativ, Vlorë.

PERSPECTIVES ON THE REASONS FOR THE EMIGRATION OF NURSES IN ALBANIA

Luljeta Habilaj¹, Ilva Lamaj², Saemira Durmishi³, Stiljana Brokaj³, Juljana Xhindoli³

¹*Msc Student, Faculty of Health, University of Vlora, Albania*

²*Department of Education, University of Vlora, Albania*

³*Department of Health Care, Faculty of Health, University of Vlora, Albania*

E Mail/ luljeta.habilaj@univlora.edu.al

ABSTRACT

Nursing emigration is a very current topic that has a lot of discussions focusing on key points, problems and issues obliges nurses to leave the country and their relatives. Purpose: assessment of the reasons leading to the emigration of nurses, in order to have the opportunity to intervene to keep in Albania this important part of the health of the population. A descriptive cross-sectional study was conducted and a self-administered questionnaire was answered by 233 students and nurses (primary and hospital care nurses), in May 2021. 79.4% of respondents are female and only 20.6% are male. 49.8% of respondents belong to the age of 21-25 years, 79% of them live in urban areas and 21% live in rural areas. 36.5% of respondents did not work, 26.2% worked in health centers, and 25.8% worked in public hospitals and 11.6% in private. 88.8% of respondents had thought of migrating somewhere to work, 9.9% did not think of leaving and 1.3% of them had never thought of migrating. 82.8% of respondents want to emigrate to work while 17.2% do not want to leave. 87.1% of respondents are not satisfied with the professional opportunities here, while 12.9% are satisfied. They are not satisfied with the working conditions in Albania (46.8%), satisfied (40.3%) and somewhat satisfied (12.9%). 62.2% of respondents think that the salary estimate should be changed in order for nurses not to emigrate. The main problem referred by the respondents is the evaluation on the page. They report that 45.1% of the respondents would not return to Albania, 26.6% of them would return to Albania, 17.6% would return to Albania and then emigrate again and 10.7% of them would not return to Albania, but would immigrate to another state. Based on the results of the study we conclude that the emigration of nurses is in very high numbers, is a problem for the health system from which experienced professionals leave. Most nurses and students prefer to emigrate for better pay rating, rating of nurse figure and better working conditions.

Keywords: nurse, emigration, problems, health system.

KËNDVËSHTRIME MBI ARSYET E EMIGRIMIT TË INFERMIERËVE NË SHQIPËRI

Luljeta Habilaj¹, Ilva Lamaj², Saemira Durmishi³, Stiljana Brokaj³, Juljana Xhindoli³

¹Msc Student Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës, Albania

²Departamenti i Edukimit, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali"

³Departamenti i Kujdesit Shëndetësor, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës

E Mail/ luljeta.habilaj@univlora.edu.al

ABSTRAKT

Emigrimi i infermierëve është një temë mjaft aktuale që ka mjaft diskutime duke u përqëndruar në pika kyce, probleme dhe shqetësime që i detyrojnë ata të largohen prej vendit dhe të afërmeve të tyre. Qëllimi: vlerësimi i arsyeve që cojnë drejt emigrimit të infermierëve, në mënyrë që të ketë mundësi ndërhyrjeje për të mbajtur në Shqipëri këtë pjesë kaq të rëndësishme për shëndetin e popullatës. Studimit deskriptiv transversal nëpërmjet pyetësorit të vetadministruar ju përgjigjën 233 studentë dhe infermierë (infermierë të shërbimit parësor dhe spitalor), në Maj 2021. 79.4% e të anketuarve janë femra dhe vetëm 20.6% janë meshkuj. 49.8% e të anketuarve I përkasin moshës 21-25 vjec, 79% e tyre jetojnë në vendet urbane dhe 21% jetojnë në vendet rurale. 36.5% e të anketuarëve nuk punonin, 26.2% punonin në qendra shëndetësore, 25.8% punonin në spital publik dhe 11.6% në privat. 88.8% e të anketuarve e kishin menduar që të emigronin diku për të punuar, 9.9% nuk mendojnë të largohen dhe 1.3% e tyre nuk kanë menduar asnjëherë që të emigronin. 82.8% e të anketuarëve duan që të emigrojnë për të punuar ndërsa 17.2% nuk dëshirojnë të largohen. 87.1% e të anketuarve nuk janë të kënaqur me mundësitë profesionale këtu, ndërsa të kënaqur referojnë 12.9%. Nuk janë të kënaqur me kushtet e punës në Shqipëri (46.8%), të kënaqur (40.3%) dhe disi të kënaqur (12.9%). 62.2% e të anketuarve mendojnë se duhet të ndryshoj vlerësimi në pagë me qëllim që infermierët të mos emigrojnë. Problematika kryesore e referuar prej të anketuarve paraqitet vlerësimi në pagë. Referojnë se 45.1% e të anketuarve nuk do të ktheheshin më në Shqipëri, 26.6% e tyre do të ktheheshin në Shqipëri, 17.6% do të ktheheshin në Shqipëri e më pas do të emigronin përsëri dhe 10.7% e tyre nuk do të ktheheshin në Shqipëri, por do të emigronin në një shtet tjetër. Bazuar në rezultatet e studimit dalim në përfundimin se emigrimi i infermierëve është në shifra shumë të larta, përbën një problem për sistemin shëndetësor prej të cilit largohen profesionistët me eksperiencë. Pjesa më e madhe e infermierëve dhe e studentëve preferojnë të emigrojnë për vlerësim më të mirë në pagë, vlerësim të figurës së infermierit dhe kushte më të mira pune.

Fjalë kyçe: infermier, emigrim, probleme, sistem shëndetësor.

DIFFICULTIES AND CHALLENGES OF NURSING DURING THE FIRST WAVE OF THE COVID-19 PANDEMIC

Vjolanda Islamaj¹, Melina Memaj¹, Sultan Pamukçu¹, Kleona Zylali¹, Sami Kamberaj¹

¹Memorial Hospital Fier, Albania

E Mail/ vjolandaislamaj@gmail.com

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic has caused profound changes in Hospital structures in Albania. A critical point of this pandemic is the nurses, who have faced various challenges and difficulties in providing their service. The purpose of the study was to assess the difficulties and challenges of nursing during the first wave of COVID-19 in hospital structures in the city of Vlora and Fier. The study was of the retrospective cohort type. The study data belong to the first wave of the COVID-19 pandemic. Study data were collected through a literature-based questionnaire. The questionnaire consists of three sections. The distribution of the questionnaire was done through the Google form platform. The study included 50 nurses. Values of $p \leq 0.005$ were considered statistically significant. The results of the study found statistically significant correlations in terms of the variables of stigmatization, social distancing, and fear of infection in relation to gender $p \leq 0.005$. Psychological support is recommended for the mental health of nurses.

Keywords: difficulty, nursing challenge, first wave of pandemic, COVID-19.

VËSHIRËSITË DHE SFIDAT INFERMIERORE GJATË VALËS SË PARË TË PANDEMISË SË COVID-19

Vjolanda Islamaj¹, Melina Memaj¹, Sultan Pamukçu¹, Kleona Zylali¹, Sami Kamberaj¹

¹Spitali Memorial Fier, Albania

E Mail/ vjolandaislamaj@gmail.com

ABSTRAKT

Pandemia e COVID-19 ka shkaktuar ndryshime të thella në strukturat Spitalore në Shqipëri. Një pikë kritike e kësaj pandemie janë infermieret, të cilët janë përballur me sfida dhe vështirësi të ndryshme gjatë ofrimit të shërbimit të tyre. Qëllimi i studimit ishte vlerësimi i vështirësive dhe sfidave infermierore gjatë valës së parë të COVID-19 në strukturat spitalore në qytetin e Vlorës dhe të Fierit. Studimi ishte i tipit kohort retrospektiv. Të dhënat e studimit i përkasin valës së parë të pandemisë së COVID-19. Të dhënat e studimit u mbledhën nëpërmjet një pyetësores të bazuar në literaturë. Pyetësores është i përberë nga tre seksione. Shpërndarja e pyetësorit u krye nëpërmjet platformës Google form. Në studim u përfshinë 50 infermierë. Vlera të $p \leq 0.005$ u konsideruan të rëndësishme nga ana statistikore. Rezultatet e studimit gjetën lidhje të rëndësishme statistikore përse u përket variablave të stigmatizimit, distancimit social dhe frikës nga infektimi në lidhje me gjininë $p \leq 0.005$. Për shëndetin mendor të infermierëve rekomandohet mbështetje psikologjike.

Fjalë kyçe: vështirësi, sfida infermierore, vala e parë e pandemisë, COVID-19.

HOW DOES COVID-19 AFFECT THE RELATIONSHIP OF BLOOD GROUP AND GENDER

Xhesika Miska¹, Elsa Fishti, Enxhi Kokici, Fligera Latifi, Geisi Belishta, Xhuliana Shahini, Xhuljana Kertuka, Xhuljeta Kertuka, Xhentila Lleshi

¹University of Medicine Tirana, Faculty of Technical Medical Sciences, Albania

E Mail/

ABSTRACT

COVID-19 is the newly discovered, previously unknown coronavirus. In December 2019, the WHO reports its first cases in Wuhan. According to some recent studies, individuals with blood type A are more susceptible to coronavirus infection, while individuals with blood type O turn out to be more resistant to this virus. The main predominant evidence of the association between ABO and COVID-19 blood groups is not yet available. The aim was to assess the association between SarsCov-2 and blood type, male-female ratio, and age as risk factors. The study is of the transversal type. All work is based on data obtained from clinical records, laboratory examinations processed by SPSS. According to the data of the study, it was evidenced that in the blood group O+ appear more serious complications, which are also reflected by the high laboratory values. But considering that the largest percentage of subjects are with blood group O+, they will probably have the most serious condition.

Keywords: Sars-Cov-2, blood type A, gender.

SI NDIKON COVID-19 NE RAPORT ME GRUPIN E GJAKUT DHE GJININË

Xhesika Miska¹, Elsa Fishti, Enxhi Kokici, Fligera Latifi, Geisi Belishta, Xhuliana Shahini, Xhuljana Kertuka, Xhuljeta Kertuka, Xhentila Lleshi

¹Universiteti i Mjekësisë/ Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Tirana

E Mail/

ABSTRAKT

COVID-19 është koronavirusi i ri i zbuluar, i panjohur më parë. Në dhjetor të 2019, OBSH raporton rastet e tij të para në Wuhan. Sipas disa studimeve të fundit individët e grupit të gjakut A, janë më të ndjeshëm ndaj infeksionit me koronavirus, ndërsa individët me grupin e gjakut 0 rezultojnë të jenë më rezistentë ndaj këtij virusi. Ende nuk disponohen prova predominuese kryesore mbi shoqërimin midis grupeve të gjakut ABO dhe COVID-19. Qëllimi ishte vlerësimi i lidhjes ndërmjet SarsCov-2 dhe grupit të gjakut, raportin meshkuj-femra dhe moshën si faktor risku. Studimi është i llojit transversal. E gjithë puna është e bazuar në të dhënat e marra nga kartelat klinike, ekzaminimet laboratorike dhe janë përpunuar me anë të SPSS. Sipas të dhënave të studimit, u evidentua se në grupin e gjakut 0+ shfaqen komplikacione më të rënda, të cilat pasqyrohen gjithashtu dhe nga vlerat e larta laboratorike. Por duke marrë parasysh se përqindja më e madhe e subjekteve janë me grup gjaku 0+, probablisht tek ta do të rezultojë edhe gjendja më e rëndë.

Fjalë kyçe: Sars-Cov-2, grupi i gjakut A, gjini.

NUTRITIONAL ASSESSMENT OF STUDENTS IN FSHMT

Geisi Belishta¹, Mirva Hoxha, Lindita Grimci¹ Aldent University, Tirana, AlbaniaE Mail/ geisi.belishta@ual.edu.al**ABSTRACT**

The aim of the study was to screen for obesity through a cross-sectional study at FSHMT, Aldent University. According to the WHO, the incidence of obesity has tripled since 1975. In 2016, 39% of adults were overweight and 13% obese. 41 million children under 5 are obese or overweight. Overweight and obesity are defined as abnormal or excessive accumulation of adipose tissue which can impair health and quality of life. One of the primary causes of obesity is the way of eating. Excessive consumption of saturated carbohydrates (sugars) and fats are some of the leading causes of overweight and obesity along with a sedentary lifestyle. 100 randomly selected FSHMT students were studied. Anthropometric measurements were made. Data were analysed in SPSS. 69.3% of respondents are female and 30.7% male. The average age of the respondents is 20.01 years. The average age of women is 20.07 years, and men are 19.89 years. 4.5% of respondents are underweight, 4.5% are obese. 72.7% of respondents are healthy and 18.3% are overweight. There is a logical correlation between waist circumference and BMI of 0.01. 10.2% of women and 11.4% of male respondents have > 90 waist circumference, a sign of metabolic disease. There is a strong logical connection between the way of eating and BMI. There is a strong logical link between inheritance with a BMI of 0.01 Pearson and Spearman. There is no logical link between alcohol consumption and BMI. From the collected data it is evidenced that in FSHMT, 72.7% of respondents are healthy and 27.3% are overweight or obese. Nutrition and heredity are the main influencers.

Keywords: Obesity, overweight, BMI, malnutrition, metabolic disease.

VLERËSIMI NUTRICIONAL I STUDENTËVE NË FSHMT

Geisi Belishta¹, Mirva Hoxha, Lindita Grimci¹Universiteti Aldent, Tirana. AlbaniaE Mail/ geisi.belishta@ual.edu.al**ABSTRAKT**

Qëllimi i studimit ishte depistimi i obezitetit nëpërmjet një studimi kros-seksional në FSHMT, Universiteti Aldent. Sipas OBSH, incidenca e obezitetit është trefishuar që nga viti 1975. Në vitin 2016, 39% e adultëve rezultojnë mbipeshë dhe 13% obezë. 41 milionë fëmijë nën 5 vjeç rezultojnë obezë ose mbipeshë. Mbipesha dhe obeziteti përkufizohen si akumulim mbi normal ose i tepërt i indit dhjamor i cili mund të dëmtojë shëndetin dhe cilësinë e jetës. Një ndër shkaktarët primarë të obezitetit është mënyra e të ushqyerit. Konsumimi përtej normave të karbohidrateve (sheqernave) dhe yndyrnave të saturuara janë disa nga shkaktarët kryesorë të mbipeshës dhe obezitetit së bashku me jetesën sedentare. U studiuan 100 studentë nga FSHMT të përzgjedhur në mënyrë rastësore. U bënë matjet antropometrike. Të dhënat u përpiluan në SPSS. 69.3% e të anketuarve rezultojnë femra dhe 30.7% meshkuj. Moshë mesatare e të anketuarve është 20.01 vjeç. Moshë mesatare e femrave është 20.07 vjeç, dhe e meshkujve është 19.89 vjeç. 4.5% e të anketuarve janë nën peshë, 4.5% janë obezë. 72.7% e të anketuarve janë të shëndetshëm, 18.3% janë mbipeshë. Ka një lidhje logjike midis cirkumferencës së belit dhe BMI prej 0.01. 10.2% e femrave dhe 11.4% e të anketuarve meshkuj e kanë cirkumferencën e belit ≥ 90 , shenjë e një sëmundjeje metabolike. Ekziston një lidhje e fortë logjike midis mënyrës së të ushqyerit me BMI. Ekziston një lidhje e fortë logjike midis trashëgimisë me BMI prej 0.01 Pearson dhe Spearman. Nuk ka lidhje logjike midis konsumimit të alkoolit dhe BMI. Nga të dhënat e mbledhura evidentohet se në FSHMT, 72.7% e të anketuarve janë të shëndetshëm dhe 27.3% janë mbipeshë ose obezë. Mënyra e të ushqyerit dhe trashëgimia janë ndikuesit kryesor.

Fjalë kyçe: Obeziteti, mbipesha, BMI, kequshqyerja, sëmundje metabolike.

THE IMPACT OF VISUAL LOAD ON EYE HEALTH OF UAL STUDENTS DURING THE EXAM SESSION

Mirva Hoxha¹, Geisi Belishta¹

¹ Aldent University, Tirana, Albania

E Mail/ mirva.hoxha@ual.edu.al

ABSTRACT

The aim was to assess the impact of increased visual load on students' ocular health and to develop recommendations for avoiding visceral damage in conditions of visual stress. Visual and ocular health has very special importance as they widely affect the life of the individual. According to the WHO, problems with refraction, especially uncorrected problems, are the main cause of permanent visceral damage and blindness. Worldwide, 2.2 billion individuals suffer from vision problems or blindness. 1 billion individuals suffer from permanent visceral damage as a result of uncorrected refractive problems. Most individuals with visual impairments are over 50 years old. 30 randomly selected students of the program "General Nursing" were studied. Relevant refraction measurements were made using the auto refractometer, before and after the exam season. 30% of respondents attend the first-year Bachelor in the program "General Nursing" at UAL; 36.7% of respondents attend the second year and 33.3% the third year. 30% of respondents stated that they suffer from visual health problems, of which only 10% use optical glasses as a remedy for refractive problems. 66.7% of respondents study 1-3 hours during the semester, 26.7% study 4-6 hours, and 6.7 6-8 hours. Compared to study hours during the exam season, these percentages vary as follows: 6.7% study only 1-2 hours during the season, 66.7% study 4-6 hours, and 26.7% 6-8 hours. The main symptoms that appear after a visual load are a. Headache (66.7%); b. Eye fatigue (86.7%); c. Lack of concentration (50%). 43.3% of respondents turn out to have an increase in refraction problems in the OD Sphere after the exam season. 30% of respondents turn out to have increased refraction problems in OD Cylinder after exam season. 26.7% of respondents turn out to have an increase in refraction problems in OS Sphere after the exam season. 23.3% of respondents turn out to have an increase in refraction problems in the Cylinder OS after the exam season. There is a strong logical link between the increase in ocular stress during the season and the increase in refraction problems (measured with an auto refractometer) of 0.01 Pearson and Spearman. There is a strong logical link between the increase in refraction problems and the spent studying hours through 0.01 Pearson technology. When students experience the symptoms of eye fatigue in conditions of visual stress, they mostly perform the following combined actions: a. Remove material & lt; 20 min. (40%); b. Remove material <20 min (30%); c. Take walks (26.7%) or d. Sleep (40%). Recommended; Timely correction of refraction problems; Use plan glasses with blue anti-glare glass to protect the eye when the time in front of the monitor is long; Periodic rest during the learning process as it prevents the aggravation of refraction problems even in conditions of high visual stress; Use natural artificial tear, without colorant during the day to avoid dry eyes or other symptoms.

Keywords: Visual Problems, ocular Health, refraction, visual stress, vision protection.

NDIKIMI I NGARKESËS PAMORE NË SHËNDETIN OKULAR TEK STUDENTËT E UAL GJATË SESIONIT TË PROVIMEVE

Mirva Hoxha¹, Geisi Belishta¹

¹ Universiteti Aldent, Tirana. Albania

E Mail/ mirva.hoxha@ual.edu.al

ABSTRAKT

Qëllimi ishte vlerësimi i ndikimit të ngarkesës së shtuar pamore në shëndetin okular të studentëve dhe hartimi i rekomandimeve për shmangien e dëmtimit të visusit në kushte të stresit viziv. Shëndeti viziv dhe ai okular kanë një rëndësi tepër të veçantë pasi ndikojnë gjerësisht në jetën e individit. Sipas OBSH-së problemet me refraksionin, sidomos problemet e pakorrigjuara janë shkaktari kryesor i dëmtimit permanent të visusit dhe verbimit. Në botë, 2.2 miliardë individë vuajnë nga problemet e shikimit ose verbëria. 1 miliardë individë vuajnë nga dëmtimi permanent i visusit si pasojë e problemeve të pakorrigjuara të refraksionit. Shumica e individëve me probleme vizive janë mbi 50 vjeç. U morën nën studim 30 studentë të degës “Infermieri e Përgjithshme” të përzgjedhur në mënyrë rastësore. U bënë matjet përkatëse të refraksionit duke përdorur auto refraktometrën, përpara dhe pas sezonit të provimeve. 30% e të anketuarve ndjekin vitin e parë Bachelor në degën “Infermieri e Përgjithshme” në UAL; 36.7% e të anketuarve ndjekin vitin e dytë dhe 33.3% vitin e tretë. 30% e të anketuarve deklaruan se vuajnë nga probleme të shëndetit viziv, prej të cilëve vetëm 10% përdorin syze optike si mjet korrigjues për problemet e refraksionit. 66.7% e të anketuarve studiojnë 1-3 orë gjatë semestrit, 26.7% studiojnë 4-6 orë dhe 6.7% 6-8 orë. Në krahasim me orët e studimit gjatë sezonit të provimeve, këto përqindje ndryshojnë kështu: 6.7% studiojnë vetëm 1-2 orë gjatë sezonit, 66.7% studiojnë 4-6 orë dhe 26.7% 6-8 orë. Simptomat kryesore të cilat shfaqen pas një ngarkese pamore janë: a. Dhimbje koke (66.7%); b. Lodhje e syve (86.7%); c. Mungesë e përqendrimit (50%). 43.3% e të anketuarve rezultojnë të kenë rritje të problemeve të refraksionit në OD Sferë pas sezonit të provimeve. 30% e të anketuarve rezultojnë të kenë rritje të problemeve të refraksionit në OD Cilindër pas sezonit të provimeve. 26.7% e të anketuarve rezultojnë të kenë rritje të problemeve të refraksionit në OS Sferë pas sezonit të provimeve. 23.3% e të anketuarve rezultojnë të kenë rritje të problemeve të refraksionit në OS Cilindër pas sezonit të provimeve. Ekziston një lidhje e fortë logjike ndërmjet rritjes së stresit okular gjatë sezonit dhe rritjes së problemeve të refraksionit (të matura me auto refraktometër) prej 0.01 Pearson dhe Spearman. Ekziston një lidhje e fortë logjike ndërmjet rritjes së problemeve të refraksionit dhe orëve të shpenzuara duke studiuar nëpërmjet teknologjisë prej 0.01 Pearson. Kur studentët ndjejnë simptomat e lodhjes së syve në kushte të stresit viziv, kryejnë më së shumti këto veprime të kombinuara: a. Largojnë materialin ≥ 20 min. (40%); b. Largojnë materialin <math>< 20</math> min (30%); c. Dalin shëtitje (26.7%) ose d. Flenë (40%). Rekomandohet; Korrigjim në kohë i problemeve të refraksionit; Përdorimi i syzeve plan me xham anti dritë blu për mbrojtjen e syrit kur koha përballë monitorit është e gjatë; Pushimi periodik gjatë procesit të të mësuarit pasi parandalon agravimin e problemeve të refraksionit edhe në kushtet e një stresi të lartë viziv; Përdorimi i lotit artificial natyral, pa ngjyruar gjatë ditës për të shmangur tharjen e syve apo simptoma të tjera..

Fjalë kyçe: Probleme Vizive, shëndet okular, refraksioni, stresi viziv, mbrojtja e visusit.

VACCINATION. THE IMPORTANCE OF VACCINATION IN THE PREVENTION OF INFECTIOUS DISEASES

Liljana Gjoni^{1,2}

¹Health Centre, Lezhë

²Albmedica, Lezhë

E Mail/ liljanagjoni10@gmail.com

ABSTRACT

Realization of the compulsory vaccination calendar for the age group 0-18 years with quality and professionalism is an obligation for every vaccinating nurse of health centers. The aim was to inform all health personnel about vaccination problems as a key process for the prevention of infectious diseases. The materials and methods were as follows: Various IPH brochures on vaccinations; Legal bases on infectious diseases; 30 years of experience as a vaccinator; Vaccination calendar graphs over the years. The results of statistical analyzes identified: High vaccination coverage in the entire health center, which consists of 6 ambulances; Increase in the type of vaccines, such as Pentavalent, IPV, Pneumococcus, MMR, Rotavirus, etc., which can be seen in the vaccination calendar tables over the years. The results of the study also provided the following answers: What is vaccination; Brief history on vaccination; Types of vaccines; Vaccination calendar over the years; Post-vaccination reactions; How to apply vaccines; Vaccination in special situations; Cooling chain. Vaccination of children (not everyone accepts it) and 10-year vaccination statistics in the city of Lezha (2009-2019).

Keywords: Vaccination, prevention, infectious disease.

VAKSINIMI. RËNDESIDIA E VAKSINIMIT NË PARANDALIMIN E SËMUNDJEVE INFEKTIVE

Liljana Gjoni^{1,2}

¹ Qendra Shëndetësore Lezhë

² Albmedica, Lezhë

E Mail/ liljanagjoni10@gmail.com

ABSTRAKT

Realizimi i kalendarit të detyruar të vaksinimit për grup-moshat 0-18 vjec me cilësi dhe profesionalizëm është detyrim për çdo infermier vaksinator të qendrave shëndetësore. Qëllimi ishte informimi i gjithë personelit shëndetësor mbi problemet e vaksinimit si një proces kyç për parandalimin e sëmundjeve infektive. Materialet dhe metodat ishin si vijon: Broshura të ndryshme të ISHP mbi vaksinimet; Bazat ligjore mbi sëmundjet infektive; Experienca 30 vjecare si vaksinatore; Grafikët e kalendarit të vaksinimit ndër vite. Rezultatet e analizave statistikore evidentuan: Mbulesë të lartë vaksinimi në të gjithë qendrën shëndetësore, që përbëhet nga 6 ambulanca; Rritje të llojit të vaksinave, si: Pentavalente, IPV, Pneumokok, MMR, Rotavirus etj, gjë që vihet re në tabelat e kalendarit të vaksinimit ndër vite. Rezultatet e studimit gjithashtu dhanë përgjigje si vijon: Çfarë është vaksinimi; Historiku i shkurtër mbi vaksinimin; Tipet e vaksinave; Kalendari i vaksinimit ndër vite; Reaksionet post vaksinatore; Mënyra e aplikimit të vaksinave; Vaksinimi në situata të vecanta; Zinxhiri ftohës. Vaksinimi i femijëve (jo të gjithë e pranojnë) dhe Statistikat e vaksinimit 10-vjecar në qytetin e Lezhës (2009-2019).

Fjalë kyçe: Vaksinim, parandalim, sëmundje infektive.

BURNOUT SYNDROME AMONG HEALTHCARE PROFESSIONALS IN PEDIATRIC UNIT OF REGIONAL HOSPITAL OF VLORA

Rezarta Lalo¹, Vasilika Prifti²

¹ Department of Healthcare, Faculty of Health, University of Vlora "Ismail Qemali", Albania

² Department of Nursing, Faculty of Health, University of Vlora "Ismail Qemali", Albania

E Mail/ rezarta_lalo@yahoo.com

ABSTRACT

Burnout is more common among healthcare professionals that is an important problem of professional distress that can seriously affect healthcare professionals' emotional state, the quality of life and relationship with patient. Although Burnout in healthcare providers is a widely studied topic, Burnout in pediatric nurses has received less attention due to the specialized nature of providing care to children who are typically seen as a vulnerable population. The purpose of the current study is to assess the prevalence of and factors associated with Burnout syndrome among pediatric unit professionals in the district of Vlora. A cross-sectional study was conducted from February to May 2020, among pediatric nurses in the Regional Hospital of Vlora. The Maslach Burnout Inventory - Human Services Survey (MBI-HSS) was used to identify Burnout syndrome, which comprise three subscales: emotional exhaustion (EE), depersonalization (DP), and personal accomplishment (PA), with each sub-scale score range from 0 to 18. For EE and DP, scores of 10 to 18 were regarded as "moderate to severe burnout." PA was scored inversely, where a score ≤ 10 indicated severe burnout. The data was analyzed using SPSS, version 22. Analysis of variance (ANOVA) F-test comparison of score means were used to compare the MBI-HSS scores using different variables. The sample size of this study is 49 participants. Of these, 28.5 % reported emotional exhaustion (EE Score ≥ 10), 30.6 % reported depersonalization (DP score ≥ 10), and 20.4% reported a lower sense of personal accomplishment (PA score ≤ 10). The mean score of MBI-HSS is 62.28 ± 10.56 . The variables of age (50-59 years old), marital status (divorced), night shift were associated with high levels of burnout. Personal accomplishment was significantly associated with high emotional exhaustion $F(1,47) = 114.455, p=0,000$. The high level of Burnout syndrome among pediatric nurses in the district of Vlora demonstrated the need for healthcare policies to address the well-being of healthcare workers to decrease the risk of psychological disorders and medical negligence.

Keywords: Burnout syndrome, healthcare professionals, pediatric unit, personal accomplishment, depersonalization, Regional Hospital of Vlora.

SINDROMA BURNOUT TEK PROFESIONISTËT E KUJDESIT SHËNDETSOR NË SHËRBBIMIN E PEDIATRISË TË SPITALIT RAJONAL VLORË

Rezarta Lalo¹, Vasilika Prifti²

¹*Departamenti i Kujdesit Shëndetsor, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës
"Ismail Qemali", Shqipëri*

²*Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës "Ismail Qemali",
Shqipëri*

E Mail/ rezarta_lalo@yahoo.com

ABSTRAKT

Burnout-i është më i zakonshëm në mesin e profesionistëve të kujdesit shëndetësor, i cili është konsideruar një problem i rëndësishëm i distresit profesional që mund të ndikojë seriozisht në gjendjen emocionale të profesionistëve të kujdesit shëndetësor, cilësinë e jetës dhe marrëdhëniet me pacientin. Edhe pse Burnout në ofruesit e kujdesit shëndetësor është një temë e studiuar gjerësisht, Burnout tek infermierët pediatrikë ka marrë më pak vëmendje për shkak të natyrës specifike të ofrimit të kujdesit për fëmijët që zakonisht shihen si një popullatë vulnerable. Qëllimi i studimit aktual është të vlerësojë prevalencën dhe faktorët që lidhen me sindromën Burnout tek profesionistët e njësisë pediatrike në rrethin e Vlorës. Një studim ndërseksional u krye nga shkurti deri në maj 2020, midis infermierëve pediatrikë në Spitalin Rajonal të Vlorës. Pyetëtori Maslach Burnout Inventory - Anketa e Shërbimeve Njerëzore (MBI-HSS) u përdor për të identifikuar sindromën e Burnout, e cila përfshin tre nënshkallë: rraskapitja emocionale (EE), depersonalizimi (DP) dhe arritjet personale (PA), me renditje të rezultateve të secilës nënshkallë nga 0 në 18. Për EE dhe DP, rezultatet nga 10 deri në 18 u konsideruan si "Burnout i moderuar deri në i rëndë". PA u vlerësua anasjelltas, ku një rezultat ≤ 10 tregoi Burnout të rëndë. Të dhënat u analizuan duke përdorur SPSS, versioni 22. Analiza e variancës (ANOVA) F-test krahasimi i mesatareve të rezultateve u përdorën për të krahasuar rezultatet MBI-HSS duke përdorur variabla të ndryshëm. Madhësia e kampionit të këtij studimi është 49 pjesëmarrës. Prej tyre, 28.5% raportuan rraskapitje emocionale (rezultati $EE \geq 10$), 30.6% raportuan depersonalizim (rezultati $DP \geq 10$) dhe 20.4% raportuan një ndjenjë më të ulët të arritjes personale (rezultati $PA \leq 10$). Rezultati mesatar i MBI-HSS është 62.28 ± 10.56 . Variablat e moshës (50-59 vjeç), statusi martesor (i divorcuar), turni i natës u shoqëruan me nivele të larta të Burnout. Arritjet personale u shoqëruan ndjeshëm me lodhje të lartë emocionale $F(1,47) = 114.455, p = 0.000$. Niveli i lartë i sindromës Burnout tek infermierët pediater në rrethin e Vlorës tregoi nevojën e politikave të kujdesit shëndetësor për të adresuar mirëqenien e punonjësve të kujdesit shëndetësor vecanërisht në grupet vulnerable për të ulur rrezikun e çrregullimeve psikologjike dhe neglizhencës mjekësore.

Fjalë kyçe: Sindroma e Burnout, profesionistë të kujdesit shëndetësor, shërbimi i Pediatrisë, arritje personale, depersonalizim, Spitali Rajonal i Vlorës.

PERCEPTION OF HEALTH STATUS BY ELDERLY PATIENTS

Elena Drenesku¹, Emisa Velo¹

¹ *Department of Nursing, Faculty of Natural and Human Sciences, Fan S. Noli University, Korça, Albania*

E Mail/ elenadrenesku@yahoo.com

ABSTRACT

The number of elderly patients in Albania has increased dramatically in recent years. This is due to the reduction in the number of births, emigration, economic level, and on the other hand, the improvement of the health service has led to an increase in life expectancy. As a result, there is a gradual change in the age structure of the country's population. Aging society is an issue that requires not only government attention but should become a public issue. Older people face more and more situations of physical deterioration, illness, disabilities related to the aging process, factors that lead to mental health problems and that worsen the ability to live life. Various studies focus on the issue of self-assessment of elderly health by placing our medical staff in front of challenges related to well-being and health. The purpose of this study is to determine the relationship between the perception of the health of the elderly and health behaviors in rural areas of the Korça Region. Through this study, we have been able to see how seniors value their health and at the same time, we have discovered the equivalence between their health status and the perception they have of it. Based on the quantitative and qualitative data collected through a questionnaire containing 42 questions, designed for this purpose, we concluded that as health status and self-assessed health deteriorate with age, elderly patients tend to underestimate the decline. About half of the elderly reported the presence of chronic diseases and other pathologies, the presence of at least two chronic diseases, with Arterial Hypertension, Diabetes Mellitus, and Osteoarthritis accounting for the largest percentage. In addition, there is an increasing tendency for mental health problems in the elderly, related to the economic situation, lack of attention from family members, and less and less support for each other. In these conditions, the elderly need a specialized multidisciplinary geriatric service.

Keywords: Elderly, self-esteem, health, care, medical staff.

PERCEPTIMI I GJENDJES SHËNDETËSORE NGA PACIENTËT E MOSHUAR

Elena Drenesku¹, Emisa Velo¹

¹ *Departamenti i Infermierisë, Fakulteti i Shkencave Natyrore dhe Humane, Universiteti “Fan S. Noli”, Korçë, Albania*

E Mail/ elenadrenesku@yahoo.com

ABSTRAKT

Numri i pacientëve të moshuar në Shqipëri është rritur në mënyrë dramatike vitet e fundit. Kjo për shkak të uljes së numrit të lindjeve, emigrimit, nivelit ekonomik dhe nga ana tjetër përmirësimi i shërbimit shëndetësor ka çuar në rritje të jetëgjatësisë. Si rezultat, ka një ndryshim gradual në strukturën e moshës së popullsisë së vendit. Shoqëria e plakur është një çështje që kërkon jo vetëm vëmendjen e qeverisë por duhet të bëhet një çështje publike. Të moshuarit përballen çdo ditë e më shumë me situata të përkeqësimit fizik, sëmundje, paaftësi që lidhen me procesin e plakjes, faktorë që çojnë në probleme të shëndetit mendor dhe që përkeqësojnë aftësinë për të jetuar jetën. Studime të ndryshme sjellin në fokus çështjen e vetë-vlerësimit të shëndetit të të moshuarve duke e vendosur edhe stafin tonë mjekësor para sfidave lidhur me mirëqenien dhe shëndetin. Qëllimi i këtij studimi është të përcaktojë lidhjen midis perceptimit të shëndetit të të moshuarve dhe sjelljeve shëndetësore në zonat rurale të Qarkut të Korçës. Nëpërmjet këtij studimi kemi arritur të shohim se si të moshuarit vlerësojnë shëndetin e tyre dhe në të njëjtën kohë kemi zbuluar ekuivalencën midis statusit të tyre shëndetësor dhe perceptimit që ata kanë për të. Bazuar në të dhënat sasiore dhe cilësore të mbledhura me anë të një pyetësoi që përmban 42 pyetje, të hartuara për këtë qëllim, arritëm në përfundimin se ndërsa gjendja shëndetësore dhe shëndeti i vetëvlerësuar përkeqësohen me kalimin e moshës, pacientët e moshuar priren të nënvlerësojnë rënien. Rreth gjysma e të moshuarve raportuan praninë e sëmundjeve kronike dhe patologjive të tjera, praninë e të paktën dy sëmundjeve kronike, ku përqindjen më të madhe e zinte Hipertensioni Arterial, Diabeti Mellitus dhe Osteoartriti. Përveç kësaj, ekziston një tendencë në rritje të problemeve të shëndetit mendor tek të moshuarit, e lidhur kjo me situatën ekonomike, mungesën e vëmendjes nga familjarët dhe mbështetjen gjithnjë e më të pakët ndaj njëri-tjetrit. Në këto kushte, të moshuarit kanë nevojë për një shërbim multidisiplinar geriatrik të specializuar.

Fjalë kyçe: I moshuar, vetë-vlerësim, shëndet, kujdes, staf mjekësor.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS IN TERMINAL DISEASES

Paola Saro¹*¹Fan S. Noli University, Korça, Albania**E Mail/ p_saro@live.com***ABSTRACT**

The concept of terminal illness refers to that very advanced illness or disorder in which there is no chance of curing the person suffering from it and in which life expectancy has been reduced to a relatively short period (generally several months). The treatment used at the medical level with this type of patient is palliative, not proving as a priority their cure, but the maintenance, as long as possible, of the highest attainable quality of life and the avoidance of worries and sufferings. Cancer is a terminal disease that is very widespread in Albania highlights the general psychological consequences that this disease causes to the patient and his family. In these difficult circumstances, it is easy for a large number of needs to arise on the part of the sick subject that he may not even dare to mention in his environment because he considers himself a burden to relatives. Cancer leaves deep psychological traces, creates fear and mistrust by its unpredictable nature, but also for the fact that the patient's family experiences this challenge.

Keywords: Terminal illness, psychological aspects, family, patient.

ASPEKTET PSIKOLOGJIKE NË SËMUNDJET TERMINALE

Paola Saro¹

¹ *Universiteti “Fan S. Noli”, Korçë, Albania*

E Mail/ p_saro@live.com

ABSTRAKT

Koncepti i sëmundjes terminale i referohet asaj sëmundje ose çrregullim shumë i përparuar, në të cilin nuk ka asnjë mundësi shërimi të personit që e vuan atë dhe në të cilin jetëgjatësia është zvogëluar në një periudhë relativisht të shkurtër (përgjithësisht disa muaj). Trajtimi që përdoret në nivelin mjekësor me këtë lloj pacienti është paliativ, duke mos provuar si një përparësi shërimin e tyre, por mirëmbajtjen, për aq kohë sa të jetë e mundur, e cilësisë më të lartë të arritshme të jetës dhe shmangien e shqetësimeve dhe vuajtjeve. Kanceri si një sëmundje terminale e cila në Shqipëri është shumë e përhapur nxjerr në pah pasojat e përgjithshme psikologjike që kjo sëmundje shkakton tek i sëmurit dhe familja e tij. Në këto rrethana të vështira, është e lehtë që një numër i madh i nevojave të shfaqen nga ana e subjektit të sëmurë që ai mund të mos guxojë as ta përmendë në mjedisin e tij sepse e konsideron veten një barrë për të afërmit. Kanceri lë gjurmë të thella psikologjike, krijon frikë dhe mungesë besimi nga natyra e tij e paparashikueshme, por edhe për faktin e përjetimit të kësaj sfide nga familja e të sëmurit.

Fjalë kyçe: Sëmundje terminale, aspekte psikologjike, familje, pacient.

SELF-MANAGEMENT A COST-EFFECTIVE STRATEGY TO IMPROVE QUALITY OF LIFE AND HEALTH RESULTS IN PATIENTS WITH CHRONIC DISEASES -IMPLICATIONS FOR NURSING STAFF

Vjollca Ndreu¹, Miranda Çela¹, Anila Sula²

¹ *University of Medicine Tirana, Faculty of Technical Medical Sciences, Albania*

² *Health Centre No 3 Tirana*

E Mail/ vndreu@hotmail.com

ABSTRACT

The continuous increase of chronic diseases presents new challenges for the people who have them, their families but also for the health care system. One of these challenges is the transition from a fragmented care system to a more competitive system with an individual-focused self-management approach to chronic disease. Self-management is the active participation of people living with chronic diseases in managing their health and care. Self-management includes; health promotion and risk reduction, informed decision making, care planning, medication management, and effective work with health care providers to achieve the best possible care. There is strong scientific evidence that participation in chronic illness self-management programs can improve physical and psychosocial outcomes and quality of life for people with chronic illness. Other benefits of the model include reduction of pain and health concern; increased energy and less fatigue; increased physical activity; reducing depression; better communication with health personnel; reducing restrictions on social role; increasing confidence in chronic disease management. Optimizing the self-management of people with chronic diseases is an important strategy to improve quality of life, health outcomes, patient experiences in health care, and the sustainability of health care systems. The role of the nurse in general and the family nurse in particular in educating individuals about self-management of chronic diseases is very important and decisive.

Keywords: Chronic illness, self-management, family nurse, cost-effectiveness, continuity of care.

VETË-MENAXHIMI NJË STRATEGJI KOSTO – EFEKTIVE PËR TË PËRMIRËSUAR CILËSINË E JETËS DHE REZULTATET SHËNDETËSORE NË PACIENTËT ME SËMUNDJE KRONIKE-IMPLIKIME PËR STAFIN INFERMIEROR

Vjollca Ndreu¹, Miranda Çela¹, Anila Sula²

¹Universiteti i Mjekësisë/ Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Tirana, Albania

²Qendra Shëndetësore Nr 3 Tiranë

E Mail/ vndreu@hotmail.com

ABSTRAKT

Rritja e vazhdueshme e sëmundjeve kronike paraqet sfida të reja për personat që i kanë, familjet e tyre por edhe për sistemin e kujdesit shëndetësor. Një nga këto sfida është dhe kalimi nga një sistem i fragmentuar kujdesi në një sistem më konkurrues me qasje kujdesi e fokusuar në vetë-menaxhimin e sëmundjeve kronike nga individi. Vetë-menaxhimi është pjesëmarrja aktive nga njerëzit që jetojnë me sëmundje kronike në menaxhimin e shëndetit dhe kujdesit të tyre. Vetë-menaxhimi përfshin; promovimin e shëndetit dhe uljen e rrezikut, vendim-marrjen e informuar, planifikimin e kujdesit, menaxhimin e ilaçeve dhe punën efektive me ofruesit e kujdesit shëndetësor për të arritur kujdesin më të mirë të mundshëm. Ka evidenca të forta shkencore që tregojnë se pjesëmarrja në programet e vetë-menaxhimit të sëmundjeve kronike mund të përmirësojnë rezultatet fizike dhe psikosociale dhe cilësinë e jetës për njerëzit me sëmundje kronike. Përfitimet të tjera të modelit përfshijnë: ulja e dhimbjes dhe shqetësimit shëndetësor; rritja e energjisë dhe më pak lodhje; rritja e aktivitetit fizik; ulja e depresionit; komunikim më i mirë me personelin shëndetësor; ulja e kufizimeve të rolit shoqëror; rritja e besimit në menaxhimin e sëmundjes kronike. Optimizimi i vetë-menaxhimit të njerëzve me sëmundje kronike është një strategji e rëndësishme për të përmirësuar cilësinë e jetës, rezultatet shëndetësore, përvojat e pacientëve në kujdesin shëndetësor dhe qëndrueshmërinë e sistemeve të kujdesit shëndetësor. Roli i infermierit në përgjithësi dhe infermierit të familjes në veçanti në edukimin e individëve për vetë-menaxhimin e sëmundjeve kronike është shumë i rëndësishëm dhe përcaktues.

Fjalë kyçe: Sëmundje kronike, vetë-menaxhim, infermier i familjes, kosto-efikasitet, vazhdimësi kujdesi.

UPDATING NURSING COMPETENCIES IN PRIMARY HEALTHCARE IN ALBANIA; TRANSFORMING ROLES THROUGH TAILORED EDUCATION

Jonila Gabrani^{1,2}

¹ Faculty of Medicine, University of Basel, Basel, Switzerland

² Swiss Centre for International Health, Swiss Tropical and Public Health Institute (Swiss TPH), Basel, Switzerland

E Mail/ jonila.gabrani@swisstph.ch

ABSTRACT

Patients are more satisfied and health care costs are lower if primary health care (PHC) nurses are competent. Increases in both the quality of public and private PHC service and public demand [1, 2] have sparked discussions about nurses' role in PCH. This essay argues that delivering holistic, patient-centred, integrated PHC services requires redefining the roles of nurses and strengthening their clinical and attitudinal competencies, including training in the social dimensions of care. Countries such as the United States, Australia, and Canada have quickly updated their nursing profiles and introduced new competencies for nurses working in PHC. In the United States and Australia, PHC nurses are the first point of contact for patients and help prevent and manage chronic conditions [1]. In Canada, nurses autonomously diagnose, order, and interpret diagnostic tests and prescribe pharmaceuticals [3]. In other parts of the world, like the Western Balkan region, the transition to new nursing profiles has been slower [4], but international agencies are offering support to nations that want to transform nursing health education to improve communication, teamwork, critical thinking, digital [5, 6], and social skills among PHC nurses [1], and to establish interprofessional PHC teams. In Albania, a Western Balkan country, the post-communist system still relies heavily upon the ultimate authority of doctors. However, Albania needs competent PHC nurses who combine professional skills, knowledge, and values with clinical competencies. Nurses of this caliber are necessary to [i] combat the steady rise of non-communicable diseases [NCDs], [ii] address the needs of an aging population, and [iii] compensate for the shortage of doctors. In Serbia, there is still no nurse specialization in PHC and their role is limited to registering patients and assisting doctors with paperwork. Most are not trained to provide any counseling services for patients with NCDs [7]. Even though the necessary competencies must be taught in educational institutions and through professional training, nursing education in Western Balkan colleges, universities, workplaces, and health systems has not yet been upgraded to meet the educational standards set by the European Union [EU]'s directive on regulated professions [4]. For example, in Albania, in the early 2000s, the 'Bologna system' was introduced at the university level, and students can now earn a Bachelor's degree in three academic years. New professional specializations emerged, and Bachelor's programs now graduate speech therapists, physical therapists, and laboratory technicians, among others. Yet diplomas in 'general nursing' remain the most preferred. Accredited public and private universities now offer a variety of curricula in nursing at the Bachelor's level, though the available modules may differ substantially between public and private universities [8]. While the complexities of modern healthcare do create the need for diverse training programs for nurses and a variety of competency profiles, the lack of standardization at the Bachelor's level makes a transfer to other universities difficult, impeding students' mobility. Basic nursing education in both the public and the private systems should be standardized in Albania and the rest of the region, meaning training and the educational process should be upgraded [4]. At the Master's level, professional degrees should be tailored around real-world healthcare settings and the burden of disease. In 2020, the Faculty of Technical Medical Sciences collaborated with the "Health for All" project in

Albania. “Health for All” supported their efforts to provide practice-focused training to nursing students in a new professional Master’s program called Family Health Nurse. The effort was also funded by the Swiss Agency for Development and Cooperation and implemented through the Swiss Tropical and Public Health Institute. This initiative aligned with Albania’s national health agenda [PHC strategy 2020–2025], and the population’s growing need for high-quality public and private PHC services [9, 10]. However, developing competencies and skills is not enough. The roles and positions of nurses on the PHC team also need to be redefined. This redefinition may change PHC delivery models and raise the status of nurses in the health system. But new nursing models challenge current practice in Albania and the region, where nurses’ roles remain traditional [4]. In Albania, some may resist the idea that nurses should take over tasks related to managing NCDs. Nurses might find it challenging to take on these new tasks until they receive more training and support from physicians. Despite these potential obstacles, the benefits of tailoring and standardizing nursing education are clear. Better utilizing and integrating nurses in the PHC system is a prerequisite for meeting current and future challenges to the health system. In addition to updating the current curricula, creating interesting job facets for nurses, and offering improved continuing education and training courses, we must ensure that the PHC system fosters teamwork and respectful relationships between all members.

Keywords: education, nurses, PHC, competencies, roles.

PËRDITËSIMI I KOMPETENCAVE INFERMIERORE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR PARËSOR NË SHQIPËRI; TRANSFORMIMI I ROLEVE NËPËRMJET EDUKIMIT TË PËRPUTHUR

Jonila Gabrani¹

¹ *Fakulteti i Mjekësisë, Universiteti i Bazelit, Bazel, Zvicër*

² *Qendra Zvicerane për Shëndetin Ndërkombëtar, Instituti i Shëndetit Publik dhe Tropikal Zviceran, Bazel, Zvicër*

E Mail/ jonila.gabrani@swisstph.ch

ABSTRAKT

Pacientët janë më të kënaqur dhe kostot e kujdesit shëndetësor janë më të ulëta nëse infermierët e kujdesit parësor shëndetësor (KSHP) janë kompetentë. Rritja e cilësisë së shërbimit të KSHP-së publike dhe private dhe kërkesave publike [1, 2] kanë ndezur diskutime rreth rolit të infermierëve në KSHP. Kjo ese argumenton se ofrimi i shërbimeve të integruara të KSHP gjithëpërfshirëse, të përqendruara te pacienti, kërkon ripërcaktimin e roleve të infermierëve dhe forcimin e kompetencave të tyre klinike dhe të qëndrimit, duke përfshirë trajnimin në dimensionet sociale të kujdesit. Vende të tilla si Shtetet e Bashkuara, Australia dhe Kanadaja kanë përditësuar shpejt profilet e tyre të infermierisë dhe kanë prezantuar kompetenca të reja për infermierët që punojnë në KSHP. Në Shtetet e Bashkuara dhe Australi, infermierët e KSHP janë pika e parë e kontaktit për pacientët dhe ndihmojnë në parandalimin dhe menaxhimin e kushteve kronike [1]. Në Kanada, infermierët diagnostikojnë, porosisin dhe interpretojnë në mënyrë autonome testet diagnostike dhe përshkruajnë farmaceutikë [3]. Në pjesë të tjera të botës, si rajoni i Ballkanit Perëndimor, kalimi në profilet e reja të infermierisë ka qenë më i ngadalshëm [4], por agjencitë ndërkombëtare po ofrojnë mbështetje për kombet që duan të transformojnë edukimin shëndetësor të infermierisë për të përmirësuar komunikimin, punën ekipore, të menduarit kritik, dixhitale [5, 6] dhe aftësitë sociale midis infermierëve të KSHP-së [1] dhe për të krijuar ekipe ndërprofesionale të KSHP. Në Shqipëri, një vend i Ballkanit Perëndimor, sistemi postkomunist ende mbështetet shumë në autoritetin përfundimtar të mjekëve. Megjithatë, Shqipëria ka nevojë për infermierë kompetentë të KSHP që ndërthurin aftësitë, njohuritë dhe vlerat profesionale me kompetencat klinike. Infermierët e këtij kalibri janë të nevojshëm për të [i] luftuar rritjen e vazhdueshme të sëmundjeve jo të transmetueshme [NCD], [ii] për të adresuar nevojat e një popullsie në plakje dhe [iii] për të kompensuar mungesën e mjekëve. Në Serbi, ende nuk ka specializim të infermierëve në KSHP dhe roli i tyre është i kufizuar në regjistrimin e pacientëve dhe ndihmën e mjekëve me shkresat. Shumica nuk janë të trajnuar për të ofruar ndonjë shërbim këshillimi për pacientët me NCD [7]. Edhe pse kompetencat e nevojshme duhet të mësohen në institucionet arsimore dhe përmes formimit profesional, arsimi për infermierinë në kolegjet, universitetet, vendet e punës dhe sistemet shëndetësore të Ballkanit Perëndimor ende nuk është përmirësuar për të përmbushur standardet arsimore të vendosura nga Bashkimi Evropian [BE]. Direktiva për profesionet e rregulluara [4]. Për shembull, në Shqipëri, në fillim të viteve 2000, “sistemi i Bolonjës” u prezantua në nivel universitar dhe studentët tashmë mund të fitojnë një diplomë Bachelor në tre vite akademike. U shfaqën specializime të reja profesionale dhe programet Bachelor tani ndër të tjera diplomojnë logopedë, terapistë fizikë dhe teknikë laborator, Megjithatë, diplomat në 'infermierinë e përgjithshme' mbeten më të preferuarat. Universitetet e akredituara publike dhe private tani ofrojnë një shumëllojshmëri të kurrikulave në infermierinë në nivelin Bachelor, megjithëse modulet e disponueshme mund të ndryshojnë në thelb midis universiteteve publike

dhe private [8]. Ndërsa kompleksiteti i kujdesit shëndetësor modern krijon nevojën për programe të ndryshme trajnimi për infermierët dhe një shumëllojshmëri profilesh kompetencash, mungesa e standardizimit në nivelin Bachelor e bën të vështirë transferimin në universitete të tjera, duke penguar lëvizshmërinë e studentëve. Arsimi bazë i infermierisë si në sistemin publik ashtu edhe në atë privat duhet të standardizohet në Shqipëri dhe në pjesën tjetër të rajonit, që do të thotë se trajnimi dhe procesi arsimor duhet të përmirësohet [4]. Në nivelin Master, gradat profesionale duhet të përshtaten rreth mjediseve të kujdesit shëndetësor në botën reale dhe barrës së sëmundjeve. Në vitin 2020, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike bashkëpunoi me projektin “Shëndet për të Gjithë” në Shqipëri. "Shëndet për të gjithë" mbështeti përpjekjet e tyre për të ofruar trajnime të fokusuara në praktikë për studentët e infermierisë në një program të ri Master profesional të quajtur Infermiere e Shëndetit Familjar. Përpjekja u financua gjithashtu nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim dhe u zbatua përmes Institutit Zviceran të Shëndetit Tropical dhe Publik. Kjo nismë u përafrua me axhendën kombëtare të shëndetësisë së Shqipërisë [strategjia e KSHP 2020–2025] dhe nevojën në rritje të popullsisë për shërbime të cilësisë së lartë publike dhe private të KSHP [9, 10]. Megjithatë, zhvillimi i kompetencave dhe aftësive nuk mjafton. Rolet dhe pozicionet e infermierëve në ekipin e KSHP-së gjithashtu duhet të ripërcaktohen. Ky ripërcaktim mund të ndryshojë modelet e ofrimit të KSHP dhe të rrisë statusin e infermierëve në sistemin shëndetësor. Por modelet e reja të infermierisë sfidojnë praktikën aktuale në Shqipëri dhe rajon, ku rolet e infermierëve mbeten tradicionale [4]. Në Shqipëri, disa mund t'i rezistojnë idesë se infermierët duhet të marrin përsipër detyrat që lidhen me menaxhimin e sëmundjeve jokronike. Infermierët mund ta kenë të vështirë të marrin përsipër këto detyra të reja derisa të marrin më shumë trajnim dhe mbështetje nga mjekët. Pavarësisht këtyre pengesave të mundshme, përfitimet e përshtatjes dhe standardizimit të arsimit infermieror janë të qarta. Përdorimi dhe integrimi më i mirë i infermierëve në sistemin e KSHP është një parakusht për përballimin e sfidave aktuale dhe të ardhshme të sistemit shëndetësor. Përveç përditësimit aktual ne duhet të sigurojmë që sistemi i KSHP-së të nxisë punën ekipore dhe marrëdhëniet respektuese ndërmjet të gjithë anëtarëve.

Fjalë kyçe: edukimi, infermierët, KSHP, kompetencat, rolet.

ISBN: